P IV 1213
BIBLIOTECA MUNICI
„MIHAIL SADOVE
Inventar Nr. 25960

Biblioteca Bucureştilor

4
Aprilie
2001

REVISTA ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN BUCUREŞTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Foto: Ion Miclea

"Viața mea n-a fost decît un lung şir de minuni".

C. Brâncuși

Poarta sărutului

"Poiană în pădure
intrare în absolut.

Buze-scoică-n preajma despicăturii
opt guri în piatră
zvîcnind încă de amintirea daltei.

Poartă a sărutului
sîn etern
în bătaia
gîrbacelor ploii".

Karel Jonckheere
Traducere de Ion Caraion

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Brâncușiana

Petre PANDREA – Puțină autobiografie 2

Bucureștii de altădată

Ana Maria ORĂȘANU – Vechi zidiri bucureștene – Palatul Regal (II) 4

Cristina CHIȚA – Bucureștii în anii interbelici. Arhitectură și mentalitate 6

Istoria cărții

Eduard STEMPLINGER – Comerțul de carte în Antichitate 10

Aniversare – Octavian Goga 18

Autografe contemporane

Ioan LĂCUSTĂ – Cum am ajuns prozator 20

Aniversare – Charles Baudelaire 22

Itinerar francofon

Teofil BĂLAJ – "Efectul Coandă"– Primăvara... (III) 24

Puncte de vedere

François DREYFUS – Până unde merge Europa? 25

Scrisoare din...

Adriana GHEORGHIU – Biblioteca Județeană Constanța în noul mileniu 28

Meridian biblioteconomic

EBLIDA – Strategia pentru viitor 31

Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu"– Calendarul acțiunilor culturale – 2001 35

Catalog 36

Agenda culturală

Horia FRUNZĂ – Ziua Internațională a Francofoniei 38

Liviu BUTUC – O nouă inițiativă a Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu": "Foaia Cartierului" 38

Calendarul evenimentelor culturale – aprilie 2001 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Brâncușiana

Puțină autobiografie

(Dintr-o discuție cu Maestrul, din 1939)

„Am plecat de la 10 ani pe jos din Hobița-Peștișani. Tata era gospodar cu slugi în curte. La Craiova, am intrat ca băiat de prăvălie pentru procopseală. Ai observat că, la noi, în Oltenia, cuvîntul «procopseală» are altă semnificație? Că-nseamnă muncă din greu? Că la București procopseala este aproape sinonimă cu învîrteala? La noi, procopseala este o onoare, fiindcă provine din munca de 16 ore pe zi. În Capitală este termen peiorativ. Diferențieri de climat moral, nu numai de terminologie. Te-ai gîndit la morala oltenească? (Lungă discuție contradictorie.) La Craiova am fost băiat de prăvălie la restaurantul «Spirtaru» din fața gării. Am stat șase ani și munceam cîte 18 ore zilnic. La ceasurile trei de dimineață, mă sculau birjarii cu ciocănitul codiriștii de la biciușcă în ușa odăiții unde dormeam. Veneau pentru mușterii de la trenurile matinale și cereau, înainte de a pleca încărcați de pasageri, să-i servesc cu crenvurști calzi, pelin rece și hrean iute. Am făcut școala de meserii din Craiova și școala de belle-arte din București. Pentru a învăța în Capitală, mi-am vîndut partea de moștenire de la părinți. Radu Brâncuși cred că s-a zvîrcolit în mormînt de rușine și indignare. Dacă s-ar fi putut preface în strigoi, m-ar fi strîns de gît, că le-am făcut neamul de rîs prin vînzarea părții mele. Am plecat la München unde am ajuns cu un pol.

„Am fost prieten, la București și la München, cu Peter Neagoe. El a făcut tot Belle-Arte cu mine. Era un fel de contabil pe la o întreprindere particulară sau la o bancă pentru a-și încherba nevoile puține ale hoitului. Peter Neagoe a plecat în America. A încercat să facă pictură. S-a realizat în nuvelă și roman. Este astăzi unul dintre cei mai prețuiți romancieri americani.

„La Paris am fost prieten cu Matisse, cu Erik Satie, cu Modigliani și – în special – cu Guillaume Apollinaire, a cărui moarte a fost un dezastru pentru arta modernă. Era un camarad minunat. Te simțeai cot la cot cu el. Am intrat ca elev în atelierul lui Mercier unde ajunsesem la o mare dexteritate tehnică. Făceam cîte o sculptură pe zi în genul lui Rodin. N-am mai putut trăi în preajma lui, a maestrului Mercier, deși mă iubea. «Făceam», ca și el. Pastișam inconștient pe Rodin, ca și Mercier, dar vedeam pastișa. Eram nenorocit. Au fost anii cei grei, anii căutărilor, anii de regăsire a unui drum propriu. Am plecat de la Mercier, l-am supărat, dar trebuia să-mi caut calea mea. Am ajuns la simplitate, la pace și bucurie, din dificultăți intime...

„În această perioadă critică și anxioasă, se plasează o întîmplare care m-a îndepărtat treizeci de ani de România. Mica mea faimă de ucenic și lucrător rapid în genul lui Rodin pătrunsese și la București. A venit la mine Vasile Morțun, un fel de socialist cu redingotă ministerială. Se spunea că are «idei avansate» și iubește artele frumoase și pe artiști. S-a dus la Mercier, care m-a adus cu forța din atelier în fața excelenței socialiste. Mi-a comandat o statuie pentru Haret, care era ministru liberal de-al lor. Îmi plătea bine. M-am bizuit și pe această comandă cînd mi-am luat zborul căutărilor de sine. Aș fi vrut ca statuia să fie un fragment al turmentelor intime. Am atras atenția Excelenței Sale că n-am să portretizez în marmură pe defuncta excelență îmbrăcată în redingotă. Haret mi-era simpatic: un matematician care se ocupa de luminarea satelor.

„Am făcut o machetă. De fapt, terminasem întreaga lucrare. Spiru Haret fusese un izvor de apă vie pentru țărănime și luminătorii ei, învățătorii. M-am gîndit să fac o fîntînă arhaică și stilizată pentru una din piețele Bucureștiului. O fîntînă reală, cu apă, pentru călătorii însetați. Și am scris pe ea: «*fîntîna lui Haret*» . Memoria ministrului apărea pentru bucureșteni în legătură cu activitatea lui pentru țărani și reînviam pentru orășeni un vechi obicei țărănesc. La țară se spune «cișmeaua lui cutare», «fîntîna lui cutărică», după numele ctitorilor.

„Morțun mi-a refuzat fîntîna arhaică. Am rămas cu ea pe brațe și cu turmentele intime sporite. Am văzut pe Haret în redingotă în fața Universității, aliniat soldățește, într-o defilare de statui. O oroare arhitectonică și plastică. Atunci am terminat cu România. Am revenit, acum, la bătrînețe, adus de dor și de insistențele amabile ale d-nei Aretia Tătărăscu, doamnă de bun gust de pe meleagurile noastre oltenești”.

Autobiografia pariziană

„La Paris am lucrat, la început, pentru a-mi cîștiga existența, ca spălător de vase în restaurante. Eram un soi de paharnic. Nu turnam vin boierilor. Mă specializasem în spălatul paharelor. Am făcut chiar o invenție pentru spălatul paharelor cu rapiditate. Pînă la mine se spăla în două rînduri de ape: un rînd de apă caldă și un rînd de apă rece. Eu am suprimat apa rece și utilizam numai apă fierbinte. Apa fierbinte dizolva automat grăsimile, era higienică și paharele se și uscau mai repede...

„Îmi frigeam buricele degetelor grosolane de sculptor, dar mă resemnam.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

"Patronul meu era un bun stăpîn. Colegii chelneri şi spălătorii de vase ar fi fost capabili să mă omoare. Atunci, ca şi acum (1939), la Paris, la peste 65 la sută din marfa marilor restaurante, se petrecea un sabotaj permanent al personalului: aruncau fripturi de pui şi vînat de lux în foc, numai ca să facă pagube patronului. Stăpînul îşi dădea osteneala să meargă bine întreprinderea. Era un om harnic şi eu iubesc oamenii harnici şi stăruitori".

.....

Vizita în India

"Vin acum din India şi plec la Amsterdam pentru o expoziţie. De-acolo mă îmbarc pentru Philadelphia unde montez *Columna Infinită* într-o piaţă publică. Am ajuns un *commis-voyajeur* în branşa artei plastice.

"Ah, India! Mă simt în India ca la mine acasă. Ceea ce admir în India este vitalitatea enormă, vitalitatea copleşitoare, obişnuită negrilor şi asiaticilor.

"În afară de vitalitatea enormă, în India am găsit înţelepciunea mea, păstrată sub ploile Occidentului şi stupidităţilor Parisului: *la paix et la joie*.

"Am fost primit în India de un prim-ministru adorabil, splendid în atitudinea demnă şi afabilitate.

"Am fost la o recepţie cu două sute de musafiri. La plecare, fiecare dintre noi a primit un trandafir. Am găsit în India demnitate fără trufie şi amabilitate fără slugărnicie.

"Cu ce prilej am fost în India? Un tînăr indian, maharadjah, studiază la Cambridge. Are sensibilitate plastică modernă. A cumpărat *Pasărea Măiastră*. A cerut să vin la el acasă, să fac şi un templu al păsării măiestre, o adevărată zeitate în ochii lui. Măiastra va fi aşezată într-un templu ridicat pentru soţia lui moartă. Am fost anul acela ca să văd terenul, să reperez, să fac planurile şi macheta pînă la anul viitor, cînd voi ridica edificiul. Din nefericire am găsit şcoli de belle-arte şi în India..."

(Petre PANDREA, *Brâncuşi. Amintiri şi exegeze*, Editura Meridiane, 1976)

***Domnişoara Pogany*, Studiu, guaşă**

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Vechi zidiri bucureștene

Palatul Regal (II)

Ana Maria ORĂȘANU

"Qu'est ce qu-il y a dans cette maison?" şi-a întrebat Carol însoţitorii când trăsura domnească opri pe Podul Mogoşoaiei lângă o casă cu gardă de onoare şi drapel. "C'est le palais..." răspunse cam încurcat geneneralul N. Golescu. "Oú est le palais?" a insistat nedumerit domnitorul, dar răspunsul indică aceeaşi casă...

Înfăţişarea de atunci a palatului a descris-o un contemporan: "... une grosse maison badigeonnée au gris bleu, laide et triste; c'est le Palais princier, précédé d'une cour mal pavée, avec son corps de garde à'colonnes faisant au bâtiment principal..."

Prima impresie a fost nefavorabilă şi, orice comparaţie cu reşedinţele europene, exclusă. La scurt timp au început lucrări de reamenajare. Ambientul se schimba. După ani, Carol includea în volumul de memorii publicate în 1892 şi câteva referinţe la istoria complexă a "vechii case particulare" în care locuia, menţionând, cu eleganţa care-l caracteriza, doar că "odăile nu erau prea mari, dar aveau proporţii plăcute..."

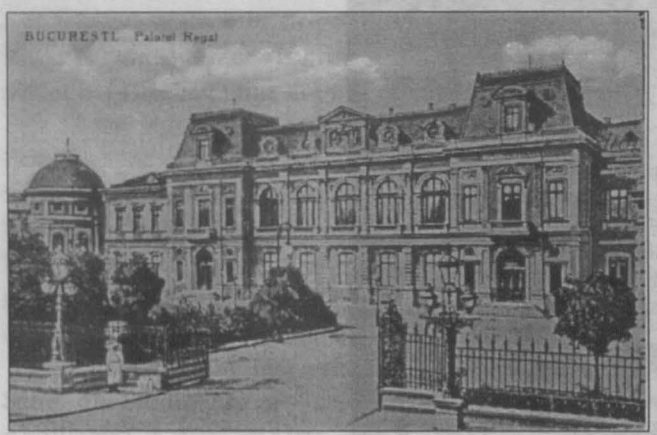

Faţada principală, arh. P. Gottereau

În 1872 s-au realizat primele intervenţii de reambientare. Intrarea era păzită de un grup pitoresc alcătuit dintr-un portar în livrea, un harap în costum oriental şi câţiva lachei. Vestibulul s-a mobilat cu noi piese lucrate de sculptorul german Martin Stohr, decoratorul de mai târziu al Casei Regale. Pe pereţi erau expuse imagini din România şi din Constantinopole. Încăperea comunica cu sala aghiotantului, cu camera Mareşalului Palatului şi cu biroul Cancelariei Domneşti, precum şi cu sufrageria oficială, bogat decorată cu elemente de Renaştere germană. Scara elegantă, flancată cu doi grifoni turnaţi în bronz, conducea la nivelul de sus.

Sala tronului era dominantă. Plafon pictat în frescă, draperii grele brodate cu fir de aur, candelabre din aur şi cristal, oglinzi monumentale şi sobe frumos modelate alcătuiau un cadru fastuos unde regele îşi primea oaspeţii stând pe tronul cu baldachin.

Se alăturau alte trei saloane, fiecare cu un aspect distinct. Salonul albastru găzduia colecţia de acuarele a lui Preziosi; Salonul Louis XV era o compoziţie delicată în alb şi auriu; Salonul chinezesc încânta privitorul cu rafinate obiecte din aur, argint şi porţelan, precum şi cu cele patru admirabile Gobelins-uri înfăţişând ambasada siameză la curtea regelui Ludovic al XIV-lea, moştenire păstrată în palat din timpul domnitorului Alex. Ghica. În vecinătate se afla biblioteca amenajată în faimosul salon construit odinioară de Dinicu Golescu.

Carol şi Elisabeta şi-au petrecut în această reşedinţă aproape douăzeci de ani de domnie. Au fost ani de cumpănă, de greutăţi personale şi naţionale, dar şi de izbândă. Războiul de Independenţă din 1877 – 78, declararea regatului la 14 martie 1881 şi încoronarea lui Carol I ca rege al României la 10 mai 1881 sunt evenimentele memorabile ale istoriei naţionale legate de acest loc. Anul 1881 a fost momentul când vechea zidire a devenit palat regal, reşedinţă oficială a regilor României.

Vremurile noi au determinat alte schimbări. Prin Decretul domnesc din 12 octombrie 1878, Calea Mogoşoaiei devenise Calea Victoriei. Eroii întorşi atunci de pe front au fost întâmpinaţi cu un arc triumfal ridicat în grabă la capătul bulevardului şi altul plasat la intrarea în curtea palatului. Autorul grandiosului decor a fost arhitectul primăriei, Grigore Cerchez.

Şi palatul regal s-a înnoit. Arhitectul francez P. Gottereau, apropiat al regelui şi autor a importante edificii bucureştene, a conceput o soluţie de extindere a construcţiei. El a imaginat o nouă aripă paralelă cu strada, articulată de cea veche printr-un salon rotund. Construcţia veche a fost amenajată ca apartament regal, iar spaţiile noi au fost destinate pentru protocol, reprezentare şi administraţie. Nota dominantă era eleganţa sobră iar stilul adoptat după gustul regelui, Renaşterea germană.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Fațada principală, arh. D. Nenciulescu

Sub această înfățișare palatul a dăinuit până în anul 1927, când a avut loc un incendiu devastator, care a scos din funcțiune sala tronului și sufrageria regală.

În anul 1930 au început lucrări de reconstrucție, edificiul fiind cel păstrat și azi. Arhitectul D. Nenciulescu a gândit un plan de mari dimensiuni în formă de "U", însumând cca. 34.000 mp distribuiți pe 7 nivele de construcție, două în subsol. Fațadele sobre din piatră au ca dominantă plastică ordonanta cu coloane corespunzând încăperilor reprezentative de la etajul I.

Accesul și circulațiile interioare organizează spațiile după folosință. Clădirea are două intrări principale, ambele în corpul central, destinate inițial regelui și invitaților săi (cea din stânga) și demnitarilor (cea din dreapta). Intrarea din stânga continuă cu un hol octogonal decorat neobizantin, cu "scara invitaților", din marmură galbenă de Siena, și conduce la etajul III destinat apartamentelor. Intrarea din dreapta accede la holul oficial urmat de "scara voievozilor". Sala tronului și sufrageria regală sunt principalele saloane aflate la etajul I pe acest circuit.

Din dorința regelui, interioarele s-au individualizat decorativ prin plastica arhitecturală, dar și prin lucrări de artă realizate de artiști români ai timpului. Astfel, de exemplu, în sufrageria stil Adams erau plasate picturi de Iser și Schweițer-Cumpăna.

Scara voievozilor, împreună cu spațiul ce o închide, alcătuiesc o zonă de interes remarcabil. Pentru construirea ei a fost reutilizată marmura de Carrara a fostei scări de onoare. Traiectul cuprinde o rampă unică până la podestul intermediar și apoi continuă cu rampă dublă spre sala tronului. Deasupra, cupola pictată cu fresca lui A. Verona, *Unirea tuturor românilor*, încununează spațiul. La bază se desfășoară o friză cu medalioane în basorelief. Sunt portrete de voievozi și regi, operă a sculptorului C. Medrea. Două vederi bucureștene pictate de D. Ghiață (*Mahalaua Sf. Spiridon* și *Centrul orașului*) decorau panourile de peste ușile mici ale sălii tronului.

Sala tronului are intrarea străjuită de 4 coloane monumentale. Stema țării încadrată de portretele lui Carol I și Ferdinand I, pictate de A. Bordenache, decorau același perete. Pe cel longitudinal din dreapta, trei figuri alegorice imaginează cele trei fluvii de hotar: Dunărea, Tisa și Nistru. Sunt pictate de Marius Bunescu în registrul superior ușilor laterale. Plafonul în frescă este lucrarea Ceciliei Crutzescu-Storck, *Artele*. În axul longitudinal, opus intrării, o absidă semicirculară marchează locul tronului, amplasat pe un subasment cu trepte și protejat cu un baldachin susținut de coloane cu capitele-vulturi. Este spațiul de maximă reprezentativitate al palatului.

Grandioasa clădire a fost și scenă a istoriei, dar și centrul de interes al vieții politice, culturale și mondene. A încetat a fi reședință regală după 30 decembrie 1947. Apoi a funcționat ca sediu al Președinției Republicii. Din 1948 s-a înființat și Muzeul Național de Artă (inițial, Muzeul de Artă al RPR), reunind colecțiile unor muzee bucureștene desființate, opere preluate din țară și achiziții noi. Este organizat în: Galeria Națională, Galeria Universală, Secția de artă feudală și Secția de grafică.

Edificiul a fost afectat, constructiv și patrimonial, în decembrie 1989. Au urmat lucrări complexe de consolidare, restaurare și reamenajare. Recent, prestigioasa instituție a reintrat în circuitul public, deschizându-și porțile pentru cei dornici să-i cunoască patrimoniul de valori artistice. A redevenit un obiectiv major al turismului cultural bucureștean, aflat într-un loc remarcabil, unde memoria comunitară se scrie cu majuscule de aproape 200 de ani.

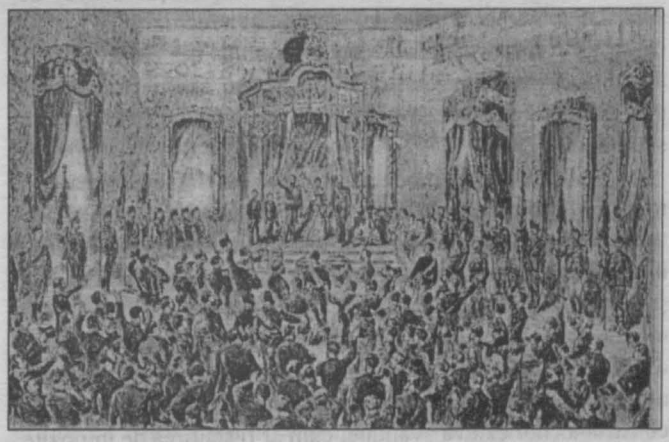

Încoronarea primului rege al României, Carol I, în Palatul Regal din București, la 10 mai 1881

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii în anii interbelici

Arhitectură și mentalitate

Cristina CHIȚA

"Bucureștii noștri au fost orașul cel mai mare din această parte a Europei, cel puțin de la Brâncoveanu încoace".
Vătămanu

"Bucureștiul a ajuns încă un oraș care are și foarte multe case frumoase, dar care în întregimea lui este lipsit de caracter. Cel din urmă sat are mai mult caracter decât capitala României Mari".[1] Așa se exprima Nicolae Iorga, cu foarte multă amărăciune, într-o cuvântare ținută în 1930 la Societatea "Bucureștii Vechi". Era tristețea unui mare istoric care, îndrăgostit de capitala românismului, îi dedicase sute de pagini în care descria istoria zbuciumată a acesteia, cu toate luminile și umbrele sale. Marele profesor era supărat că, după marea fericire, Unirea din 1918, Bucureștiul nu devenise cu adevărat cel mai frumos și mai ordonat oraș al României reîntregite. El se exprima mai departe: *"În jurul Bucureștiului sunt enorme terenuri foarte potrivite pentru clădiri. Aici nu avem de-a face cu un oraș închis între stânci, ca să trebuiască să dărâmi pentru ca să clădești (...)".*[2] Avea oare dreptate profesorul? Poate că aceasta era impresia pe care o lăsau Bucureștii unui vizitator grăbit, după primul război mondial, cu multe zone goale care așteptau a fi "umplute cu ceva". Cred că suntem datori să amintim eforturile de modernizare care s-au realizat în întreg secolul XIX. Se realizase un oraș cu frumoase cartiere, cu case luxoase în care trăia înalta societate, dar și cu cartiere sărace, cu case la fel de sărace, în care trăiau muncitorii și micii negustori, dar "orașul picotea între livezi și vii"[3], iar grădinile invadau aspectul citadin al orașului. Eforturile acestea trebuiau să continue la începutul secolului XX, dar ele au trebuit să fie amânate odată cu izbucnirea primului război mondial, pentru că la acel moment precumpăneau alte interese mult mai importante. Mai mult, orașul a avut de suferit de pe urma bombardamentelor și a rechizițiilor practicate, în timpul ocupării Bucureștiului, de către trupele aparținând Puterilor Centrale. De aceea, acum Bucureștiul poate dezamăgi, poate se aștepta de la el mai mult modernism și culoare.

Eforturile de modernizare au fost reluate după terminarea războiului, când trebuiau reconstruite clădirile distruse și construite altele noi în terenurile libere. În perioada interbelică se construiește foarte mult, atât de particulari, cât și de stat. Se construiește până în 1929 când prețurile cresc mereu și capitalurile investite se amortizează repede, cât și după 1929 când prețurile coboară rapid, din cauza crizei mondiale. Se construiește foarte mult pentru că legea asigură constructorilor câteva avantaje, cum ar fi scutirea de impozite pe o perioadă de zece ani și închirierea liberă, deci la prețul pieței, mult mai ridicat față de cel impus prin legea contractelor de închiriere. Astfel că în perioada 1920 – 1934 se construiesc în București 29.518 clădiri.

Dacă în secolul XIX construcțiile erau ridicate conform stilurilor: clasic, gotic, eclectic, romantic după planurile unor arhitecți străini, acum, la începutul secolului XX, asistăm la afirmarea unui stil nou, original, național, dacă putem spune așa, care constă din îmbinarea de linii și forme inspirate din stiluri diverse și din trecutul de artă al poporului. Din vechea arhitectură laică se păstrează dispunerea interiorului: o sală centrală prevăzută de o parte și alta cu camere; elementele fațadei ce domină terasa; cu intrarea principală ce amintește de vechile case boierești, ornamentele exterioare ce exprimă ideea de lux și fast, mai ales arhitectura civilă. Artizanul acestui stil este arhitectul Mincu, dar și inginerul Petre Antonescu. Conform acestui stil se construiesc: Primăria Bucureștiului (1901– 1910), Mormorosch Bank (1915 – 1923), Casele fostelor Așezăminte Brătianu din str. Biserica Amzei, Palatul Rectoratului, Muzeul de Istorie (1912 – 1938) după planurile inginerului Petre Antonescu. Dintre clădirile concepute în acest stil menționăm, printre altele, și locuințele cuprinse într-un cartier în Parcul Jianu, construite pentru funcționarii de la întreprinderile de gaz și electricitate, după planurile arhitectului Octav Doicescu.

Păstrând elementele stilului clasic după care a fost concepută construcția Universității (1869), se termină clădirea cea nouă, respectiv Facultatea de Științe și Facultatea de Litere de pe strada Edgar Quinet, strada Academiei și cele două bulevarde, ocupând astfel tot patrulaterul mărginit de aceste artere. Facultatea de Arhitectură, înălțată în perioada 1912 – 1927, după planurile mai multor arhitecți, printre care îi amintim pe Grigore Cerchez, I. Ciortan, Simion Vasilescu, Constantin Dobrescu, îmbină șapte stiluri și forme diferite, plecând de la un stil brâncovenesc și ajungând la sti-luri preluate din Europa de vest. Farmecul acestei clădiri îl constituie tocmai această inedită combinație care este menită să accentueze rolul pe care urma să-l joace noua instituție.

Academia Română își construiește o bibliotecă între anii 1932 – 1936, după planurile arhitectului Duiliu Marcu.

Facultatea de Drept își înalță privirile în anul 1935, fiind construită după planurile inginerului Petre Antonescu, clădire realizată într-un stil clasic modern. Impunătoarea construcție se remarcă prin pavilioanele de colț ce sunt decorate cu câte un lung basorelief întruchipând Dezrobirea unui sclav în fața magiștrilor, și de asemenea pe Iustinian înconjurat de magistrați, ca simbol elocvent al rolului ce urma să-l joace noul edificiu.

Numeroase ministere au acum localuri noi: Ministerul de Interne, Ministerul de Externe, clădiri construite cu grijă și cu materiale de bună calitate. Ministerul de Război își mărește noul local dinspre piața Valter Mărăcineanu. Se mărește clădirea Politehnicii din strada Polizu. Academia Militară, una dintre cele mai impunătoare clădiri, este terminată în anul 1940, iar Cercul Militar, construit în 1912, cu o fațadă în stil neoclasic, îl găsim pe platoul dintre b-dul Elisabeta și strada C. Mille, în conformitate cu schițele arhitectului D. Maimorolu și V. Ștefănescu. Palatul Academiei Comerciale este construit în anul 1926, în b-dul Ionescu,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

după planurile arhitectului Cerchez. Palatul Băncii Naţionale de pe strada Lipscani este realizat în anul 1925 de către arhitectul G.M. Cantacuzino şi este o interpretare reuşită a arhitecturii italiene din epoca târzie a Renaşterii. Palatul Consiliului de Miniştri, construit în stil gotic, din cărămidă aparentă, este terminat în anul 1937 şi ocupă latura estică a Pieţei Victoriei, fiind proiectat de arhitectul Duiliu Marcu. Clădirea Gării de Nord urma să îmbrace o haină nouă întruchipată într-un portal monumental cu coloane de granit.

Pe lângă acest curent naţional, în arhitectură se afirmă din ce în ce mai mult curentul artei moderne occidentale, caracterizate prin linii drepte, volume simple, pereţii de sticlă şi lipsa de ornamente, socotite costisitoare. Acest stil arhitectural dă Bucureştilor un aer cosmopolit, uneori haotic şi rece. Conform acestui stil s-au construit Palatul Consiliului de Miniştri sau Palatul Casei de Economii şi Consemnaţiuni, ridicat între 1896 şi 1900, după planurile arhitectului Paul Gottereau şi multe alte edificii. Cei ce adoptă acest stil vor să se identifice tot mai mult cu Occidentul, cu modul şi stilul de viaţă occidental.

În anul 1927 un incendiu distruge Palatul Regal; noua clădire, mult mai vastă, poartă pecetea arhitectului Nenciulescu, iar la împodobirea ei au lucrat artişti de renume, ca pictorul Tonitza. Aripa nouă a acestui palat este terminată în anul 1937. Palatul regelui Carol al II-lea, fost casă Davila, este construit în stil românesc, cu dimensiuni regulate şi monumentale. Palatul principesei Elisabeta, retras de la stradă şi precedat de o grădină, este construit în anul 1925, după planurile arhitectului G.M. Cantacuzino. Ridicat în perioada 1930 – 1933 pe locul terasei Oteteleşanu, Palatul Telefoanelor este o clădire impunătoare şi astăzi, dar despre care la vremea respectivă se spunea că răneşte sentimentul artistic prin dimensiuni şi prin simplitate, elemente ce păreau a caracteriza perioada interbelică, chiar dacă în mare măsură această caracteristică nu a fost în întregime împlinită. Tot în stil românesc este construită, în anul 1926, Vama Poştei, clădire care, pe lângă stilul evident românesc, îmbină şi elemente bizantine moderne.

Clădirii Ateneului Român, care a adăpostit şedinţele Camerei Deputaţilor în anii 1919 – 1920, i se amenajează la subsol spaţii noi în perioada 1924 – 1928.

Pentru că Bucureştiul avea nevoie de o memorie, în anul 1933, în casa dăruită municipalităţii de către amiralul Ursaru, din b-dul Lascăr Catargiu, este înfiinţată Pinacoteca Municipiului Bucureşti; aceasta adăposteşte o colecţie de picturi şi sculpturi provenite din depozitul Primăriei Capitalei. În casa Moruzi, o clădire construită în stil romantic, fostă proprietate a prinţului Moruzi, este instalat din 1929 Muzeul Municipal, cu scopul de a strânge şi păstra aici material ştiinţific şi artistic privitor la trecutul Bucureştiului.

Pentru tinerii bucureşteni şi chiar pentru cei din provincie, eforiile şcolare construiesc prin subscripţie publică sau din donaţiile părinţilor mai multe instituţii de învăţământ. Dintre liceele construite în acea perioadă amintim: Liceul "Mihai Viteazul", Liceul "Gheorghe Şincai", Liceul "Dimitrie Cantemir", Liceul "Titu Maiorescu".

Deoarece Bucureştiul de altădată, ca de altfel întreg neamul nostru, păstra biserica la loc de cinste, era firesc ca şi în această perioadă construirea de lăcaşe sfinte să preocupe şi edilii epocii la care ne referim. Astfel, cu aceeaşi contribuţie publică, se construiesc 23 de biserici, mai încăpătoare şi mai solide, cum ar fi: Biserica din Parcul Domeniilor începută în anul 1937, Biserica Sf. Vineri, de pe b-dul Basarab, cu o faţadă care cuprinde un mozaic de mari proporţii, în tonuri pastelate, Biserica Italiană, construită din cărămidă aparentă. În faţa Bisericii Curtea Veche, zidită de Mircea Ciobanu, poate în prima sa domnie (1545 – 1554), în anul 1935 este construită Casa parohială, planurile acestui lăcaş fiind întocmite de arhitectul Teodoru. Biserica Patriarhiei, construită de Constantin Şerban Basarab Cârnul (1654 – 1658), a fost restaurată între anii 1932 şi 1935 de către Comisia Monumentelor Istorice. În perioada 1933 – 1938 a fost renovată cunoscuta Biserică Kreţulescu de pe Calea Victoriei.

Preocuparea pentru estetica oraşului presupunea şi construirea de monumente istorice care să amintească urmaşilor de eroi, fapte dar mai ales de idealurile înaintaşilor lor. În acest sens sunt realizate în această perioadă: monumentul lui Spiru Haret, ridicat în anul 1935 şi statuia Aviatorilor, realizată din piatră şi bronz între anii 1930 şi 1935. În acest context putem aminti şi Arcul de Triumf, a cărui realizare a început în anul 1921, după planurile arhitectului Petre Antonescu, reprezentând simbolul perenităţii româneşti, un edificiu durat din cărămidă şi beton. Finisajele exterioare au putut fi executate după strângerea fondurilor, prin colectă publică, în anul 1936. La realizarea acestor finisaje au contribuit şi profesorii universitari Vasile Pârvan şi Nicolae Iorga, care, prin cuvântările lor, adevărate mesaje nu numai pentru contemporani, dar şi pentru viitorime, au implicat factori de răspundere care puteau participa la actul de susţinere a acestei opere artistice naţionale. În anul 1936 a fost fixată şi inscripţia în interiorul edificiului, pentru a transmite mesajul generaţiei înfăptuitoare a Unirii, viitorului. Pe sub Arcul de Triumf, primii care au trecut au fost suveranii României, regele Ferdinand şi regina Maria, în anul 1922, cu ocazia festivităţilor de încoronare (octombrie 1922). De asemenea, tot atunci, pe sub arcadă au trecut şi unităţile militare purtătoare ale stindardelor de luptă, ce aminteau de locurile marilor bătălii şi sacrificii. Arcul de Triumf a rămas astfel ca un simbol şi un testament istoric.

Şi pentru că omul sfinţeşte locul, trebuiau să existe şi oameni care au avut rolul lor în modernizarea Bucureştiului interbelic, cum ar fi unul dintre primarii anilor '20, pe nume Dem Dobrescu, despre care se scria nu cu mult mai târziu în gazeta "Bucureşti 1936": *"Suntem datori să recunoaştem că Dem Dobrescu rămâne unul dintre marii noştri edili, care au dreptul la recunoştinţa Bucureştiului"*.[4]

Cea mai mare parte a construcţiilor se datorează însă particularilor: răsar pretutindeni case mici, mijlocii şi mari, de la centru către periferii şi invers, construite în diverse stiluri şi nuanţe arhitectonice. Şi deoarece casele reflectă clasa socială şi implicit starea materială, se ivesc cartierele luxoase şi, la polul opus, cartierele marginalilor.

În această perioadă se ridică luxosul cartier Cotroceni, unde se impune un singur stil arhitectonic, casele fiind construite de către Casa Autonomă a Construcţiilor, societate creată în anul 1930 cu scopul de a construi case pentru înalta societate. Aceste clădiri au două sau trei etaje, dar nota caracteristică este lipsa decoraţiunilor exterioare, simplitatea şi armonia formelor, precum şi lipsa curţii; când aceasta există, este mică, distanţa de la poartă până la uşă parcurgând-o în câţiva paşi.

Cartierul Dacia este cu totul diferit de Cotroceni, aici găsindu-se case cu câteva etaje, cu frumoase decoraţiuni

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

exterioare dar şi interioare: flori, chipuri sculptate, curţi mai încăpătoare, o lipsă de armonie a formelor. Acum este perioada când în Bucureşti apar primele clădiri cu mai multe etaje, reunind mai multe apartamente. Aceste construcţii răsar şi pe arterele principale ale oraşului, din economie de spaţiu, deoarece aici, în centru, terenul este mai scump. Şi pentru că nu totul se reclădeşte acum, între aceste "blocuri" întâlneşti câte o casă "bătrânească" de la începutul secolului XIX, având în faţă cerdacul cu stâlpi de lemn, ori case stil "vagon" din a doua jumătate a secolului XIX.

Numărul mare de construcţii determină apariţia de noi bulevarde, cum ar fi: b-dul Mărăşeşti, b-dul Calinderu, b-dul Eroilor. Se deschid noi străzi iar noii veniţi în Bucureşti, cu mijloace modeste, se aşează la marginile oraşului, întemeind mahalale care, integrându-se tot mai organic oraşului, devin cartiere, în timp ce alţi noi veniţi se aşează în noile margini, astfel că periferiile se extind, marginea Bucureştiului devenind tot mai depărtată. Pentru aceşti noi veniţi, dar şi pentru bucureştenii nevoiaşi, Societatea Comunală de locuinţe ieftine ridică, până la sfârşitul anului 1930, 2.830 de case, din care 1.640 numai cu parter, iar 1.195 cu parter şi etaj. Cu toate acestea, locuinţele sunt puţine în raport cu cererea şi, ceea ce este mai important, acestea sunt foarte scumpe pentru locuitorii cu venituri modeste. În acest sens, s-a preconizat o soluţie: construirea de apartamente pentru familiile formate din cinci persoane, un astfel de apartament costând în jur de 140.000 de lei, în condiţiile în care un salariu al unui muncitor era în medie de 2.500 de lei pe lună, dar această soluţie nu a fost niciodată aplicată.

Datorită faptului că în Bucureşti existau multe terenuri virane, municipalitatea, dar şi particularii s-au îngrijit de aceste terenuri, construind aici case. Este cazul mai multor gropi care au fost acoperite, devenind astfel terenuri construibile, cum ar fi: groapa lui Ouatu, în locul ei luând naştere b-dul Filantropiei (azi 1Mai) şi Calea Griviţei şi chiar în locul gropii s-a amenajat o grădină publică, o şcoală şi o biserică (1928 – 1934). Este cazul şi gropii Cuţarida sau Floreasca. În general, casele sunt mici, joase, uneori poţi ajunge cu mâna la acoperiş, dar toate au o grădină cu flori ori o boltă cu viţă de vie.

Pentru a fi mai aproape de servici, muncitorii îşi construiesc case în jurul fabricilor, întemeind aici cartiere, dintre care putem aminti: în jurul fabricilor "Faur", "Republica" se dezvoltă cartierul Balta Albă, în jurul Gării, cartierul Griviţa. La marginea oraşului apar noi mahalale şi pentru că statul împroprietăreşte demobilizaţii cu loturi de pământ, dincolo de limita firească a oraşului sau, datorită faptului că pământul este mai ieftin, aici muncitorii îşi pot permite un mic lot de pământ. Aşa apar mahalalele Dămăroaia, Apărătorii Patriei, iar comunele Militari, Giuleşti, Regie, Băneasa, Colentina se integrează oraşului, mărindu-i suprafaţa. Această creştere a oraşului în suprafaţă era îngrijorătoare, de aceea s-a propus o rezolvare prin formarea unui "inel verde" în jurul oraşului, care trebuia să-i delimiteze graniţele, dar această propunere a rămas fără ecou. Îngrijorarea lui Nicolae Iorga, temerile lui au fost astfel spulberate, chiar dacă nu apăreau peste tot case şi cartiere luxoase (din cauza lipsurilor materiale ale oamenilor de rând) iar dacă nu toate construcţiile se integrau într-o singură linie arhitectonică, mai toate terenurile goale, virane au fost amenajate, devenind construibile. Mijloacele financiare publice şi particulare nu erau de ajuns, de aceea, în cartierele de mahala majoritatea caselor nu au lumină electrică, apă curentă, canalizare. Evident că *"în zona limită dintre urban şi rural persistă aşadar unele aspecte, nu dintre cele mai atrăgătoare"*[5], dar ceea ce s-a realizat, atât ca număr de locuinţe, cât şi din punct de vedere arhitectonic, este de necontestat. *"Mahalalele (...) nu arătau nici la început o înfăţişare prea urâtă întrucât toate curţile, mari sau mici, ca şi maidanele nelocuite, erau acoperite cu verdeaţa buruienilor şi a stufurilor de liliac, bozii şi soc, sau a pomilor ce creşteau bogat din sucul pământului şi din seminţele purtate de vânt. Aceste mahalale însă, deşi întinderea oraşului fusese atunci stăvilită, s-au înmulţit pe măsură ce locurile virane s-au populat, şi în egală măsură cu instalarea localnicilor prin îndeletnicirea lor cu diverse meserii. Din aceste prefaceri, vechile* «suburbii» *au început a se fărâmiţa în altele mai puţin întinse, iar unele ca: Apostolul, Arhimandritul, Gorjanul, Curtea Veche, Cişmeaua, Caimata, Popa Ivaşcu au trecut din mintea localnicilor, odată cu cei ale căror nume le purtau, ori au fost schimbate cu denumiri mai cunoscute timpului. Denumirile cele noi au urmat cam aceleaşi norme (...). Dintre toate acestea cele mai nostime au fost acele denumiri de locuri care au ieşit din spiritul glumeţ şi din năzăriile mahalagiilor înşişi"*.[6]

Citim din ziare că exista o adevărată întrecere de promovare în ceea ce priveşte înfăţişarea Bucureştilor, a utilului şi a plăcutului, aşa cum se putuse realiza în sectorul de verde, unde primul edil, de la care plecau toate iniţiativele, era dr. Lupu, căci *"civilizaţia unui popor nu se măsoară nici după fardurile cucoanelor, nici după scurtimea rochiilor, ci, între altele, după înfăţişarea Capitalei, după starea sanitară a oraşului şi curăţenia locuitorilor săi"*.[7]

Este evident că s-au făcut eforturi de modernizare dar nu totul a fost perfect realizat, nu totul a ieşit aşa cum se aştepta, şi aici putem să spunem că lipsa de armonie arhitecturală a fost cea care a dezamăgit şi mai dezamăgeşte şi astăzi, la acest lucru referindu-se Nicolae Iorga când spunea că oraşul este lipsit de caracter. Această varietate a mers de la aspectul diferit al caselor ce formau o stradă la o împletire a stilurilor arhitectonice în cadrul unei singure locuinţe, dar acest lucru se poate explica în diferite feluri, unul fiind acela că ţara noastră s-a aflat mult timp sub influenţa Orientului, de unde a împrumutat elemente culturale şi, în acelaşi timp, a privit spre Occident, de multe ori cu jind. Oricum, această varietate a fost pentru unii contemporani bucureşteni, şi nu numai, farmecul oraşului: *"Alcătuită din contraste, Capitala oferă la fiecare pas clişee neprevăzute. Din îmbinarea civilizaţiei apusene cu vechea tradiţie orientală, care a sălăşluit atâtea veacuri pe aceste locuri, Bucureştii au devenit un oraş variat, primitor, vesel, în plină dezvoltare, păstrând farmecul trecutului ce subzistă încă alături de viitorul strălucit"*.[8] Alţi contemporani aveau tendinţa de a critica aspectul oraşului, dar acest lucru se întâmpla deoarece se dorea transformarea Capitalei într-o veritabilă perlă a ţării, dar încă multe mai erau de realizat, lucrările erau în curs, însă devenirea oraşului mai ţinea şi de alte elemente, cum ar fi poziţia geografică: *"Aşezată într-o câmpie mocirloasă, lipsită de o comunicaţie pe apă, care să înlesnească aducerea alimentelor în condiţii de transport avantajos; bătută din toate părţile de vânturi şi lipsită de păduri care să o adăpostească, iarna contra curentului, iar vara să-i procure locuri adumbrite, unde, în zilele de sărbătoare, poporul să-şi găsească un loc de refugiu contra arşiţei soarelui; (...) fără grădini şi pieţe publice şi fără*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

posibilităţi de a le crea în condiţii de estetică edilitară; neavând apă potabilă în apropiere şi în fine (...) având toate dezavantajele, această cetate a lui Bucur nu prezintă nici o condiţie ca să rămâie mai departe capitala României Mari".[9] În aceste cuvinte găsim evident exagerări, ele izvorând din dorinţa de a avea o capitală model. Acestui curent de opinie se alinia şi regina Maria care îi sfătuia pe edilii noştri să solicite împrumuturi externe, în special din America, pentru a se executa în Bucureşti lucrări de amploare. Se vehicula chiar ideea construirii unei noi capitale, datorită costului ridicat ce l-ar impune reclădirea Bucureştilor acelor ani, în acest sens regina Maria constatând: *"(...) într-un oraş modern el nu se mai poate preface oricât am cheltui".*[10] Noua capitală trebuia să apară undeva unde aerul să fie mai curat şi mai tare, cum ar fi Braşovul, la poalele Carpaţilor.

Nu totul se preface acum. Rămân foarte multe amintiri "vii" ale Bucureştiului de altădată, amintiri ce aduc o mare doză de culoare şi mister unui oraş orientalizat, ce tinde să îmbrace haina occidentală.

Vechea arteră, Calea Victoriei, rămâne artera principală a Bucureştiului. *"Croită în 1692, nu este cea mai frumoasă stradă din Bucureşti, este însă artera cea mai însufleţită, cea mai variată, cea mai elegantă şi cea mai circulată. Calea Victoriei începe din Piaţa Senatului şi se sfârşeşte în Piaţa Victoriei, de unde se continuă cu şoseaua Kiseleff. Are o lungime de 2.700 m".*[11] Această stradă mai adăposteşte frumoase case boiereşti, construite în stil gotic sau romantic. Cea mai importantă clădire, ca loc de atracţie, este celebra Casă Capşa. *"Capşa a fost mai mult decât un hotel, o cafenea, o cofetărie, a fost, într-un fel, buricul ţării şi cronica ei vie... Capşa a intrat în istoria noastră".*[12] Putem aminti aici şi Calea Dorobanţi (fostă Uliţa Herăstrău) de-a lungul ei întâlnim case cu etaj sau numai cu parter, acoperite cu şiţă sau olane, cârciumi ori berării. Ilustrative sunt aici casele: cea a boierului Polizu, o casă mare, spaţioasă, cu parter înalt, ziduri groase, care a fost transformată într-un restaurant faimos, "Hanul Ancuţei", ori casa lui Constantin Kreţulescu, sau a lui Gheorghe Asan. Pe b-dul Colţei (Magheru) mai dăinuie case stil "vagon", având curţi mari în spate. Astfel, vechile case boiereşti, construite cu mare grijă arhitectonică, mai constituie mândria şi farmecul capitalei, sau prăvăliile pe care le întâlnim la tot pasul pe Uliţa Lipscanilor. *"Erau locuinţe simple şi armonioase, minunat potrivite cu asprimea climei noastre, cu ziduri ca de cetate, cu tinda care apăra iarna de crivăţ, vara de călduri dogoritoare, cu pridvoare şi săli mari, iatacul şi odăi de musafiri..."*[13]

În atenţia Bucureştilor perioadei interbelice au stat şi alte probleme edilitar-urbanistice pentru care se căutau soluţii. Unele dintre acestea ni le aminteşte Constantin Argetoianu: *"Avem în Bucureşti două probleme care trebuiesc rezolvate de urgenţă: întâi trebuie să pavăm străzile. D-vs ştiţi în ce hal sunt străzile noastre? Dar ceea ce ştiţi, este că aşa cum sunt pavate, tot mai avem încă 100 km de stradă nepavată (...)".*[14]

În timpul crizei economice mondiale de supraproducţie, la cârma ţării se afla Partidul Naţional Ţărănesc care, văzându-se în imposibilitate de a-şi transpune în practică programul, a trebuit să facă faţă situaţiei, iniţiind astfel, aşa cum s-a procedat în America în timpul crizei, un program de lucrări edilitare. În timpul acestei crize, la conducerea treburilor Capitalei s-a aflat unul dintre cei mai preceputi primari pe care i-a avut Bucureştiul vreodată – Dem Dobrescu. În acest timp s-a construit mult în Capitală, clădiri publice şi private, bulevarde, cum a fost Bulevardul Aviatorilor, deşi a precumpănit mai mult interesul pentru centru, pentru cartierele celor bogaţi şi mai puţin pentru cartierele mărginaşe. În ceea ce priveşte pavarea străzilor, iată ce se scria în anul 1934: *"Până acum, pentru nevoile urgente ale sectorului de galben, sector care formează centrul, s-au refăcut, în prima campanie de lucru, socotită de trei luni – 140 de străzi, afară bine înţeles de două mari bulevarde, care peste trei săptămâni vor fi terminate".*[15] Şi pentru a convinge că primăria se ocupa temeinic de aceste lucrări, iată ce scriau ziarele: *"Primăria sectorului patru a aprobat proiectul pentru prelungirea şi pavarea în continuare a B-dului Ghica. S-a ratificat şi proiectul de lărgire a B-dului Dinicu Golescu la cinci metri".*[16]

Primarul care i-a urmat lui Dem Dobrescu a fost Donescu, care a depus mai departe eforturi pentru ca Bucureştii să arate cât mai bine, fapt recunoscut de contemporani: *"Aceste lucrări le datorăm şi primarului Donescu, care a ştiut să le conducă. Acesta s-a îngrijit şi de înfrumuseţarea oraşului care să se facă după un plan de sistematizare şi studiat de către o comisie de specialişti, oameni cu răspundere şi de încredere".*[17] Şi pentru că primăria era îngrijorată de creşterea numărului de construcţii, mai ales acelea care se ridicau la întâmplare în centru, s-a elaborat un plan de construcţii, în anul 1935, care admitea construcţii mai înalte şi curţi mai mici în centrul oraşului şi construcţii mai joase, având curţi mari, la periferie. Aceasta era o soluţie mai ales din punct de vedere economic, datorită faptului că terenul era foarte scump în centru şi mai ieftin la periferie.

Planul de sistematizare a oraşului, elaborat în 1935, ca şi celelalte, a rămas un simplu deziderat. S-a apreciat că politicianismul a frânat punerea în practică a unui asemenea plan. Cu toate acestea, modificările sunt evidente.

"Imaginea monumentalei Capitale de astăzi, care se înfrumuseţează zi de zi, mulţumită edilităţilor actuale, e variată şi bogată. Ele nu mai tolerează nici un colţ uitat şi din fiece maidan urât au făcut un parc de răcoare şi odihnă. Parcurile pe zeci de kilometri pătraţi ieşite la iveală par edificate de sute de ani. Lacurile din noile păduri, străbătute de bărci şi ondulate de vise, dau oraşului un caracter, la frumuseţea căruia natura colaborează cu arhitecţii, inginerii şi sivicultorii, fericit. Acolo unde nu se întind în oglinzi de unde, apele sar vesele din pământ şi bazine".[18]

Note:

1. Nicolae Iorga, *Cum au fost şi cum trebuie să fie Bucureştii*, Bucureşti, Editura Datina Română, 1932, p. 9; 2. Ibidem; 3. Mircea Constantinescu, *Cum îndelung Bucureştii petreceau*, Bucureşti, Editura Albatros, 1977, p. 49; 4. "Gazeta Bucureştiului", nr. 1/24 februarie 1936; 5. Nicolae Vătămanu, *Odinioară în Bucureşti*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1975, p. 6; 6. George Costescu, *Bucureştiul vechiului Regat*, Bucureşti, Editura Universul, 1944, p. 29; 7. "Realitatea", nr. 195/10 martie 1927; 8. *Bucureşti – Ghid oficial 1934*, Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă "Regele Carol II", 1934, p. 47; 9. "Realitatea", nr. 195/10 martie 1927; 10. Ibidem; 11. Grigore Ionescu, *Bucureşti – Ghid istoric şi artistic*, Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă "Regele Carol II", 1938, p. 9; 12. Gheorghe Crutzescu, *Palatul Mogoşoaiei*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1987, p. 127; 13. Ibidem; 14. Constantin Argetoianu, *Bucureştii de azi şi de mâine*, Bucureşti, Editura ziarului "Tribuna Edilitară", 1934, p. 17; 15. "Viitorul" nr. 8842/3 august 1934; 16. Ibidem, nr. 8831/19 august 1934; 17. Ibidem, nr. 8842/3 august 1934; 18. Tudor Arghezi, *Cu bastonul prin Bucureşti*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, p. 129.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

Comerțul de carte în Antichitate

Realizarea, prezentarea grafică și prețul cărții. Falsuri, ediții critice, ediții pentru mase. Editori renumiți și case de editură. Drepturi de autor și onorariile autorilor. Snob și procuror. Librării și biblioteci

Eduard STEMPLINGER
Director al gimnaziului umanist Rosenheim

De obicei, noțiunea de "comerț de carte" se leagă de inventarea artelor grafice și se spune că abia de la Gutenberg încoace poate fi vorba de așa ceva. Dar, o circulație de librărie a manuscriselor are loc încă din secolul XIII. Inventarea hârtiei de in a permis o producere mai ieftină a manuscriselor, iar apariția universităților a adus cu sine o cerere mai mare de resurse literare. Au luat ființă centre de copiat manuscrise, mai ales în orașele italiene, apoi și în Paris, Bruges, Praga, Viena, Heidelberg, Köln.

Aceste stări de fapte de dinaintea inventării artelor grafice se pot compara cu comerțul antic de cărți și nu se poate respinge ideea că, odată cu umanismul timpuriu, au fost reînnodate firele cu difuzarea antică de manuscrise, care în perioada primelor secole ale Evului Mediu a fost total abandonată. În Grecia, modul cel mai simplu de a face cunoscute unor sfere mai largi produsele literare era ca acestea să fie prezentate unor cercuri mai mici (simpozioane) sau mai mari (adunări festive). Așa a făcut, de exemplu, Herodot cu *Istoriile* sale, citind cu voce tare fragmente din acestea, cu ocazia Jocurilor Olimpice. Al doilea pas a fost făcut prin efectuarea de cópii și transmiterea acestora către cei interesați, care la rândul lor făceau alte cópii; așa cum povestește Lukian, Demostene și-a copiat de opt ori cărțile lui Tucidide, ale căror texte, conform spuselor lui Platon, se dădeau elevilor la cursuri. Aceste cópii erau făcute de ei înșiși sau de sclavi însărcinați cu scrisul.

Pe timpul războaielor peloponeze, când comerțul Atenei a luat proporții uimitoare, se pot vedea începuturile comerțului profesionist de carte, deoarece nevoia de lectură se mărise considerabil. Autorul de comedii Eupolis vorbește de "cărți de vânzare"; în aceeași perioadă se mai vorbește de biblioteci, inițial librării. Despre fondatorul Școlii stoice, Zenon, se povestește că el, ca negustor naufragiat la Atena, a auzit citindu-se într-o librărie a doua carte din *Amintirile* lui Xenofon; aceasta se întâmpla la sfârșitul secolului al IV-lea. Socrate spune în apologia platoniană că fiecare om cult cunoaște scrierile lui Anaxagora. Discursurile lui Socrate s-au vândut rânduite în pachete mici, iar el însuși conta pe faptul că va găsi în mod cert cititori și în Sparta. După cum reiese din lucrarea *Anabasis* a lui Xenofon (7, 5, 14), de pe atunci ieșeau în exterior pachete de cărți. Negustorii luau cărțile în călătoriile lor în străinătăți, precum luau și alte mărfuri: astfel auzim despre difuzarea dialogurilor platonice în Sicilia; auzim cum tatăl lui Zenon i-a adus, din călătoriile de negoț, fiului său dornic de învățătură, scrieri ale adepților filozofiei lui Socrate, ba chiar, după cum se precizează, un fragment din Aristotel; librari de profesie duceau din loc în loc, într-o prăvălioară ambulantă, discursurile de drept ale lui Isocrate.

În *Broaștele* lui Aristofan, zeul Dionisos citește pe un vas de război *Andromeda* lui Euripide pentru a se destinde, prin aceasta arătându-se obiceiul unui atenian cult, iar faptul că, încă de pe atunci, existau biblioteci mai mici pe mâini particulare ne-o dovedește o observație a lui Xenofon conform căreia Socrate ar fi parcurs împreună cu discipolii săi scrierile unor poeți și prozatori eruditi, pentru a alege ceea ce este folositor; aceasta reiese și din Alkidamas, în care se relatează acțiunea oratorilor timpului său (începutul secolului al IV-lea), cum stăteau ei la masa de scris și căutau cugetări alese în sulurile celor pe care îi idolatrizau. Mai apoi aflăm din dialogul corintian al lui Aristotel cum un simplu țăran se afundă în *Gorgias* a lui Platon, își părăsește casa și curtea pentru a beneficia de învățătura înțeleptului. Pe vremea lui Alexandru cel Mare în Egipt a fost înmormântat un grec căruia i s-a pus în mormânt un exemplar de lux al lucrării *Perșii* de Timotheo – acestea fiind dovezi care dezvăluie faptul că setea de cultură a determinat apariția comerțului de cărți.

Însă abia fondarea marilor biblioteci din Alexandria, Pergamon și din Imperiul Roman, care puneau accentul pe ediții corecte, a adus comerțului de carte o înflorire asemănătoare aceluia datorat descoperirii, la sfârșitul Evului Mediu, a artelor grafice. Dacă ținem cont de faptul că până la fondarea marilor biblioteci de stat au existat colecționari particulari, care au reușit să adune biblioteci destul de semnificative – cea mai importantă fiind probabil cea a lui Aristotel, evaluată la câteva sute de suluri – atunci situația se schimbă radical. Să ne gândim că biblioteca din Alexandria conținea deja în vremea lui Calimachos (mijlocul secolului al III-lea) un număr de 500.000 de volume, număr care s-a ridicat până la incendiul din timpul lui Iuliu Cezar (anul 47 î.Hr.) la 700.000 de volume. Măsurile organizatorice ale bibliotecarilor alexandrini privind împărțirea cărților, indicarea rândurilor, a cuprinsurilor, a notelor biografice nu s-au transmis pur și simplu altor biblioteci, ci au constituit și o practică utilă pentru comerțul de carte și pentru editarea cărții.

Concurența bibliotecii din Pergamon, pentru care regii atalidieni au trimis cumpărători de cărți în toate țările, i-a determinat pe membrii familiei care conducea Egiptul să interzică exportul de documente; urmarea a fost o nebănuită dezvoltare a industriei de pergament, biblioteca din Pergamon conținând cel puțin 200.000 de volume.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

De când cultura elenă şi-a făcut intrarea în Roma, oameni importanţi au căutat să-şi strângă colecţii de cărţi. Astfel, victoriosul L. Aemilius Paulus a adus la Roma biblioteca regelui macedonean Perseu, Sulla pe cea a lui Apellicon, împreună cu părţi ale bibliotecii lui Aristotel; Asinius Pollio ridică la Roma prima bibliotecă publică ce conţine opere ale autorilor greci şi latini; Augustus întemeiază două biblioteci publice, pe Palatin şi în sala Octaviei; Vespasian şi Traian au urmat aceste exemple; ultima (Bibliotheca Ulpia) era în secolul IV cea mai importantă dintre cele 28 de biblioteci ale Romei. Dintre bibliotecile de provincie cea mai mare a devenit biblioteca din Constantinopol, care în secolul V cuprindea 120.000 de cărţi. Şi în provincii bibliotecile publice, aflate chiar în localităţile mai mici, nu constituiau o raritate; astfel, se ştie despre existenţa unor astfel de biblioteci (un cadou al lui Pliniu) în comunele Cumaea, Dyrrhachium, Sueasa Aurunca, Tibur, Volsinii.

O inscripţie ce datează din secolul I î.Hr. se referă la o donaţie a bibliotecii ateniene în Ptolemaion; auzim de biblioteci în Delfi, Smirna, Patrai, Efes, Corint, Halicarnas, Timgad (Alger) ş.a.m.d. Ba, Athenaios ne relatează chiar despre o bibliotecă aflată pe un vas, atunci când descrie vasul gigant construit de Ieronim cel Tânăr.

Nu arareori, persoane private adunau biblioteci uriaşe. Biblioteca gramaticianului Tiranio, în care, prin intermediul lui Sulla, a ajuns fondul principal de carte din biblioteca lui Aristotel, număra 30.000 de volume; Serenus Samonicus, educatorul împăratului Gordian, ajunsese să posede 62.000 de suluri; în vila unui om bogat din Herculanum s-au găsit aproximativ 1.700 de suluri de papirus carbonizate, despre care descoperitorul crezuse că este cărbune de lemn, suluri care probabil că nici până astăzi nu s-au epuizat. Atticus avea o bibliotecă vastă, care cuprindea, după toate probabilităţile, multe manuscrise originale, pe care Cicero le-ar fi cumpărat bucuros; Cicero însuşi, ca şi Vergiliu, Persius ori Simmachus aveau biblioteci considerabile.

Formarea unor fonduri de carte atât de impresionante, cum le aflăm, de exemplu, în bibliotecile publice ale Alexandriei, a costat foarte mulţi bani. Ştim că agenţii au străbătut toate părţile Greciei pentru a căuta texte vechi, originale, pentru a dezgropa opere aproape pierdute, într-o modalitate asemănătoare celei din perioada umanistă şi anume, nu numai prin mijloace neapărat corecte. Ceea ce K.F. Meyer povesteşte în nuvela sa *Plautus la mânăstirea de maici* este valabil *cum grano salis* şi pentru acei colecţionari ai Antichităţii.

Bineînţeles că existau şi atunci oameni asemănători parvenitului Trimalchio al lui Petronius, care cumpărau cărţi nu de dragul de a le citi, ci numai pentru a se împăuna în cultura lor. Aşa, după cum povesteşte filozoful Seneca, mulţi cumpărau cărţi numai pentru a le servi drept decoraţiuni pe pereţi sau pentru expoziţie. Printre atâtea mii de suluri căsca proprietarul, pe care numai titlurile cărţilor sale îl desfătau. Tocmai la cei mai mari leneşi se întâmpla ca, nu arareori, să găseşti puse una peste alta, până sus, sub acoperiş, toate lucrările posibile. Iar Lukian (sec. II) relatează despre unii oameni care adesea nici nu cunoşteau titlurile cărţilor pe care le strânseseră. "Le ţineau pe acestea doar pentru a le servi şoarecilor ca mijloc de pierdere a timpului, moliilor drept locuinţă, iar sclavilor, care trebuiau să le apere şi de una şi de alta, drept chin".

Foarte mulţi cochetau cu opere cât mai vechi cu putinţă. La fel cum, după mărturia lui Pliniu, se alcătuiau galerii de tablouri din picturi vechi, la fel cum existau admiratori ai Antichităţii care afirmau despre un lucru că este cu atât mai bun cu cât este mai vechi şi, în consecinţă, erau înşelaţi cu antichităţi false, aşa şi mersul timpului a adus cu sine faptul că, de la perioada imperială încoace, autorii mai vechi sunt preţuiţi exagerat faţă de cei aflaţi în viaţă. Admiratorii Antichităţii plăteau, fără a mai sta pe gânduri, preţuri ridicate când era vorba despre suluri roase, pe jumătate distruse şi deteriorate. Şi această pasiune era exploatată de editori ingenioşi; un autor grec ne dezvăluie faptul că se băgau cărţi noi într-o baniţă de grâu, în care papirusul şi pergamentul căpătau o culoare gălbuie, unde erau roase de şoareci şi prin aceasta căpătau aspectul unei vârste considerabile.

În aceste împrejurări este de înţeles că pentru prietenii serioşi ai cărţii au apărut cărţi care dădeau sfaturi practice: de Varro (*De bibliothecis*, 3 cărţi), de Telefos din Pergamon (13 cărţi), Filon din Biblios (12 cărţi).

Din aceste prezentări, fie ele chiar şi sumare, reiese în suficientă măsură faptul că solicitarea de carte era, odată cu înflorirea culturii eleno-romane, foarte mare şi, prin urmare, editurile şi comerţul de carte aveau dificultăţi în satisfacerea acesteia.

Chiar la Roma întâlnim un comerţ de carte profesional abia în timpul lui Cicero. Primul, despre care este cunoscut că a întreprins o activitate de editare şi multiplicare a cărţii, a fost prietenul său Atticus. Lui i-a reuşit să elimine din joc concurenţa nesemnificativă din Roma. Corespondenţa lui Cicero ne oferă o privire clară asupra acestei afaceri editoriale cu planuri mari. E neîndoielnic faptul că Atticus, în perioada şederii sale prelungite în Atena, a căpătat o perspectivă asupra comerţului de carte înfloritor de acolo şi că a adus cu el copişti greci, ca Dionisis, Menofilos, Antaios, Farnaces. Cicero şi-a distribuit, la început, scrierile sale prin editura proprie, de pildă a sa *Despre invenţiune*; mai târziu însă îi scrie prietenului său: "Ai difuzat în mod admirabil cuvântarea mea *Pro Ligario*; pe viitor îţi voi da în grijă tot ceea ce voi scrie, pentru publicitate şi editare".

În repetate rânduri Cicero îl solicită să aducă pe ici – colo câte o schimbare, atunci când, în iuţeala scrierii, a intervenit o eroare; în repetate rânduri îl roagă să citească atent scrierile sale şi să lase să fie copiate cu grijă. Pentru editura sa grecească Atticus a apelat la ajutorul lui Tiranio, dat fiind că acesta, prin intermediul lui Sulla, a intrat în posesia bibliotecii lui Aristotel şi astfel putea să întrebuinţeze diferite versiuni prealexandrine. Totodată, există o presupunere unanim acceptată că unele din manuscrisele ce s-au păstrat până astăzi (de exemplu – ale lui Isocrate, Platon, Demostene) au la origine ediţii ale lui Atticus.

La începutul domniei lui Octavian, fraţii Sosius se

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

bucurau, în calitatea lor de editori, de o mare stimă – însuşi Horaţiu îi aminteşte. Quintilian îl evocă în mod deosebit pe propriul său editor Tifon, pe care îl aminteşte şi Marţial. Acesta îi numeşte şi pe un oarecare Attrectus, pe un Secundus – cu o prăvălie în spatele Templului Păcii –, pe un Qu. Pollius Valerianus. Mai departe cunoaştem un editor pe nume Dorus, şi pe acela eliberat din sclavie de către împăratul Claudius, pe nume Polybius, care ocupa la Curte postul unui "profesor titular", un prieten al lui Seneca.

În timpul primului secol după Hristos, Roma a rămas centrul de editare a literaturii latine. Prin dezvoltarea literară a provinciei se dezvoltă şi acolo întreprinderea editorială; astfel, Pliniu cel Tânăr a fost plăcut surprins când a aflat că există în Lion librării care îi difuzează scrierile. Din informaţiile datând din secolele IV şi V reiese că un editor principal din Roma trimitea câte un exemplar la editorii marilor oraşe provinciale, care preluau multiplicarea şi difuzarea.

Cum avea loc multiplicarea? Sute de scribi, care scriau concomitent după dictare, făceau ceea ce face astăzi maşina tipografică; în orice caz într-o perioadă de timp mai lungă. După Birt, cercetătorul clasic al datelor privitoare la cartea antică, un scrib putea scrie în două ore a doua carte a epigramelor lui Marţial, iar un exemplar complet în 17 ore. Deci, un editor, pentru care scriau concomitent după dictare 100 de scribi, avea posibilitatea ca în 14 zile să producă o ediţie de 1.000 de exemplare. Friedländer avertizează asupra unei eventuale subaprecieri a multiplicării manuale şi aduce, în unele cazuri, comparaţii cu timpurile mai noi. Astfel, opera lui Voltaire *Pucelle* a fost răspândită la Paris, în intervalul unei luni, în aproximativ 2.000 de cópii. Tot astfel, a doua zi după aducerea la cunoştinţă a faimosului protest al Celor Şapte din Göttingen existau mii de cópii ale acestuia, iar Kossuth a difuzat în întreaga Ungarie ziarul parlamentului, a cărui tipărire era interzisă. Fără îndoială, editurii antice îi reuşea, prin intermediul organizării sale foarte bune, prin intermediul masei de sclavi instruiţi şi practicii de ani de zile, editarea în cel mai scurt timp a ediţiilor de masă. Cicero spune că a poruncit să-i fie copiate de către scribii săi acele citate care erau de senzaţie din procesul Catilina, lăsând ca acestea să fie împărţite în Roma şi în întreaga Italie şi poruncind să fie trimise în toate provinciile, astfel încât să nu mai existe nici un loc al Imperiului Roman în care ele să nu fi ajuns. Cartea lui Sulpicius Severus despre viaţa Sfântului Martin l-a adus pe episcopul Paulinus din Trier la Roma, unde exista o cerere generală pentru această carte. Un prieten al scriitorului, care a călătorit în Africa şi care voia să-şi surprindă cunoscuţii cu noua sa carte, a găsit-o deja în mâinile cititorilor din Cartagina, din Alexandria, din întreg Egiptul, din Teba, ba chiar şi din deşert.

Că un număr de scribi copia după dictare e sigur. Aceasta ne-o arată în primul rând tablourile egiptene şi ne-o dovedesc observaţii diferite. Astfel citim, de exemplu, "că dacă versurile Sibylle-ei sunt imperfecte şi nemetrice, atunci aceasta este din pricina scribilor rapizi, care nu pot scrie destul de iute după dictare". Chiar şi un vers al iambului de curând devenit cunoscut al unui Calimachos este considerat de Birt ca o imitaţie a unei cancelarii antice, unde se spune: "Păstraţi tăcerea şi scrieţi cuvintele!" Multiplicarea manuală are o mare lacună, imperfecţiunile textului.

Cu cât mai mare devenea nevoia de lectură, cu atât mai mari deveneau ţelurile învăţământului. Comerţul de carte se baza bineînţeles, în primul rând, pe activitatea de învăţământ, pe culegeri, pe biografii, antologii apărute în număr mare – producerea cărţii devenea mai rapidă, mai industrială şi nu arareori se punea accent atât pe o frumoasă prezentare grafică şi exterioară, pe materiale de scris de bună calitate, pe înfrumuseţări caligrafice, cât şi pe texte corectate cu grijă. Un autor herculanian, dintr-o perioadă neprecizată, se plânge de slaba pregătire a scribilor care au stricat de mai multe ori textul lui Epicur. Strabon, pe vremea lui Augustus, regreta din inimă că editorii Romei şi Alexandriei aveau în general scribi neinstruiţi, care neglijau să compare atent originalul cu copia. Cicero scrise, atunci când fratele său îl rugă de nişte cărţi: *de Latinis, quo me vertam, nescio, ita mendose scribuntur et leguntur*, adică: originalele sunt proaste, la fel şi copiile. Galenos aduce aceleaşi acuze, la fel se plânge şi părintele Bisericii, Origen, în legătură cu neglijenţa librarilor şi cu faptul că aceştia acţionau după bunul lor plac la adăugirile şi omisiunile din Sfintele Scripturi.

Marţial se adresează cititorilor săi: "Dacă vei găsi în poeziile mele ceva neclar sau greşit din punct de vedere al limbii latine nu sunt eu de vină, ci scribul, care doreşte ca versul să-ţi parvină cât mai repede". Ieronimus se plânge, într-o scrisoare către Lucinius, că a atras mereu atenţia asupra faptului că scribii trebuie să-şi compare încă o dată copiile cu textul original şi să le corecteze, deoarece el însuşi nu are timp pentru aceasta.

De fapt, editarea corectă a textului era treaba editorului. Dacă astăzi autorul mai face doar o ultimă corectură a colii de tipar, iar acest lucru trebuie făcut doar o singură dată, chiar dacă tirajul este 10.000 exemplare – la comerţul antic de carte trebuia corectată bucată cu bucată. Autorul făcea aceasta doar când era vorba de exemplare ce urmau a fi făcute cadou, care astfel căpătau o valoare deosebită. Astfel, spune Marţial: "O, cât îţi sunt de îndatorat pentru atenţia ta amabilă, fiindcă doreşti să ai numai acele exemplare ale poeziilor mele pe care eu însumi le-am corectat".

Însă nu trebuie să uităm că în Antichitate felul de citire a sulurilor – ambele mâini erau imobilizate prin ţinerea sulului – excludea o citire şi scriere simultană. Chiar şi cel care producea cărţi obişnuia să dicteze. Isocrate dicta din memorie o cuvântare pe care a ţinut-o; Sf. Pavel a dictat cele mai multe din epistolele sale. Astfel, în *Historia Augusta* citim: *non scribo, sed dicto*. A scrie cu propria mână era considerat, de aşa numitul autor Herennium, ca fiind pentru un om cult o muncă nedemnă şi ingrată, potrivit concepţiei antice conform căreia omul cult trebuia să se ridice peste solicitările personale şi peste acţiunile pur mecanice. Democrit a emis lozinca: "Serveşte-te de sclavi ca de membrele corpului tău, fiecare pentru un alt scop". Iar Mommsen spune pe bună dreptate:

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

"Casa romană era o maşinărie, în care stăpânului îi reveneau chiar şi puterile spirituale ale sclavilor şi dezrobiţilor săi; un stăpân care ştia să le guverneze pe acestea lucra în acelaşi timp cu nenumărate spirite". Şi astfel se dicta stenografilor şi secretarilor, la fel cum se dictează astăzi dactilografelor, şi tot aşa o făcea şi Pliniu, autorul *Ştiinţelor naturii*, şi trebuie să ne gândim că în acest mod au luat fiinţă şi operele lui Liviu.

Dar chiar şi la dictarea autorului puteau surveni greşeli şi cu atât mai mult la o copiere viitoare a dictării. Greşelile din manuscrisele noastre sunt explicate ca fiind greşeli de ascultare. Aşa, Donat a vrut să descompună în *Eneida* lui Vergiliu (2.798) *exilio* în *ex Ilio*; la Titinius V. 81, Bücheler a corectat versiunea: *tibi nego* în *tibin ego*. Chiar şi la pronunţii puteau interveni greşeli: citim la Liviu (21, 62, 7) *conscientias praetorum* în loc de *conscientia spretorum*; prin suprimarea vocalei finale de la citire a luat fiinţă, de exemplu, *credit audio* în manuscrisul P al lui Platus, unde alţii citesc corect: *creditum audio*. Dezlegări greşite ale prescurtărilor au dus nu arareori la citiri greşite ale acestora. *PR* poate să însemne *praetor* sau *populus Romanus*; în *Digestii* se citea la I, 21: *prius*, ceea ce Mommsen a dezlegat corect în *populi Romani ius*. Cicero arată în câteva exemple, care îl înveseleau pe cititor (de or. II 240-200), cum prescurtările din cărţile de comerţ dădeau prilej la unele interpretări comice. Rutilius scrisese: *A.F. P.R.*, deci *ante factum, post relatum*; adversarul său din proces citi însă: *actum fide Publi Rutili*, iar un glumeţ interpretă în felul următor: *Aemilius fecit, Plectitur Rutilius*. Cât de uşor sunt posibile citiri greşite ca *fulmina* în loc de *flumina*, *fractus* în loc de *farctus*. Astfel se va citi la Seneca (Herc. Oet. 1319): *iam farcta, iam satiata* în loc de *iam fracta*. La fel de uşor induce în eroare scribul prin aceea că, păcălit la rându-i de un sunet, notează greşit o terminaţie. De exemplu, un manuscris al lui Tacitus, I 49 notează *adversos eos* în loc de *adversus eos*. Dacă lipsea o corectură finală sau corectura era superficială, atunci textul era denaturat, uneori până la imposibilitatea de a fi înţeles. Editori conştiincioşi, precum Atticus, ale cărui ediţii Demostene sau Platon sunt preţuite de secole întregi, erau însă rari.

Care erau preţurile cărţilor? Preţurile de magazin erau relativ mari. Dacă sunt separate informaţiile, care sunt destul de puţine, atunci reiese că prezentarea grafică şi exterioară (papirus şi pergament), autorul vechi sau nou, cu sau fără ilustraţie şi altele asemenea, jucau un rol hotărâtor. Astfel, o carte a lui Chrysippos costa 5 dinari – aproximativ 4,10 mărci, iar socotit la valoarea actuală a mărcii, aproximativ 14 mărci.

Papirusurile mai vechi erau căutate pentru textul lor mai îngrijit şi pentru marea lor rezistenţă. Încă de pe vremea lui Quintilian existau cărţi vechi ale lui Cato şi Lucilius, cu o ortografie arhaică, deci, vechi de circa 200 ani. Epigramele lui Marţial (cartea I) costau la editura Atrectus 5 dinari, nu puţin, cum însuşi remarca poetul; erau 700 de versuri. Editura Tryphon vindea cartea *Xeniile* a aceluiaşi Marţial pentru 4 sesterţi (circa 88 pfennigi), 274 versuri.

Ajungem în cele din urmă la întrebarea: cu ce cheltuială se confrunta un editor antic? Mai întâi intră în calcul materialul pe care scria. Pentru comerţul de carte erau luate în considerare doar carta şi pergamentul. Carta reprezintă acel material de carte prelucrat din papirus, însă nescris. Locul clasic, unde găsim detalii cu privire la fabricarea cartei, se află în lucrarea *Ştiinţele naturii* a lui Pliniu (13, 68-89). Planta era orginară din Egiptul inferior şi servea nu numai la producerea hârtiei de scris, ci şi la producerea de bărci, covoare, încălţăminte, fitile şi altele asemenea, şi de aceea era cultivată cu grijă. Papirus se numea de fapt tulpina plantei, iar biblos măduva ei, acestea fiind două cuvinte egiptene. Desigur, existau două feluri de carta: de la o hârtie de bună calitate se cerea să fie subţire şi în acelaşi timp impermeabilă, să fie netedă şi albă; în afară de aceasta, preţul foii creştea odată cu lăţimea ei. Cel mai bun sort egiptean era aşa numita "Hieratica", a cărui foaie avea o lăţime de circa 20 cm. De o valoare apropiată era "Amphiteatrica", denumit aşa după amfiteatrul aflat în apropierea fabricii, cu o lăţime a foii de circa 17 cm; al treilea sort "Saltica" – fabricat în Sais – cu lăţimea maximă a foii de aproximativ 15 cm. Sorturile de calitate inferioară serveau ca ambalaje, hârtie de împachetat şi altele asemenea. Industria romană a căutat, cu succes, să o egaleze pe cea egipteană. Din "Hieratica" romanii au făcut două noi sorturi cu o lăţime de 24 cm, numite "Augusta" şi "Liviana", după soţia lui Augustus. "Amphiteatrica" a fost îmbunătăţită de fabricantul roman Faunius la o lăţime de 18 cm şi a fost denumită după el, "Fauniana". Pliniu relatează care era procedeul de lucru: benzile de papirus erau lucrate separat, iar benzile singulare erau aşezate cu precizie una peste alta. Împăratul Claudiu, al cărui interes pentru literatură era recunoscut, a inventat un nou sort numit "Claudiana"; "Augusta" era atât de subţire încât pătrundea lumina prin ea; Claudiu a remediat lucrurile prin aceea că, sub stratul de papirus mai fin, a pus o bandă de papirus de o calitate inferioară, asemănătoare "Faunianei", pe lângă aceasta, a mărit lăţimea la aproape 30 cm, acesta fiind şi cel mai important adaos.

Şi cu privire la preţurile cartei suntem informaţi într-o oarecare măsură; în anul 407 î.Hr. o rolă nescrisă de carta costa 1 drahmă şi 2 obole, ceea ce înseamnă aproximativ 4 mărci; pentru acelaşi preţ se puteau cumpăra 5 pâini şi o cămaşă ieftină. Cu timpul preţurile au scăzut foarte mult; în perioada Imperiului Roman un sul ajungea la cel mult un sesterţ (aproximativ 20 pfennigi).

Carta era un material nerezistent; suluri vechi de 200 ani treceau drept raritaţi; începând cu secolul VI folosirea ei a încetat în ţările civilizate, deoarece s-a impus concurenţa pergamentului, a hârtiei de bumbac şi a celei de in. Cel mai mult s-a menţinut papirusul în cancelaria papală. Ultima cronică pe papirus a fost emisă de către papa Victor al II-lea în 1057. Expresiile vechi dăinuie însă şi astăzi: *Biblia* duce înapoi la biblos (*Cartea Cărţilor*); carta este cuvântul rădăcină pentru carte (*magna charta*); hârtie a devenit cuvântul pentru material de scris din in şi celuloză. Ne-au rămas suluri din papirus pe jumătate carbonizate din Herculanum. Dintre lucrările egiptene găsite, cele mai importante sunt sulurile de papirus ale lui

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aristotel despre *Statul atenienilor*.

Era firesc să se revină la obiceiul folosirii pieilor de animale şi să se îmbunătăţească producerea lor. Pielea netăbăcită de oi, capre, viţei, măgari şi antilope era curăţată cu grijă, era îndepărtat părul, iar partea din interior era tăbăcită cu calc; apoi pielea se netezea cu piatră ponce. Expresia uzuală pentru pergament era la romani aproape exclusiv *membrana*, iar la greci *diftera*; denumirea de *pergamena* o găsim abia sub domnia lui Diocleţian. Un loc principal de producere a membranei a rămas mult timp Pergamonul, de aici şi numele de pergament; însă producerea de piei fine destinate scrisului a fost importată din Persia; ştim că pictorul Parhasius picta pe membrane. De asemenea, este pusă în evidenţă fineţea sulurilor ce serveau evreilor pentru slujbele religioase. Înainte de perioada Imperiului Roman pergamena era folosită foarte rar la cărţi; pe când în vremea lui Marţial este deja încetăţenită, chiar dacă până în secolul IV a fost folosită în paralel cu carta. În secolul IV, în Răsărit, literatura care părea să fie de valoare a început să fie transcrisă pe pergament. Manuscrisele de pergament consemnate sunt datate până în secolul I î.Hr.; dintre cele latine, unele foi ale lui Vergiliu par a fi cele mai vechi.

Iniţial, pergamentul a fost folosit şi sub formă de sul; abia în secolul I î.Hr. a apărut la Roma obiceiul ca, în loc să se lege unele de altele mai multe tăbliţe de lemn, să se lege mai multe foi de pergament; pentru ambele este valabil numele de *Codex*. Această formă, care aducea cu forma de astăzi a cărţilor, era folosită în primul rând pentru însemnări pe care omul dorea să le aibă mereu la îndemână: cheltuielile de menaj, registre de comerţ, cutume, dispoziţii de tot felul. Codexurile erau folosite şi ca materiale didactice gramaticale şi lexicografice. Această formă mai cuprindea literatura de călătorie, hărţile de drum şi altele asemenea. La sfârşit veneau celelalte genuri de literatură. Primele Codexuri de pergament, pe care le deţinem aproape în totalitate, ajung până în secolul IV î.Hr. La început, formatul lor era foarte mic, ele putând fi ţinute în palmă. Astfel, filele din Codexul lui Demostene au (după Kenyon) o lungime de 19 cm, scrise pe două coloane de câte 36 de rânduri. Mai târziu, formatul lor s-a mărit, ajungându-se la tomuri mai groase. În ceea ce priveşte preţurile, nu avem, din păcate, nici o informaţie. În orice caz şi aici cântăreau în balanţă calitatea şi fineţea materialului. Cel mai puţin apreciate erau pieile groase de vită şi porc, iar cele mai valoroase erau pieile subţiri de miei nenăscuţi, de oi, capre şi viţei. În cuvântul "foaie velină" s-a păstrat amintirea pergamentului fin din piei de viţei (*veel* – cuvânt din franceza veche provenit din latinescul *vitellus*).

În al doilea rând, în cheltuielile editurii trebuie inclusă şi plata autorilor de carte. Această plată era calculată în raport cu numărul de rânduri, asemănător onorariului de ziar de astăzi. Un rând normal echivala cu 36 de litere sau 15 – 16 silabe (lungime hexametrică). După silabe se scria şi se dicta. Cunoscutul edict al lui Diocleţian, cu privire la preţurile cele mai ridicate ce pot fi plătite autorilor, stabilea o plată maximală pentru o sută de versuri (rânduri) ale unei lucrări de cea mai bună calitate la 25 dinari (circa 45 pfennigi), iar la o lucrare de calitate mai slabă se plăteau 20 de dinari (circa 36 pfennigi). După cercetările lui Birt, în Antichitate un sul (carte) ce cuprindea o lucrare poetică avea în jur de 700 – 1.100 de versuri, în medie 1.000. Lucrările de proză aveau de regulă multe rânduri. Prin urmare, onorariul pentru prima carte de epigrame a lui Marţial, cu aproximativ 700 de versuri, a fost de 3,15 mărci. Era un obicei grecesc să se noteze la sfârşitul fiecărei cărţi (sul) numărul de rânduri. Aşa, de exemplu, putem vedea lucrul acesta în manuscrisele lui Demostene. Uneori era notat la marginea fiecărei pagini numărul de rânduri, ca în manualele noastre şcolare. Ascanius citează chiar pasaje din Cicero, unde se precizează exact numărul de rânduri. În orice caz, această notare a rândurilor sau a versurilor avea un dublu scop: cumpărătorul putea să se convingă repede de numărul complet de rânduri al unei cărţi şi, în acelaşi timp, onorariul era calculat rapid. În tipăriturile moderne se întâlneşte pentru prima oară o numărare a rândurilor în ediţia lui Mic. Perottus Cornucopia prin Aldus Manutius (1499).

În continuare, de foarte mare importanţă la o carte era prezentarea ei grafică şi exterioară. Deoarece începutul sulului din carte era cel mai supus deteriorării, prin deschiderea şi uzitarea lui deasă, se obişnuia ca prin lipirea unor fâşii transversale, groase, acest sul să fie făcut mai rezistent; pe aceste fâşii se înscriau tot felul de lucruri precum preţul, calitatea, marca fabricii şi nu arareori şi o scurtă notă asupra cuprinsului. Această fâşie se numea *protocolon* (de la cola "încleiere"). În cuvântul "protocol" de astăzi mai există încă o reminiscenţă a vechii denumiri.

Capătul sulului era încheiat într-o vergea cilindrică (*umbilicus*). Ambele capete ale vergelei erau prevăzute cu măciulii din corn, pentru a împiedica deplasarea în timpul deschiderii sulului. La exemplare deosebite se adăugau nişte învelişuri pentru o bună conservare. Aceste învelişuri erau dintr-un papirus tare ori din piele, de culoarea purpurei sau galbene. De asemenea, sunt menţionate învelişurile din muselină. Cât de departe se mergea cu lucrul se poate vedea dintr-o descriere a lui Lukian, unde se vorbeşte despre vergele de aur şi de pergamente din purpură. Literele erau adesea caligrafiate cu înscrisuri din aur sau argint. Astfel, fiul de împărat Maximinius cel Tânăr era în jurul anului 235 în posesia unui Codex al lui Homer, cu pergament din purpură şi scris cu aur, asemănător modului în care cunoaştem noi cărţile cu litere în aramă. Acest lux s-a extins la *Biblii* splendide ale oamenilor bogaţi. Cum atestă Hieronymus pentru Apus şi Hrisostomul pentru Orient, şi astăzi mai admirăm manuscrisul "de aur" al *Bibliei* din secolul IX din München şi Codexul de argint al *Bibliei Ulfila* din Upsala.

De timpuriu s-a început ca, prin folosirea cernelurilor de diferite feluri, prin desenarea unor ornamente colorate sau a literelor iniţiale să se înfrumuseţeze cartea. Astfel, chiar sulurile egiptene vechi din papirus sunt bogat ilustrate, textele hieroglifice fiind explicate prin reprezentări bicolore. Numele de pe vechile statui romane erau pictate cu culoare roşie, de exemplu statuia Scipionilor. Cu aceeaşi culoare se semnau împăraţii bizan-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tini; încă din secolul II î.Hr. titlurile (rubrica) paragrafelor de lege erau însemnate cu culoare roşie. Denumirea de "rubrică" şi zilele de sărbători tipărite cu roşu din calendarele noastre ne mai amintesc de aceasta.

După Pliniu, şi la greci devenise un obicei ca descrierilor de plante să li se adauge desene şi să fie pictate. S-au păstrat diferite manuscrise cu desene care, fără îndoială, se bazează pe tradiţia antică. Aşa avem minunatul manuscris cu desene al lui Dioscuride, reprezentând scene chirurgicale, cu comentariul lui Apollonios din Chition la lucrarea hipocratică *Despre membre*, fragmente ale unei scrieri ilustrate color a lui Ilias (Milano), ilustraţiile lui Prudentius ş.a. Cea mai mare operă de ilustrare a romanilor a efectuat-o, după exemplul lui Atticus (39 î.Hr.), M. Terentius Varro cu lucrarea sa de portrete *Imagines*. Ea conţinea 700 de portrete ale unor regi, conducători de oşti, oameni de stat, prozatori, artişti ai Greciei şi Romei, la fiecare portret fiind adăugat un elogiu poetic.

Şi aceste lucrări ilustrate erau reproduse în masă şi puse în circulaţie. Astfel, Pliniu putea să numească cu mândrie opera lui Varro ca una care "ar trebui să trezească invidia zeilor; pentru el lucrarea nu conferea desenelor doar nemurire, ci le şi trimitea în toate ţările, astfel încât ele, la fel ca şi zeii, să poată fi prezente peste tot".

Preferinţa romanilor pentru portrete se oglindea şi în editarea unor cărţi ale unor autori renumiţi sau iubiţi. Seneca vorbeşte despre operele unor mari spirite care sunt editate împreună cu portretele lor. Prima culegere de epigrame a lui Marţial cuprinde şi un desen cu chipul său. Poetul evocă şi o mică ediţie pe pergament a lui Vergiliu, cu portretul său. Horaţiu îl ironizează pe un anume Fannius care oferă oricui scrierile sale cu propriul portret. Creştinul nestorian Honein ibn Ishâk († 873) spune că în vechile suluri, din care el i-a tradus pe filozofii greci în siriană şi arabă, se aflau, la începutul fiecărei lucrări, portretele acestora. Marţial spune cu ironie că toate cărţile de filozofie se recunosc prin aceea, că la începutul lor, se află portrete care reprezintă capete cu păr vâlvoi şi barbă. Editorii aveau pentru aceasta proprii artişti. Probabil la aceasta se referă o notiţă a medicului Galen, din care reiese că pictorii care pictează pe pergamente albe se îmbolnăvesc de ochi.

În cele din urmă, mai sunt de menţionat legăturile de carte ale Codicelor. Modul cel mai rudimentar era acela de a pune mai multe foi într-un înveliş ori într-un suport de piele cu patru laturi, cum se mai poate întâlni pe la vechile noastre albume de amintiri, care erau compuse dintr-un înveliş mai mult sau mai puţin frumos, cu foi libere. Apoi, se prindeau mai multe foi de pergament la un cotor de carte şi se proteja pagina de gardă şi ultima pagină printr-o copertă din lemn sau printr-o legătură în piele. Cassiodor relatează despre o carte de ilustraţii, care îi aparţine, în care erau desenate cele mai diferite modele de legătură de carte. Însă, în special din desenele ce reprezintă chipurile sfinţilor, aparţinând secolelor V şi VI, putem vedea detalii ale legăturilor de carte cu cârlige, belciuge sau alte încuietori, cu semne de carte (aşa numitul *registrum*, de aici actualul "registru"), cu coperte ornamentate cu geme. E sigur că aici luxul, ca şi un simţ pentru frumos şi pentru ornamentul artistic au avut un câmp propice. Amatori de exemplare de lux, cărora poate le era mai importantă prezentarea exterioară decât conţinutul, au existat mereu şi asemenea ediţii de lux au fost probabil vânate la fel cum sunt astăzi vânate legăturile de carte Grolier. Pe de altă parte, asupra editorilor plana ameninţarea pierderilor materiale cauzate de confiscarea şi distrugerea lucrării respective, în cazul în care scrierile răspândite de ei erau periculoase şi defăimatoare pentru puterea statală, făcând abstracţie totală de pedepsele personale, uneori importante. Diogene de Laerte povesteşte despre Protagoras: "O altă carte începea cu următoarele cuvinte: «Despre zei nu ştiu nimic, nici că există, nici că nu există; pentru că multe ne împiedică în această cunoaştere, atât obscuritatea acestei probleme, cât şi scurtimea vieţii umane». Din cauza acestor cuvinte el a fost alungat din Atena, iar cărţile sale au fost arse în piaţă, după ce au fost cerute prin strigare publică de la toţi proprietarii". Împăratul Augustus a căutat să oprească mai ales cărţile de preziceri: după Suetonius, au fost distruse în jur de 2.000 astfel de cărţi. Domiţian a poruncit să fie executat un istoriograf care scrisese împotriva lui, iar toţi comercianţii de carte care l-au vândut au fost răstlgniţi. Către anul 300 Diocleţian a poruncit ca în Egipt să fie arse toate cărţile de alchimie, pentru a le interzice alchimiştilor să-şi întrebuinţeze secretele, în speţă falsificarea monedelor. Când creştinismul a fost recunoscut oficial, s-a luptat în special împotriva scrierilor eretice şi a cărţilor de magie; astfel, împăratul Constantin a dispus arderea tuturor lucrărilor lui Arie, cu dispoziţia expresă că nu este permis ca ele să fie citite, copiate sau avute în păstrare. În *Corpus iuris* citim: "Cărţi de magie nu are nimeni voie să aibă la el; la cine se găsesc asemenea cărţi, ele vor fi arse, averea lui va fi confiscată, oamenii de situaţie mai bună vor fi arşi, iar cei de situaţie inferioară vor fi decapitaţi".

În sfârşit, se ridică întrebarea: "Editorul a inclus în cheltuielile sale şi un onorariu al autorului?"

Înainte de toate trebuie spus că un drept de editare era necunoscut Antichităţii. Din punct de vedere legal, în cazul reproducerii neautorizate domnea aceeaşi stare de lucruri ca şi pe vremea lui Lessing. Bineînţeles că de la Luther, care îi condamnă pe cei care efectuează reproduceri nepermise, pe tâlharii la drumul mare şi pe bandiţi, reproducerea neautorizată era dezaprobată de către toţi oamenii raţionali, însă lipseau reglementări riguroase ale dreptului comun. Ştim cum Lessing, la sfârşitul dramaturgiei sale hamburgiene, atacă violent pe obraznicii reproducători neautorizaţi "Dodsley şi compania", care sub acest pseudonim anunţau piesele 100 – 104, deşi Lessing încheiase cu piesa 100. Împăratul Iosif al II-lea permitea reproducerea în ţările sale chiar şi a acelor opere cărora el însuşi, în calitate de şef al statului, le acordase privilegiile cele mai mari. Abia deciziile din 1837 şi 1845 ale Uniunii Germane, dar îndeosebi legea imperială din 11 iunie 1870 au reglementat cu eficacitate această problemă a reproducerii.

Nici dreptul de autor nu era reglementat pe plan juridic în Antichitate. Nu arareori se întâmpla ca elevi sau admiratori să efectueze o copie a unei lucrări, să

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

stenografieze la prelegeri şi să editeze respectiva scriere fără ştirea autorului. Astfel, Quintilian se plânge în prefaţa ediţiei complete că, fără ştirea lui, au fost răspândite deja două dintre cărţile sale. Probabil că un editor dornic de câştig era implicat în acest lucru, când *boni iuvenes, sed nimium amantes mei*, cum observă Quintilian, părţi ale retoricii sale care a stârnit vâlvă au fost stenografiate. Şi Ovidiu relatează că înainte de a fi trimis în exil la Tomis a încredinţat focului *Metamorfozele*, întrucât nu erau încă şlefuite. Dar, printr-un abuz de încredere au ajuns cópii şi în alte mâini şi astfel în comerţ. La fel se plânge şi Galen, că fără ştiinţa lui au fost publicate scrieri de-ale sale. Un anume Hermodoros, discipol al lui Platon, a călătorit în Sicilia cu opere reeditate ale maestrului şi a practicat acolo un comerţ bănos cu cópii ale acestor lucrări. Şi despre cosmografia lui Iulius Honorius (sec. IV d.Hr.) ştim că unul dintre elevii săi a publicat-o fără ştirea şi voia autorului. Ba, există cazuri când scrieri unice le-au fost furate autorilor şi apoi publicate. Aşa povesteşte Diodor, autorul *Bibliotecii*, că părţi ale lucrării sale i-au fost furate în faţa redacţiei şi apoi publicate. Lucrarea *Statul atenienilor* a apărut sub numele lui Xenofon; însă ea este scrisă, aşa după cum reiese din cuprins, în jurul anului 425 î.Hr., când Xenofon era încă un copil sub 10 ani. *Cheirokmeta* lui Democrit provine de la escrocul Bolos din Mende, scrisorile lui Seneca adresate lui Paulus sunt false etc. Şi astăzi apar falsificări de cărţi cu care editorii şi autorii fac, la început, o bună afacere; să ne amintim numai de fabulele lui Minoida Mina, la "fragmenta Pompeii Trogi" ale profesorului Bielowski din Lvov (1853).

Editura de carte difuza ori texte vechi ale unor autori decedaţi ori scrieri ale timpului său. La textele vechi era necesar ca, în cazul în care ele au mai fost publicate, să se obţină ediţii ireproşabile sau să se achiziţioneze manuscrisul original. Aşa a cumpărat un librar pe nume Dorus manuscrisele lui Cicero, probabil din moştenirea lăsată de Atticus. Pliniu relatează despre autografe ale fraţilor Gracchus pe care le-a văzut după aproape 200 ani la Pomponius Secundus, renumitul poet şi cetăţean. La fel relatează şi despre autografe ale lui Cicero, Octavian şi Vergiliu. La texte neîngrijite, editori conştiincioşi solicitau ajutorul unor învăţaţi. Cópii care aveau girul unor renumiţi învăţaţi erau, bineînţeles, deosebit de apreciate în comerţul de carte. Astfel, ni se relatează că exista, pentru anumite recenzii asupra scrierilor platonice, o cerere atât de mare încât, imediat după editarea lor, erau împrumutate contra cost de la fericiţii posesori. Dintre editorii romani faimos era Valerius Probus, căruia îi datorăm ediţii model ale lui Lucreţiu, Vergiliu şi Horaţiu.

Dacă tirajul unei lucrări era epuizat şi exista o cerere pentru aceasta, atunci apărea o ediţie nouă, pentru că scrieri epuizate sau rare erau cumpărate de anumiţi anticari şi preţul era artificial ridicat la cote foarte mari. Gellius ne furnizează câteva exemple: Platon a cumpărat trei cărţi ale lui Philolaus cu 10.000 de dinari (8.200 mărci, la valoarea de dinainte de primul război mondial); Aristotel a plătit pentru câteva cărţi ale nepotului lui Platon, Speusippos, 72.000 de sesterţi (12.200 mărci, la valoarea de dinainte de primul război mondial); pentru un exemplar al celei de-a treia cărţi a *Eneidei* lui Vergiliu, care era considerat a fi un manuscris al poetului, se cereau 20 monede de aur, aproximativ 500 de drahme; după Lukian, pentru o carte – substituită – a lui Tisia se plăteau 750 de drahme.

La editorii conştiincioşi copiile trebuiau confruntate cu originalele unor texte bune sau cu manuscrisul autorului. Aşa citim la sfârşitul celei de-a doua cărţi a lui Cicero *De lege agraria: emendavi ad Tironem et Laecanium et dom (?Domitium) et alios veteres*; aceşti corectori se numeau *anagnostae* (cititori). Atticus îi avea în serviciul său pe cei mai buni, relatează biograful său Cornelius Nepos. Manuscrisele astfel corectate erau prevăzute la sfârşit cu următoarea notă: *diortôhtai* (bine corectate) sau *legi*, *emendavi*, mai târziu *recensui*; la cărţi destinate a fi făcute cadou cel care făcea corectura era însuşi autorul. Corectorul trebuia să aibă în vedere corecta despărţire în silabe, corecta punere a accentului şi a consoanelor aspirate şi altele asemenea. În mod excepţional, vedem în manuscrise unice despărţirea cuvintelor indicată prin semne de punctuaţie. Acest lucru îl putem observa într-un Codex al lui Vergiliu. De regulă însă, semnele de punctuaţie se puneau la cifre, înainte şi după prescurtări.

Cum era însă cu editarea operelor unor autori aflaţi în viaţă? Îi plătea editorul un onorariu autorului? Fără îndoială că nici astăzi Horaţiu nu ar putea să trăiască din operele sale însumând circa 250 de pagini de tipar, deoarece *Cânturile* sale nu au avut la public succesul dorit şi sperat. Ovidiu, Persius, Liviu, Tacit erau independenţi de editură din punct de vedere financiar. Iniţiativa în privinţa publicării scrierilor autorilor aflaţi în viaţă pornea în genere chiar de la autori. Dacă acesta era un om avut, suporta în totalitate sau în parte cheltuielile editurii. Sau producea el însuşi cartea: asta ar însemna astăzi editură proprie. Astfel a procedat Cicero, care iniţial a avut mulţi scribi şi bineînţeles că ţinea în mână şi difuzarea scrierilor. Cum trebuie să ne închipuim că a fost aceasta reiese din scrisorile lui Apollinaris Sidonius, episcop de Clermont din 472, ginerele împăratului, un om bogat, care a încredinţat scrierile sale unui *mercennarius bibliopola*; asta înseamn că autorul prelua costurile producerii cărţilor sale, iar difuzarea acestora revenea, contra unei remuneraţii mari, angajatului. Câştigul intra bineînţeles în buzunarul persoanei care a dat însărcinarea. Cicero a dat scrierile sale lui Atticus, însă a contribuit şi el la cheltuielile ce au fost necesare unei frumoase prezentări grafice şi exterioare a scrierilor. Dar cum evoluau lucrurile la autori lipsiţi de resurse materiale? Că librarii puteau face afaceri bune pe seama acestora a fost în repetate rânduri dovedit. În acest sens, Lucan spune: "Dacă dintre aceştia afirmă vreunul că nu este poet, librarul care îi difuzează cărţile nu este de acord cu aceasta; ştie el mai bine". Horaţiu îi aminteşte pe Sosieri, ale căror cărţi au adus mari câştiguri. Cum le mergea însă autorilor săraci ne dezvăluie Marţial: "Nu doar la Roma se bucură copiii de muza mea, ci chiar şi în recea Ţară a goţilor ţine centurionul cărticica mea în mâna-i îngheţată de ger, în Britannia se recită versurile mele. Însă la ce folos asta? Punga mea cu bani nu simte nimic din această pricină. Dacă nu ai protectori darnici,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

atunci nimic nu te ajută".

Da, numai protectorii te puteau ajuta, iar aceştia erau câştigaţi prin aşa numita dedicaţie. Autorul făcea cadou sau dedica fie câte o poezie, fie părţi ale lucrărilor în proză sau cărţi întregi înainte de editare, înainte de orice altă publicare, prietenilor bogaţi sau protectorilor. Acesta nu este doar un simplu act de politeţe, aşa cum este la noi când trimiţi exemplare proaspete ale unei lucrări nou apărute prietenilor ori persoanelor respectabile. Nu arareori cel căruia autorul i-a arătat respectul său prin trimiterea unei dedicaţii este îndemnat să se decidă dacă lucrarea trebuie publicată sau nu, dacă doreşte să facă unele schimbări, adăugiri şi altele. Se întâmpla şi ca scrierea respectivă să nu mai fie deloc publicată, cum relatează, de exemplu, Pliniu despre o scriere a regelui Juba. Sau o scriere nici nu a fost dată spre vânzare librăriilor, ci a fost difuzată sub forma unui manuscris unui anumit cerc de persoane interesate, cum spune Pliniu despre M. Regulus, care a poruncit ca discursul pentru lauda fiului său mort de timpuriu să fie copiat în 1.000 exemplare şi să fie trimis în întreaga Italie şi în provincii. Existau şi cazuri când, abia după o perioadă mai lungă după dedicaţie, scrierea era încredinţată librăriilor. În acest sens, avem ştiinţă despre *Retorica* lui Quintilian că a apărut pe piaţă la 7 ani după dedicarea ei lui Marcellus.

Dacă dedicaţia era adresată unei persoane care putea determina publicarea lucrării, atunci acea persoană era cea care dădea prilej pentru dedicaţie. Aceasta se vede clar la lucrarea *Silvae* a lui Statius. Acolo, în prefaţa celei de-a doua cărţi, autorul îi spune protectorului său Atedius Melior: *si tibi non displicuerint, a te publicum accipiant, si minus, ad me revertantur*, aceasta însemnând că dacă poeziile îi plac adresantului, atunci prin acesta ele să ajungă să fie publicate. În aceeaşi idee, Luxorius şi-a trimis opera poetică bogatului Faustus, acesta urmând să preia multiplicarea şi difuzarea (Antol. lat. 287,11), poetul însuşi aşteptând prin aceasta un cadou în bani, o rentă pe viaţă, o moşioară şi altele asemenea.

Acest obicei a apărut în Alexandria şi, ca mai toate obiceiurile elene, s-a împământenit apoi şi la Roma. Horaţiu a ajuns prin Maecena la poziţia sa lipsită de griji; Vergiliu a primit câte 10.000 de sesterţi, făcând abstracţie de returnarea averii sale confiscate, de la sora lui Augustus, Octavia, pentru fiecare din cele 26 de versuri în care el îl elogia pe fiul ei multpromiţător, Marcellus, care a murit de timpuriu. Acesta este *praemium libellorum* de care vorbeşte Marţial. Poetul sau scriitorul conferă astfel nemurire protectorului său, după cum spune Horaţiu.

Bineînţeles că acest obicei a degenerat cu timpul într-o milogeală dezgustătoare şi într-o linguşeală, cum putem observa cu oroare la Marţial, Statius şi alţii. Din păcate, acest prost obicei a cunoscut o renaştere în perioada umanistă, când Manuel Philes (în jurul anului 1330) exclamă: "Aş vrea să fiu un câine, [...], şi să caut să descopăr fărâmiturile care cad de pe masă", nemaivorbind de poeţii de curte de mai târziu şi de autorii cântecelor de nuntă şi ai poemelor funebre.

Încă un cuvânt despre librăriile antice. Expedierea de mostre, prospecte şi altele asemenea nu era cunoscută pe atunci. Prăvăliile erau amplasate, desigur, în pieţele şi pe străzile cele mai frecventate ale oraşului. Astfel, Cicero vorbeşte despre *tabernae librariae* de pe Forum. În perioada imperială e preferat mai ales Vicus Sandaliarius. O descriere frumoasă îi datorăm lui Marţial, când îi dă de înţeles prietenului său Lupercus care dorea să împrumute de la el poeziile sale, că nu îi poate îndeplini dorinţa: "Nu e nevoie să-ţi oboseşti băiatul în casă; până la mine e un drum lung, iar eu locuiesc deasupra a trei scări abrupte. Vii doar foarte des pe Argiletum: ei, în faţa Forumului lui Cezar e o prăvălie ai cărei stâlpi sunt scrişi până sus, unde-i poţi găsi pe toţi poeţii, unde nu trebuie să-l cauţi prea mult pe Atrectus; din primul sau al doilea raft ţi-l dă pe Marţial". Aici, în librării, avea loc o activitate literară intensă: se lua notă de noile apariţii, se dădeau verdicte, se dezbăteau litigiile. Librarul citea uneori şi câte o mostră a unei lucrări poetice sau de proză: în acest mod, un librar din Atena l-a câştigat pentru filozofie, în jurul anului 812, pe un mare negustor sirian, pe nume Zenon; el a devenit fondatorul şcolii din Stoa.

Traducere de Octavian ROGOJANU

Rafael – *Şcoala din Atena*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aniversare

Octavian Goga

Desen de Marcel Iancu

G. Călinescu

În poezia lui Goga dăm de structura poeziei lui Eminescu, dar astfel acoperită încât abia se bagă de seamă. Goga a intuit mai bine decât oricare genul poetului *Doinei* şi a ştiut să-l continue cu materie nouă. Şi Eminescu şi Goga cântă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată, de popor străvechiu, îmbătrânit în experienţa crudă a vieţii, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului. De aceea poezia lui Goga este greu de comentat, fiind cu mult deasupra goalelor cuvinte, de un farmec tot atât de straniu şi sguduitor. După Eminescu şi Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricei lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulţimii, poet naţional totdeodată şi pur ca şi Eminescu.

(*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Fundaţia Regală pentru literatură şi artă, 1941)

Răşinari, 1 III 1903

Tavi dragă! Mumă-ta ţi-a înşirat destul, despre cari cu siguranţă crede că se vor întîmpla. Viitorul va arăta. Destul că am gîndit şi eu, ce bine ar fi fost să fii tu acum cleric. Acum venea Lungu 1-iu la rînd şi preste un an, mult 2, puteai veni tu. Geaba, că copiii nu prea ascultă sfaturile părinţilor şi a bătrînilor şi apoi la urmă se căiesc, însă în zadar după ploaie, copeneag! Dă-mi, doamne, mintea românului cea din urmă. Acum vezi tu de fă examenul tău şi sum sătul şi eu de aşteptare, ai zis că în ianuar, apoi faur, iaca trece şi martie şi e gata anul. Eu cred şi ştiu că şi tu vei fi lipsit de multe ori, însă nici eu nu sum îmbuibat. Numai eu ştiu cum le mai încurc şi pun de pre un umăr pe altul. Toate ar trece numai să te văd trecut preste examen pre tine, că ăsta de acasă mă supără destul (Geni adecă). Am puţină speranţă de a putea face ceva cu el prin şcoli, şi asta-mi cauzează mare supărare. Marienescu dr. m-a întrebat: "ce face ficiorul?" I-am răspuns, că eşti în Pesta. El a zis: "ştiu că e redactor la Luceafărul, *da să vadă de studiu, să facă examenele 1-iu, apoi celelalte". Stan Vidrighin inginerul ţi-a dat 10 coroane? Fă examenul şi vină acasă că mi-e dor de tine.*

Te sărută tata, Iosif

(*Octavian Goga în corespondenţă*, Editura Minerva, 1975)

Casa noastră

Trei pruni frăţini, ce stau să moară,
Îşi tremur' creasta lor bolnavă,
Un vînt li-a spînzurat de vîrfuri
Un pumn de fire de otavă.
Cucuta creşte prin ogradă,
Şi polomida-i leagă snopii...
– Ce s-a ales din casa asta,
Vecine Neculai al popii!...

De pe pereţii-ngălbeniţi
Se dezlipeşte-n pături varul,
Şi pragului îmbătrînit
Începe-a-i putrezi stejarul;
Iar dacă razele de soare
Printre şindrile facu-şi cale,
Văd sporul pînzei de păianjen
Şi-nfiorate mor de jale.

Cum dorm acum de mult pierdute
Sub vreascurile stinse-a vetrii
Poveştile-nşirate seara
De-atîtea cuscre şi cumetri;
Cum tremură cenuşa aspră,
Ce-nfioraţi îmi par cărbunii;
De vraja care-o mai păstrară
Din cîte povesteau străbunii...

Înfipt în meşter-grindă, iată-l,
Răvaşul turmelor de oi;
Şireagul lui de crestături
Se uit-atît de trist la noi.
Îmi duce mintea-n alte vremi
Cu slova-i binecuvîntată –
În pragul zilelor demult
Parcă te văd pe tine, tată.

Şi parc-aud pocnet de bici
Şi glas stăruitor de slugă –
Răsare mama-n colţul şurii,
Aşează-ncet merindea-n glugă...
Înduioşată, mă sărută
Pe părul meu bălai, pe gură:
"Zi Tatăl nostru *seara, dragă,*
*Şi să te porţi la-nvăţătură!"...

Şi uite-mi trec pe dinainte
În rînduri-rînduri toate cele:
Oraşul înnegrit de fumuri
Şi toate plînsetele mele.
– Cum m-am făcut apoi cuminte
Cu vremea ce înainta,
Şi m-am trezit pe nesimţite
Că-mi zice satul: "Dumneata..."

Şi căror strigături la joc
Ţineam cu glasul meu ison,
De cîte ori am spus povestea
Lui Alexandru Machidon.
Şi ca un cîntec, cum s-a stins
Frumoasa mea copilărie –
Şi dragostea de două veri
Cu fata popii Irimie...

Cu valul vremilor ce curg
Atîtea cîntece s-au dus,
Şi valul vremilor ce curg
Atîtea cîntece-a răpus...
Eu vă sărut, părinţi străbuni,
Pe varul alb, scobit de ploaie...
De ce-ţi ştergi ochii cu cămaşa –
Ori plîngi, vecine Niculaie?...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Titu Maiorescu

Poesiile d-lui Octavian Goga au avut darul să deştepte o deosebită luare-aminte a publicului român... Efectul produs asupra marelui număr de cetitori credem că provine mai întâi din forma frumoasă în care autorul a ştiut să exprime cuprinsul "patriotic" al multora din versurile sale. În adevăr, emoţiunile ce le simte şi ce ni le transmite tânărul poet sunt izvorâte din viaţa naţională a acelei părţi a României în care s-a născut şi în mijlocul căreia a trăit, din viaţa românilor transilvăneni în faza ei de astăzi, caracterizată prin lupta împotriva tendinţelor de asuprire etnică predomnitoare în statul lor... patriotismul este în inimile sincere, în afară de orice tendinţă politică, un simţământ adevărat şi adânc, şi întrucât este astfel, poate fi, în certe împrejurări, născător de poezie...

Dovada stă în aducerea şi descrierea unor figuri obişnuite din viaţa poporului, cari însă câştigă deodată – pe lângă valoarea şi menirea lor normală – o însemnătate am putea zice o iluminare şi strălucire extraordinară, ce nu se poate explica decât din aprinderea luptei întru apărarea patrimoniului naţional.

(*Poesiile d-lui Octavian Goga*, 1906)

Caricatură de Victor Ion Popa

Jurnal politic

25 martie 1931

[...] Carol aprinde o nouă ţigare nervos şi continuă volubil: – "Nu e adevărat ce mi se atribuie, că vreau să distrug partidele. Vreau numai să schimb atmosfera lor. Ce vrei? Au văzut totul prin prisma interesului meschin, da, da, prea s-au căcat pe ţară!" Intervin brusc: – "Trebuie să spun majestăţii-tale că nu mă simt deloc vizat. Majestatea-ta face istorie aici, vorbeşte de partidul liberal. Am guvernat de două ori şi vreau să ştiu cum am menajat interesul nostru". – "Adevărat, guvernarea voastră a doua a fost bună". – "Cînd am intrat în cea dintîia, ţara era în balamuc". – "Da, şi eraţi noi. Şi guvernarea trebuie învăţată". – "Cînd era însă să ne dăm măsura, în amîndouă rîndurile, am fost luaţi de guler şi expediaţi. Majestatea-voastră ştie că între pretexte s-a invocat şi cochetăria noastră cu «chestia închisă»". – "Da, ştiu, – răspunde Carol o clipă pe gînduri. Titulescu a fost la dumneata, ce ţi-a vorbit?" – "Ideea unui guvern de concentrare. Am spus părerile mele. Nu-l văd deloc, nu ştiu încă ce vrea cu parlamentul actual..."

– "Nu e tocmai important. Ştii însă, parlamentul de azi primeşte tot. Alegerile sînt grele". – "Depinde cine le face". – "Spuneai că poporul e agitat". – "Desigur că da, aici însă trebuie pusă ordine. În 10 zile toată lumea trebuie să-şi vadă de treabă. Gazete, la ţară, jandarmi dublaţi".

– "Da, răspunde el, gazetele. Zilele acestea se votează legea presei, ca la voi în Ardeal. Trec calomniile la tribunal. Sub dumneata a fost ordine cînd erai la interne. Ştii, Goga, eu contez pe dumneata personal. Fac apel la prietenia dumitale. Îţi voi da ordin".

– "Sire, persoana mea nu este în joc. Am o situaţie personală foarte grea astăzi. Vreau o dată, poate chiar înainte de declanşarea crizei, să vorbesc mai răspicat cu majestatea-voastră. Am comprimat aşa de mult dorinţele mareşalului Averescu, că în timpul din urmă a început să răbufnească. Ştiţi că este greu de mînuit". – "Da, ştiu".

– "Sînt de părere ca la întoarcere să-l chemaţi, să-i vorbiţi".

Înainte de a pleca am stat de vorbă pentru cazul că s-ar fi deschis criza în lipsa lui, l-am întrebat ce e de făcut. Mi-a răspuns că nu e bine să luăm răspunderea eşuării unui guvern de concentrare din pricina noastră. În principiu, deci, ne vom ralia şi noi. Carol întrerupe cu vioiciune: – "Ştii că asta e foarte mult. Mă bucură, am să-i vorbesc. Înainte, însă, vorbeşte-i dumneata. Încă o dată îţi spun, pentru partea politică ţin la prezenţa dumitale. Voi, miniştrii de mîine..."

Mi se părea că ne avansăm prea mult şi nu voiam să creadă că mi-a smuls un angajament. L-am lămurit deci: – "Sire, nu e interesant ce voi face personal, cred că vedeţi în mine un bun român. Cît priveşte activitatea în guvernare, competenţa mea e aşa de limitată!" El schimbă vorba: – "Ce zici de Titulescu?" Răspund prompt: – "Talent eruptiv, cu dezlănţuiri puternice şi imobilitate absolută după descărcare. Între cutremur şi repaus, alternări repezi. Guvernarea cere un ritm egal, fără de care nu se poate închipui o vedere de ansamblu". – "Da, dar s-a schimbat mult, în ultimii ani". – "Tocmai asta mi se pare, sire, că e tot cel vechi. Remarca o făceam deunăzi, ziceam, ciudat lucru: Ploieştiul e mai tare ca Londra!" [...]

(*Precursori*, Editura Minerva, 1989)

Blaj, 26 VI 1912

Mult stimate domnule Goga,

Absentînd mai multe zile, numai azi am primit preţuita dumitale scrisoare. Rog scuză întîrzierea răspunsului meu.

Doresc din tot sufletul să se delăture – dacă mai sunt şi ultimele resturi de neînţelegeri din calea unei frăţeşti şi concentrice lucrări în serviciul scopului pentru care luptăm. Ţinem cu toţi foarte mult ca, în vederea vremurilor care vin şi în vederea imperioasei necesităţi de a dezvolta conştiinţa naţională şi întreaga gîndire românească de la noi într-o direcţie sănătoasă unitară şi corespunzătoare vremurilor în care trăim, *să se înfăptuiască cît de curînd dorinţa şi năzuinţa noastră de a avea colaborarea dumitale, a pretinilor dumitale şi a întregii generaţii mai tinere la viaţa politică condusă de partid şi la redactarea ziarelor partidului.*

Întru ajungerea acestui lucru sunt orişicînd gata a sta cu plăcere la dispoziţia dumitale pentru a discuta lucrurile şi a desluşi toate împrejurările. Eu voi fi acasă toată săptămîna aceasta şi, cred, e de prisos să arăt cît de mult m-aş bucura să te pot saluta la mine, în Blaj. Dealtfel, eu, la finea săptămînei acestea sau la începutul celei viitoare, voi călători la Sibiu cînd la tot cazul îmi voi lua libertatea să te cercetez pentru a discuta întreaga chestiune. Te voi aviza telegrafic. Asemenea, rog aviz telegrafic de cumva pînă atunci ai veni la Blaj.

Rugîndu-te să primeşti asigurarea distinsei mele stime, rămîn cu frăţeşti salutări al dumitale devotat,

Iuliu Maniu

(*Octavian Goga în corespondenţă*, Editura Minerva, 1975)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Ioan LĂCUSTĂ

Foto: Dan Călinescu, Canada

Vor veni cei de peste alți cincizeci de ani să judece și acest timp. Se vor găsi și atunci alte scuze, pentru a justifica un alt început. Se vor găsi și atunci alți și alții să ne condamne pentru răul din noi. Pentru zidirea noastră care se tot năruie.

Ce să mai jertfim pentru dăinuirea ei? Sufletele noastre ar trebui să le întoarcem spre temelii, acolo unde truda celor mulți, a țăranilor, ține timpul încă în matca lui.

Dar noi uităm tot mai mult de satele de unde am plecat.

Crește, întruna crește, ceva rău, insidios, perfid în noi. Prea ușor ne dezicem de trecut. Prea nedemn ne desprindem de ziua de ieri, cînd aceasta nu ne mai face trebuință. Prea afișăm demnitatea atunci cînd nimeni nu mai are nevoie de ea. Prea curajoși sîntem după ce răul a trecut.

De ce toate acestea? Eu cred că din lipsa noastră de rădăcini. Ne dezicem de țărănia noastră, îndreptîndu-ne ochii spre stele fără de speranță și fără de noroc.

(*În șoaptă*, Cartea Românească, 1998)

Bibliografie

Născut: 15 septembrie 1948, în com. Vîrfuri, jud. Arad, părinți – Dumitru și Antonina, învățători.

Debut: în "Vatra", decembrie 1980; debut în volum în antologia *Proză satirică română contemporană*, Astra, Brașov, 1982; *Desant '83. Antologie de proză scurtă scrisă de autori tineri*, Cartea Românească, 1983.

Volume publicate: *Cu ochi blînzi*, Cartea Românească, 1985 (Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor; Premiul special al revistei "Luceafărul"); *Liniște*, Cartea Românească, 1989; *Calendarul de nisip*, Editura Militară, 1990 (Premiul "Ion Creangă" al Academiei Române); *Zece alegeri interbelice. 1919 – 1937. Cine a cîștigat*, Editura Pro, 1998; *În șoaptă*, Cartea Românească, 1998; *41 de luni care au schimbat România, 23 august 1944 – 30 decembrie 1947*, Editura Viitorul Românesc, 2000 (Premiul Asociației Scriitorilor din București).

Cum am ajuns prozator

E o stare duioasă să scrii despre tine însuți. Să încerci să depășești pragul simplei mărturisiri, privindu-te ca pe un străin pe care încerci să-l înțelegi. Ne apropiem de noi înșine cu pași timizi, șovăielnici, temători de povestea care ne așteaptă, neștiutori și timorați în necunoscutul cuvintelor.

Nu am ajuns, încă, la vîrsta unor "adînci evaluări" ale vieții mele. Nici nu știu care este vîrsta aceea. Și, omenește, nici nu-mi pasă de ea și de ce va aduce, cînd veni-va.

Încerc doar să-mi amintesc cum am ajuns... prozator.

Nu îndrăznesc să mă numesc scriitor, pentru că nu am în mine cele cîteva – poate mici, dar inevitabile – "atribute" scriitoricești. Nu am conștiință de scriitor; nu am o disciplină a scrisului; nu am credința că, într-adevăr, am de transmis ceva Lumii; nu am orgoliul paginii tipărite; nu-mi iubesc cărțile publicate. Și pot continua cu încă mulți *nu*.

S-a întîmplat, totuși, că am ajuns prozator. Sau, mai bine spus, povestitor.

Am scris și publicat – tocmai pentru că n-am vocație de scriitor – "proză scurtă". Chiar singurul roman pe care am încercat a-l duce pînă la capăt (*Calendarul de nisip*, 1990) este, de fapt, un amalgam de povestiri pe care, dintr-un fel de pudoare auctorială, nu am stăruit în a-i complica și mai mult țițele. Să nu-l zăpăcesc prea tare pe cititor, poate neîndeajuns de dispus a se juca, odată cu mine, cu convențiile literare.

Sînt un simplu povestitor. Și încercarea mea literară a fost "proza scurtă". Nu m-a bîntuit niciodată himera romanului.

Proza își vede de cursul ei, drum lung, cu multe aluviuni. Din dusul lor spre nici-unde se mai întîmplă să apară, din cînd în cînd, cîte un romancier.

Eu, fără modestie trucată, o spun, mă simt "onorat" că, din puținul cît am scris, i-am pregătit drumul celui ce va veni. Mi se pare firesc să te bucuri de venirea celui așteptat.

Am învățat să scriu și să citesc pe neștiute. Pe genunchii mamei. Învățătoare fiind, mergea serile prin casele sătenilor, la cursurile de alfabetizare. Am deprins, la 3 – 4 ani, odată cu mîinile acelea butucănoase de țărani, vraja literelor. Întors acasă, imitam cele văzute cu puțin timp mai înainte. Așa cum, duminica, întors acasă de la biserică, unde mă ducea bunica, încercam să reproduc, în genunchi, cu mîinile împreunate o rugă și cu fața la icoana din colțul camerei, Sfînta Liturghie.

Prima carte am citit-o înainte de a intra în clasa întîi. Îmi adusese mama mea, de la biblioteca din sat, o carte de poezii (pentru copii, bineînțeles) de Gica Iuteș. I-am uitat titlul (aș putea să-l aflu, dar prefer să rămînă în ceața amintirii). Avea litere mari, dolofane, cu care mă descurcam liber.

Așa a început...

Am descoperit universul mistuitor al cărților. Drumul spre bibliotecă. Înfrigurarea cu care colindam printre rafturi, căutînd, tot căutînd.

Era o bibliotecă sătească, nu prea mare, dar ca un tărîm de basm.

Erau serile de iarnă cînd – așa cerea programul bibliotecarei – ne adunam, o mînă de copii,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

în odaia cu cărți la "Cercul de lectură". La cîteva mese, în jurul godinului încins și la lumina sîngerie a unei lămpi cu gaz "nr. 11" ascultam cele citite de blînda bibliotecară, sau ne povesteam noi cele citite.

Drumul apoi spre casă, prin sticla nopții, ținînd-o de mînă pe M., ducînd-o, cu pași înfiorați de gîndul că-i ține sufletul în palmă, spre casa ei. Drumul, pe urmă, spre casa noastră, pe sub stele foșgăind. Lumina lămpii în odaia părinților mei. Sentimentul fără nume că vii acasă.

Că treci dintr-o poveste. Povestea cărților, povestea dragostei părintești, povestea cerului sub care mă simțeam liber și stăpîn pe toate ale mele, povestea copilei care-mi strîngea mîna.

Acolo, în biblioteca aceea din satul nostru, se află începutul timpului meu de prozator. Cărți, nenumărate cărți, citite cu o sete neostoită.

O dată pe lună, spre sfîrșitul lunii, veneau de la raion pachete cu cărți. Le așteptam înfrigurat sosirea cu trăsura poștașului. Așteptam, încordat, să aud goarna poștașului. Alergam spre poștă și, dacă soseau pachetele cu cărți, mă repezeam să le duc bibliotecarei.

Ani în șir, am păstrat această febrilitate a desfacerii pachetelor cu cărți. Nu mai eram copil, eram licean, student apoi, dar în vacanțe tot pîndeam, la poștă, sosirea pachetelor cu cărți. Nu mai veneau cu trăsura poștașului cu goarnă, dar tot aduceau cu ele minunea unor întîlniri înfiorate.

Merg și-acum, cînd – tot mai rar – vin în satul meu, la bibliotecă. Sînt rafturile de demult. Și, colbuite, cîteva dintre cărțile citite cu zeci de ani în urmă. Nu mai am, din păcate, bucuria fremătîndă a copilului de demult. Intru în biblioteca noastră sătească – ciozvîrtă de amintire – ca într-un cavou în care nimeni nu mai vine să șteargă paingii, să deschidă ferestrele, să mîngîie sufletele închise în cărți.

Multe, multe prostii s-au făcut și se fac în lumea noastră sătească. Între altele și distrugerea bibliotecilor. Un singur copil dintr-un sat dacă simte chemarea bibliotecii și nu poate să-și urmeze chemarea face, prin tînjirea-i, aberante și inutile toate minunățiile pe care le auzim despre civilizație și cultură.

Și mai era și librăria sătească. Un alt loc al minunilor. Cărți pe care nu le mai putusem cumpăra "la oraș", de multe ori le găseam – parcă mă așteptau – în librăria din sat.

Nu idealizez nimic. Nu idealizez mașina ("Librăria noastră"?) care venea, la două săptămîni, încărcată cu cărți. Le puteai cumpăra pe datorie: dacă n-aveai bani suficienți, te trecea într-un caiet și, la următoarea venire, plăteai datoria.

Biblioteca, astfel, m-a furat. Pe unde m-am aflat – și nu de puține ori drumurile vieții m-au dus în cu totul altă parte decît aș fi vrut – găseam statornic refugiu de întărire sufletească în Biserică și în Bibliotecă. În grele clipe, aici am prins puteri de a reveni la dunga vieții. M-au ținut, Biserica și Biblioteca, cu credința în adevărul Lumii, în frumusețea ei, în puterea de a te ridica, prin mîntuire, curat, iarăși spre eterne rosturi, iarăși spre tine.

Vraja Bibliotecii m-a prins, fără scăpare. Nu trăiesc, precum în Borges, această vrajă. Am învățat demult că o carte este, totuși, o carte.

Dar...

Dar nu voi ști niciodată să spun de ce zilele săptămînii îmi par sarbede, dacă măcar două – trei dintre ele nu le dau Bibliotecii. Fără o finalitate anume. Pur și simplu spre a rătăci așa, haihui, printr-o lume de nisipuri.

O casetă cu cîteva sute de fișe – dintre sutele de mii, milioane poate – ale Bibliotecii este la fel de învăluitoare în necuprinsul tainelor precum poveștile Șeherezadei.

Nu voi face elogiul Bibliotecii, deși cărțile cu care m-am întîlnit în biblioteca de la noi din sat, acelea ale Liceului nr. 2 din Rădăuți, Liceului "Vasile Alecsandri" sau fondului "S" de la "V.A. Urechia" din Galați, Bibliotecii Centrale Universitare, de Stat (Naționale, acum), Institutului de Istorie a Partidului, din București, mi-au rostuit și gîndurile și, în bună măsură, viața.

Am descoperit, în marile biblioteci, și un alt "prieten" care, pe neștiute, m-a îndrumat spre proză: *ziarul*.

Din întîmplare – cum viața noastră toată un șirag de întîmplări este – am prins a răsfoi gazete de demult. Mai întîi din simple îndatoriri profesionale, apoi din curiozitate și, în cele din urmă, prin a sfîrși în robia lor. Am prins a citi nu un ziar sau o revistă, ci colecții.

Cu deznădejdea că nu am nici timp, nici putere de a parcurge nu totul, dar cît mai mult din presa noastră. Un ziar trăiește, într-adevăr, o zi. Dar existența lui vremelnică se aurește cu nemurirea cînd este păstrat într-o colecție. Continuă să trăiască, pentru că, din sclipirea cotidienei risipe a gazetarului de demult, zi după zi, din stiva efemeră de gazete, simți cum pulsează timpul de demult dus.

Am scris două cărți din ziare de odinioară. Lectură de prozator, fără alte pretenții, decît acelea ale unei întîlniri nepărtinitoare, în tot subiectivismul ei.

Am mai strîns fișe pentru o carte pe care aș fi vrut s-o public în 2000, *Din veacul nostru ce se trece* s-ar fi intitulat. Am renunțat la încheierea ei, dintr-un acut sentiment al zădărniciei, al inutilității. Nu interesează ce-a fost, ce-au gîndit cei de dinainte de noi, cum poate ne-au premers sau ne-au închipuit.

Mi-am dat seama că, între multe dintre cele profunde care ne lipsesc, se află și sentimentul tradiției, al ferelii de repetiție. Tradiția este înțeleasă doar ca un mijloc de patriotarde întruniri, discursuri, dezveliri de statui, emisiuni monetare, filatelie, batere de medalii și, mai ales, chefuri de protocol.

Am descoperit aceasta – și, de fapt, de aici vin scrisele mele din paragraful de mai sus – răsfoind colecțiile din **Adevărul** și **Universul** anului 1901. Am întîrziat, din pur amuzament, asupra unor mici "corespondențe" din Capitală sau din țară. Am simțit cum, dintr-o dată, acele banale știri încep să-mi vorbească. Cum, parcă ele însele se cereau chemate în pagină de povestire.

Așa am scris *La ușa domnului Caragiale*. Într-o mare libertate a închipuirii, dar și cu o ascunsă sub zîmbet – tristețe. Nimic nu este nou sub soarele nostru. O constatare amară.

Simțeam, dezvoltînd acele mărunte informații din 1901, că pot improviza la nesfîrșit. Așa cum dintr-o cocă imensă poți face gogoși fără număr.

M-am oprit. Nu asta vroiam. Îmi descoperisem însă puterea de a povesti.

Putere extrem de periculoasă pentru un prozator. Pentru că povestirea, povestitul te fură, te poartă – pe neștiute – tot mai departe de simplitate.

Îmi place să povestesc, să improvizez, să inventez, așa, spre amuzamentul celor care mă ascultă, fel și fel de întîmplări, ale mele sau ale altora. Dar acestea numai în efemeritatea spusului.

În scris – și de aici doar "proza scurtă" – am cu totul alte intenții.

Nu-mi place – și mă feresc, pe cît pot – de vorbărie, de descrieri. Nu voi putea, niciodată, să scriu o pagină despre un gest simplu, repetabil, cum ar fi a duce o ceașcă cu ceai la gură.

După cum nu voi putea niciodată să prind, în cîteva cuvinte doar, tristețea unui suflet dezamăgit, îndurerat, trădat, plictisit etc.

Îmi place să privesc viața, cu o uimire continuă dar și cu o copleșitoare smerenie: nu voi putea, niciodată, să-i prind minunea în cuvintele mele.

De-asta nu sînt scriitor, nu mă pot îndreptăți a mă numi scriitor. Nu am program, nu am profunzimi, nu am puterea de a da cuvintelor putere de viață. Nu am puterea de a crea lumi.

Nu-i umilință mimată, în ceea ce spun.

E o convenție scrisul. Am înțeles-o și, totuși, am căzut în astfel de capcană.

De care parte a convenției te afli, totuși, scriind? Același cuvînt e al tău și, în egală măsură, e al nimănui...

Căutînd un răspuns neaflat, am ajuns prozator.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aniversare

Charles Baudelaire

C. Baudelaire – *Autoportret*

Prefață

Greşelile, păcatul, zgîrcenia, prostia
Ne-aruncă-n suflet zbucium şi-n trupuri frămîntări
Şi noi nutrim cu grijă blajine remuşcări
Aşa cum cerşetorii îşi cresc păducheria.

Păcatele ni-s aspre, căinţele mişele,
Mărturisirea noastră ne-o răsplătim din gros
Şi iar ne-ntoarcem veseli pe drumul gloduros
Crezînd cu lacrimi sterpe că ne-am spălat de rele.

În mrejile pierzării prelung Satan ne plimbă
Şi sufletul ni-l lasă vrăjit şi vlăguit
Şi al voinţei noastre metal nepreţuit
Acest chimist destoinic în aburi îl preschimbă.

Cu sfori ascunse, Dracul ne prinde şi ne joacă!
De tot ce-i murdărie ni-i sufletul atras;
Spre Iad în orice clipă ne scoborîm c-un pas,
Senini, printr-o adîncă şi scîrnavă cloacă.

Cum muşcă-un mucratic sărac, cu desfătare,
Căznitul sîn al unei vechi tîrfe scăpătate,
Gustăm şi noi o biată plăcere, pe-apucate,
Ca pe-o lămîie veche storcînd-o cît mai tare.

Noroade-ntregi de Demoni în capul nostru zbiară
Foind ca milioane de viermi încolăciţi
Şi-n pieptul nostru Moartea, cînd răsuflăm trudiţi,
Cu gemete mocnite, rîu nevăzut, coboară.

Dacă pumnalul, focul, otrava, siluirea
N-au vrut să-şi puie încă blazonul lor poznaş
Pe pînza care-o ţese destinul nostru laş
Pricina e că slabă şi trîndavă ni-i firea.

Dar printre şerpi, pantere, şacali, mistreţi, căţele,
Maimuţe, vulturi, scorpii şi monştrii ce se zbat,
Se tîrîie, rag, urlă, sporind neîncetat
În noi menajeria năravurilor rele,

E unul şi mai mîrşav, mai slut, mai rău la fire!
Deşi nici nu se zbate şi nici nu-i zgomotos
El ar distruge lumea întreagă bucuros
Şi-ntr-un căscat s-ar prinde să-nghită-o omenire;

Urîtul e! – Cu lacrimi în silă revărsate,
Visează eşafoduri fumînd nepăsător.
Pe monstru-acesta gingaş tu-l ştii, o! cititor,
– O! cititor fățarnic, – tu, semenul meu, – frate!

Traducere de Al. Philippide

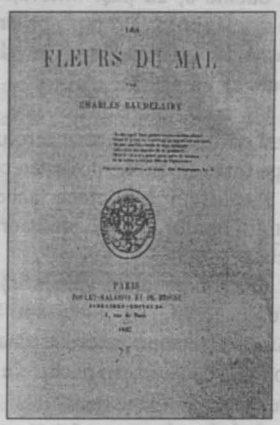

Vladimir Streinu

[...] Astfel, primul om de la noi care se opreşte asupra numelui său şi îi consemnează publicistic una dintre lucrări este Titu Maiorescu. La începutul anului 1867, cînd criticul român ia cunoştinţă de noul critic francez, necunoscut ca atare nici la el acasă, unde îl copleşea încă doar faima de personaj malefic şi aventuros, Baudelaire era de cîţiva ani traducătorul operei lui Edgar Allan Poe. Poveştile *"of grotesque and arabesque"* ale acestuia, după o trudă care acoperise peste cincisprezece ani, deveniseră în traducerea franceză a lui Baudelaire *Histoires extraordinaires*. În această traducere citeşte Maiorescu pe Edgar Poe, şi criticul concepe pentru scriitorul american una din cele mai durabile admiraţii ale sale, astfel că după un timp el îşi va nota în caietul de *Însemnări zilnice* numele "preferaţilor" săi: "Poe şi Schopenhauer". Dar el citeşte totodată şi prefaţa traducătorului francez.

Despre prefaţă ştim azi că ea conţine ideile de estetică a poeziei lirice pe care Edgar Poe le experimentase în *Philosophy of composition*, tradusă de asemenea de Baudelaire sub titlul *Génèse d'un poème*. Iar prefaţatorul, cum singur spusese altundeva, se descoperise pe sine în poetul american, care îi formulase cu douăzeci de ani mai înainte propriile-i gînduri. [...]

(Introducere la vol. Charles Baudelaire, *Florile răului*, Editura Minerva, 1978)

Hugo Friedrich

Les Fleurs du Mal sînt străbătute de o nervatură tematică prin care se constituie ca un organism concentrat. S-ar putea vorbi chiar despre un sistem, mai ales că eseurile, jurnalele şi chiar unele scrisori lasă să se întrevadă o corelare premeditată a temelor. Temele nu sînt numeroase. E de asemeni surprinzător cît de curînd apar ele, încă în anii patruzeci. Pînă la apariţia volumului *Les Fleurs du Mal* şi pînă la moartea sa, Baudelaire aproape că nu va depăşi perimetrul lor. Prefera să lucreze la perfecţionarea unei ciorne mai vechi decît să scrie un nou poem. S-a vorbit despre sterilitate. Dar în realitate e vorba de o fecunditate a intensităţii care lărgeşte şi consolidează în adîncime punctul în care s-a realizat o dată evadarea. Ea activează voinţa de perfecţiune artistică, pentru că abia maturitatea formei asigură caracterul suprapersonal al exprimatului. Puţinele teme ale lui Baudelaire pot fi interpretate ca purtătoare, variante, metamorfoze ale unei tensiuni fundamentale pe care o putem defini prin reducţie ca tensiune între satanism şi idealitate. Tensiunea rămîne nerezolvată. Dar ea prezintă în ansamblu aceeaşi ordonare şi consecvenţă pe care o are fiecare poem în parte. [...]

(*Structura liricii moderne*, Editura pentru Literatură Universală, 1969)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Farurile

Rubens, rîu de uitare, grădină-n lenevire
Şi pernă de sîn proaspăt pe care n-oi iubi,
Dar unde viaţa curge mereu în izvorîre,
Ca vîntul în văzduhuri şi apa-n ape vii;

Da Vinci, umbră peste oglinzile profunde,
În care îngeri tineri zîmbesc în noapte blînd,
Acoperiţi de taine, în ţara sumbră, unde
Stau pinii şi gheţarii o zare închizînd;

Rembrandt, spital de jale cu murmure şiroaie,
– Crucificatu-n piatră doar el l-a-mpodobit –
Şi unde plînsul rugii se-nalţă din gunoaie,
D-o rază, brusc, de soare iernatic sfredelit;

Michel-Angel, cîmpie cu umbră herculană
Şi de Christos alături – 'nălţîndu-şi chipul drept,
Puternică nălucă, în seara diafană,
Rupînd cu mîini întinse lung giulgiu de pe piept;

Obrăznicii de faun, grosolănii de luptă,
Tu, care frumuseţe lichelelor lăsaşi,
Înaltă conştiinţă, orgoliu, faţă suptă,
Puget, un melancolic stăpîn peste ocnaşi;

Watteau, eşti carnavalul în care-ndrăgostiţi,
Ca fluturi se perindă pe aripi de luciri,
Decoruri luminoase – uşor înnebuniţi
Îşi zvîrle nebunia prin baluri şi sclipiri;

Goya, coşmaruri pline de groaznice răscoale,
De fetuşi fierţi în zeamă în mijloc de sabat,
De babe la oglindă şi de copile goale,
Ce-şi trag ciorapi pe pulpe pînditi de Necurat;

Şi Delacroix, lac roşu şi plin de răii îngeri,
Pe care-atîrnă umbră de codru cu brazi verzi
Şi unde, sub cer negru, fanfarele de plîngeri
Ca-n muzica lui Weber, în geamăt lung, le pierzi;

Afurisiri, blesteme, suspin, extaz fierbinte,
Şi strigăte şi plîngeri şi Te Deum *deplin,*
Ecoul lor răsună din mii de labirinte;
În inimi muritoare sînt opiul divin!

Chemarea e strigată de mii de santinele,
E ordinul ce trece mărit de mii de ori,
E farul ce scînteie pe mii de citadele,
În rătăciri de codru, e glas de vînători!

Căci e desigur, Doamne, deplina mărturie
A demnităţii noastre, ce-n suflete ne-o legi,
Aceste plînsuri care din veac în veac învie
Şi vin ca să se stingă pe ţărmul tău de veci!

Traducere de Ion Pillat

C. Baudelaire – *Jeanne Duval*

Marcel Raymond

[...] Baudelaire, Mallarmé, Rimbaud – îndeosebi ultimii doi – au visat să "depăşească omul". (Pe Nietzsche, în aceeaşi perioadă, această idee l-a consumat pînă la nebunie.) Toţi au eşuat şi, cînd vorbim despre ei, îl putem evoca pe Icar sau pe Prometeu. Nu e locul aici să cercetăm în urma căror circumstanţe, după un secol de romantism, eterna nelinişte, eterna aspiraţie metafizică s-a exacerbat într-o asemenea măsură – în epoca în care filozofii, dimpotrivă, făceau o plecăciune umilă în faţa ştiinţei pozitive – şi de ce tocmai poeziei crede omul de cuviinţă să-i ceară o soluţie în problema destinului său.

Am alăturat aceşti trei poeţi fiindcă ei sînt astăzi ca trei "faruri", în sensul baudelairian al cuvîntului, ale căror fascicule luminoase mătură pămînturile virgine pe care alţii, după ei, s-au avîntat. Dacă am fi vrut să studiem mişcarea simbolistă propriu-zisă, am fi ales o altă perspectivă, l-am fi situat pe Verlaine în plină lumină şi am fi scos în evidenţă anumite aspecte ale operei lui Baudelaire, intrate astăzi în umbră. Dar operele complexe şi cu adevărat noi nu hrănesc numai o generaţie. Baudelaire, Mallarmé, Rimbaud au fost descoperiţi treptat.

(*De la Baudelaire la suprarealism*, Editura Univers, 1970)

Théophile Gautier

[...] Poetul *Florilor răului* iubia ceea ce impropriu se numeşte stilul de decadenţă şi care nu-i altceva decât arta ajunsă la acel punct de maturitate extremă cu care-şi încarcă razele lor oblice, civilizaţiile ce îmbătrânesc: stil ingenios, complicat, savant, plin de nuanţe şi căutări, împingând într'una hotarele limbii, luând din toate vocabularele tehnice, culori din toate paletele, note din toate clavirele, silindu-se să redea gândirea în ce are ea mai inefabil şi forma în contururile ei cele mai vagi şi mai fugitive, ascultând, ca să le traducă, confidenţele subtile ale nevrozei, mărturisirile pasiunii îmbătrâninde ce se depravează şi halucinările bizare ale ideii fixe ce se apropie de nebunie. Acest stil de decadenţă este ultimul cuvânt al Verbului, somat să exprime totul şi împins până la ultima îndrăzneală. Stilul acesta reaminteşte limba pătată deja de coclelile descompunerii şi caşi-putredă a Imperiului roman de Răsărit şi rafinamentele complicate ale şcoalei bizantine. [...]

(*Dela Chateaubriand la Mallarmé*, Fundaţia pentru literatură şi artă "Regele Carol II", 1938)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Itinerar francofon

Efectul Coandă – Primăvara...

(III)

Teofil BĂLAJ

Deschiderea spre arta abstractă (taşism, constructivism, pictură festuală, expresionism abstract etc.) asociată operei unor Mondrian, Kandinsky sau Delaunay care, eşalonată în etape, primează cînd realitatea aproape fizică, vie, cum este cazul lui Clavé, Gerbell, André Marchand, Marzelle sau Corot, cînd accesul într-un univers exclusiv intelectual, nelipsit de accentele senzualităţii, cum este universul lui Nicolas de Stael. Sau universul lui Vasarely, artist obsedat de o geometrizare mecanică, sau cel dominat de invenţia unui vocabular nou al sensibilităţii grafice, prezent în operele lui Atlan, Hartung, Soulages şi, în ultimii ani, în cele ale lui Mathieu.

Adepţii realismului exprimă, la rîndul lor, aceeaşi dorinţă de a ajunge cît mai departe în afirmarea, pînă la exces, a opţiunii lor. Tisserand sau Arroyo evoluează, în acest cadru, pînă la apropierea de arta populară în care găsesc soluţii simplificatoare la maximum.

Această multitudine de expresii şi experimente nu poate estompa însă total imaginea de legendă a cîtorva maeştri. Picasso şi Matisse sînt, în această privinţă, indiscutabil cele mai autentice certitudini care domină arta franceză din prima jumătate a acestui secol.

O jumătate de secol în care meritele unor necunoscuţi dobîndesc recunoaşterea. Este vorba de un Villon, un Léger, Bissière sau Chagall. O jumătate de secol în care stabilitatea glorioasă şi puţin solitară a unor Braque, Bonnard, Rouault, Dufy, Derain, Vlaminck, Utrillo, Marquet, Valtat sau Puy se păstrează la marginea tuturor experimentelor recente, o jumătate de secol, în sfîrşit, în care ecourile tîrzii ale suprarealismului dobîndesc prin Miró şi Max Ernst recunoaşteri cu nimic mai puţin meritate decît cele pentru surprinzătoarele virtuţi ale imaginaţiei lui André Masson sau Salvador Dali.

Această perioadă consemnează, totodată, şi afirmarea româncei Magdalena Rădulescu, despre care Jean Cassou notează încă din 1936: *"Izvorul şi forţele misterului folcloric, locul unde se întîlnesc copilăria, poveştile cu feţi frumoşi şi se logodesc amintirile, totul apare în superbe imagini şi cuceritoare întîmplări povestite pe pînză cu multe legende, cu mult suflet şi care este, tocmai de aceea, nemuritor"*.

Compania unor artişti în plină ascensiune ca Giacometti, Calder, Surçat, Viera da Silva, Miró, Barilli, Braque sau Campigli a constituit încă de la început, pentru tînăra fiică a Bărăganului, un neobişnuit îndemn la muncă. Şi rezultatele vor fi pe măsura acestor eforturi. Aflată în plină maturitate artistică, Magdalena Rădulescu, despre care maestrul Victor Eftimiu spunea că: *"... este de la Tonitza, cea mai impresionantă apariţie pe care a cunoscut-o pictura românească"*, şi-a continuat pînă de curînd neostenita sa activitate în ţara celor optzeci de mii de pictori, Franţa, unde a expus pentru prima oară în anul 1929. Adică în anul în care "Rugăciunea", "Muza adormită", "Narcis", "Domnişoara Pogany", "Noul născut", "Cariatida", "Planta exotică", "Eva", "Socrate", "Începutul lumii", "Leda", "Peştele", "Sfiala", "Minunea", "Pasărea" şi "Cocoşul", lucrări ale lui Brâncuşi, aflate astăzi, asemenea uneltelor de cioplitor în piatră şi lemn, lîngă ceaunul, poarta şi icoanele sale din saloanele Centrului "Pompidou" – îşi mai întîmpinau prietenii în Impasse Ronsin la numărul unsprezece, în fabulosul atelier în care marele nostru meşter din Hobiţa mutase, pentru multă vreme, gloria Montparnasse-ului lui Rodin.

– *L-am întîlnit pentru prima oară pe Brâncuşi la cîţiva ani după eliberarea Franţei* – îmi mărturiseşte Aimé Maeght. *Scriitorul Henri Pierre Roche, vechi prieten al sculptorului, m-a condus în atelierul din Impasse Ronsin, în spatele Montparnasse-ului. Brâncuşi arăta ca un patriarh al acestui oraş de artişti, care şi-a păstrat mai multe decenii pitorescul său legendar. Atelierul sculptorului era el însuşi o adevărată operă de artă. Opera lui Brâncuşi.*

Pentru Bernard Dorival, cunoscut critic de artă şi director al Muzeului Naţional de Artă Modernă, dacă arta lui Brâncuşi păstrează rădăcinile în trecutul fecund al pămîntului său românesc, ceea ce este foarte adevărat, nu este mai puţin adevărat că ea datorează, de asemenea, destul de mult, cercetărilor în domeniul sculpturii din această Franţă în care el trăieşte cincizeci şi trei de ani, din 1904 pînă în 1957. Cum opera lui este o componentă esenţială a mişcării plastice franceze contemporane, pe de o parte, şi cum, pe de altă parte, această operă impune o dimensiune originală şi durabilă sculpturii moderne în ansamblul ei, explicarea "fenomenului Brâncuşi" nu se poate face altfel decît în contextul problematicii începutului de veac.

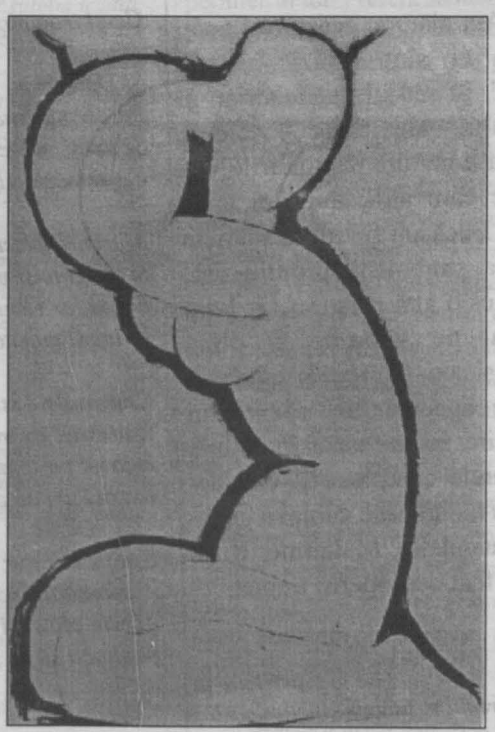

A. Modigliani, Studiu de *Cariatidă*, 1914/15

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Puncte de vedere

Până unde merge Europa?

Problemele extinderii sale

François DREYFUS
Profesor emerit la Sorbona
Titular la Catedra de Istorie a Construcției Europene

Din momentul în care Europa de Est, satelit al URSS, s-a eliberat de sub influența sovietică, nu a mai avut decât o singură dorință: să se integreze în Comunitatea Europeană, care îi părea să fie raiul pe pământ. Europa de Vest, CEE aplaudă fără rezerve acest fapt. În același timp, apar tot mai multe probleme. Ce limite să se dea Comunității? Mai ales, pe baza căror principii să se admită intrarea în Uniunea Europeană?

Care Europă?

Dacă, așa cum s-a admis până astăzi, Europa se întemeiază mai mult pe identitatea culturală decât pe probleme economice, Comunitatea nu poate cuprinde decât statele a căror cultură este impregnată de civilizația latină. Orice ar gândi Simone Weil, nouă ne pare că Europa, chiar dacă este moștenitoarea lumilor iudeo-creștine și elenice (mai exact elenistice) este, mai întâi de toate, marcată de latinitate.

Încă din vechime, frontiera orientală a Europei este pe Bug, la granița polono-bielorusă. Această Europă include Scandinavia, Țările Baltice, catolice și luterane, Polonia, Republica Cehă și Slovacia, poate și România, de religie ortodoxă, dar aparținând culturii latine. Ea exclude statele de cultură ortodoxă (Serbia, Muntenegru, Bulgaria și Cipru), cum ar fi trebuit să renunțe și la integrarea Greciei, care nu numai că nu aparține unei Europe latine, dar o și respinge pe deasupra. De asemenea, extinderea în Albania sau Turcia pare să fie exlusă, dat fiind refuzul manifestat de acestea de a accepta valorile occidentale.

Extinderea spre Est

De ani de zile, politicienii, economiștii, diplomații nu încetează să afirme, în mod public, necesitatea acestei extinderi. Însă acest lucru implică o reorganizare a structurilor Europei, reorganizare în privința căreia, de cinci ani, instanțele europene bat pasul pe loc. În realitate, nu se știe ce politică trebuie să promoveze UE cu privire la vecinii săi din Est și din Sud. Toată lumea proclamă că, în următorii zece ani, Uniunea se va extinde în Polonia, Republica Cehă, Ungaria și, fără îndoială, Slovenia. Dar nimeni nu știe cu adevărat ce implică financiar și juridic o asemenea decizie. Ba mai mult, nimeni nu vrea să vorbească despre implicațiile financiare.

Bineînțeles că la Reuniunea la nivel înalt de la Copenhaga, în 1993, au fost specificate unele condiții. Un stat candidat trebuie:

- să aibă o democrație stabilă, respectând drepturile fundamentale și protejând minoritățile etnice și lingvistice;
- să fie gata să îndeplinească toate obligațiile care decurg din apartenența la UE;
- să asimileze experiența comunitară în materie juridică.

Drama constă în faptul că nimeni nu a îndrăznit să ia în considerare implicațiile acestor specificații; de exemplu, cum să se treacă, în câțiva ani, de la economia socialistă la economia de piață? Nu este cert că autoritățile comunitare au avut în vedere toate datele economice privind țările din Europa Centrală și de Est (PECO).

PECO reprezintă un ansamblu de 62 de milioane de locuitori al căror PIB mediu la paritate cu puterea de cumpărare (ppa) este de 7.100 de dolari pe cap de locuitor anual. Asta – la prețul actual al asistenței structurale și al PAC reclamă cel puțin 40 de miliarde de euro în fiecare an. Să ne amintim că bugetul Uniunii este astăzi în jur de 90 de miliarde euro. Extinderea ar trebui deci să antreneze o creștere de aproximativ 50% a bugetului comunitar. Nimeni însă nu vrea să audă de așa ceva. Încă de la summitul de la Berlin s-a hotărât să se reducă acele costuri de asistență structurală sau legate de Politica Agricolă Comună (PAC), în așa fel încât să se diminueze taxele percepute de actualele state membre, de la 75 la 50 de miliarde euro, cu scopul de a aloca 25 de miliarde anual pentru PECO. Într-adevăr, aceste state au fost și rămân în continuare state în curs de dezvoltare. E suficient să te gândești ce a însemnat evoluția PIB-ului lor pe locuitor din 1913 până în zilele noastre (în dolari, din 1990).

Situația este similară pentru cele trei state baltice la paritatea puterii de cumpărare: Estonia are, în 1997, un PIB de 7.000 de euro, Letonia de 5.300, Lituania de 4.200. Or, cea mai săracă dintre țările UE, Grecia, are un PIB de 11.200 de euro, cam 60% mai mult decât Ungaria, Polonia sau Estonia. Grecia, cu 10 milioane de locuitori, primește azi 22,5% din fondurile structurale ale Uniunii. Pe drept cuvânt credem că Polonia, de două ori mai săracă și cu o populație de trei ori mai mare, ar trebui să primească – după criteriile actuale – 20-25 de miliarde euro anual. Dar aceasta este suma prevăzută în anii viitori pentru tot ansamblul PECO...

Să fim bine înțeleși: extinderea cu trei sau patru state (Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Slovenia) anunțată pentru anul 2005 nu va putea fi realizată fără ca

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

statele membre să nu aloce sume mult mai mari decât cele prevăzute. Este ceea ce încep să înțeleagă și statele candidate, de unde și controversele relativ seci între conducătorii unguri și polonezi, pe de o parte, Comisia și conducătorii statelor membre, pe de altă parte.

Din acest moment, reacțiile statelor candidate, la această situație, sunt deja evidente: mai puțin de 50% din populație este favorabilă integrării în UE, în Polonia și în Republica Cehă. De cealaltă parte, conducătorii europeni nu par să fi înțeles că, în Austria, votul favorabil partidului lui J. Haider este legat de temerile în perspectiva deschiderii frontierei orientale pentru popoarele sărace din PECO; jumătate din muncitorii austrieci, dacă am crede ce scria "Le Monde", a votat pentru Haider de teama imigrației. Se pare totuși că președintele Comisiei Europene, dl. Prodi, a început să-și dea seama de acest fapt.

Într-adevăr, dincolo de vorbele frumoase nu e mare lucru. **Agenda 2000** întocmită de Uniune prevede 3,5 miliarde euro până în 2002 pentru statele candidate. Drama e că această problemă nu-i o noutate.

Participând în 1994 la un colocviu la Bruxelles, l-am întrebat, fără discreție, pe un membru al Comisiei Santer despre finanțarea procesului de extindere; am avut parte de acest extraordinar răspuns: "Nu este o problemă financiară, ci o problemă politică pe care o vom rezolva deci ușor". La 12 iunie a.c. unul dintre colaboratorii d-lui Prodi a spus aproximativ același lucru, în cursul unei reuniuni a politologilor europeni.

În 1994, Germania cheltuise deja 400 de miliarde de DM (200 miliarde euro) în încercarea de a aduce la nivel occidental situația noilor Länder. Asta nu împiedică noile Länder de a avea azi un PIB/pe cap de locuitor mai mic cu jumătate față de vechile Länder. Și se știe că procentul lor de șomaj este de două ori superior celui din Vest. Cu toate acestea, din 1994 Germania a dat 400 de miliarde mai mult. În total, aducerea la nivel, pe jumătate reușită, va fi costat 800 de miliarde de DM sau 400 de miliarde euro. Să notăm că, în 1990, se estima că, în anul 2000, PIB-ul va fi în Vest de 23.000 de euro pe cap de locuitor, iar în Est de 21.000. În 1990 PIB-ul în Est reprezenta o treime din cel din Vest. Este deci plauzibil faptul că sumele prevăzute de tehnicienii de la Bruxelles sunt, la ora actuală, foarte mult subevaluate.

Instanțele europene și statele membre știu, de altfel, perfect că mijloacele tehnice ale extinderii sunt totuși insuficiente. Aceasta este, fără îndoială, rațiunea pentru care nimeni nu se grăbește să modifice instituțiile comunitare. Se știe foarte bine că acest lucru nu-i o urgență.

Angajată într-o veritabilă cursă a extinderii, bulimica Uniune Europeană nu încetează să sporească numărul statelor admise pentru integrare, căci la Helsinki, în decembrie 1999, s-a decis să se adauge listei: Bulgaria, Letonia, Lituania, Malta, România, Slovacia și Turcia. Când te uiți la nivelul de trai al acestor țări, te întrebi dacă și Consiliul Europei a reflectat bine la ce declară.

Nivelul de trai al celor șase de la Helsinki

Intrarea acestor țări, de două ori mai sărace decât Grecia și cu o populație de nouă ori mai mare, ar necesita aproximativ 40 de miliarde de euro suplimentar, chiar dacă ele nu vor fi integrate decât prin 2010. Să reamintim totuși că procesul de integrare implică și rezolvarea unor probleme majore: de la Politica Externă și Securitatea Comună (PESC) la Politica Agrară Comună (PAC), incluzând și mediul înconjurător, fondurile structurale, libera circulație a persoanelor, a bunurilor, a capitalurilor și a serviciilor. PESC este o problemă cu atât mai ușor de rezolvat cu cât unele state au intrat deja în NATO (Polonia, Cehia, Ungaria), iar, în prezent, politica externă europeană este mai mult un mit decât realitate.

În schimb, se cuvine să ne gândim la dificultățile pe care le implică punerea în vigoare a PAC pentru Polonia sau Ungaria, țări care reclamă plăți directe către țărani, similare cu cele pe care le primesc țăranii din Vest... În situația actuală, pentru a îndeplini aceste condiții trebuie să crească creditele PAC de la 40 de miliarde la 55 de miliarde euro! Această situație ar fi trebuit să determine instituțiile comunitare ca și țările membre să reformeze profund unele structuri, anumite politici; or, după Tratatul de la Roma, s-au făcut doar câteva retușuri! S-au extins – e adevărat – competențele într-un mod aberant, fără a se transmite, în realitate, noi mijloace. E de ajuns să comparăm art. 3 din Tratatul de la Roma și actualul art. 3 din text, numit foarte frumos "Tratat consolidat". Și nu trebuie să ne mirăm dacă, în fața acestei abulii comunitare, guvernele țărilor candidate încep să-și pună întrebări, iar popoarele respective devin dezinteresate.

În plus, nu pare ca aspectele geopolitice să-i preocupe pe "prinții" care conduc Uniunea. Se uită că Elțîn a proclamat Țările Baltice ca aparținând "străinătății apropiate" a Rusiei. Aceste state, mai ales Estonia și Letonia, au importante minorități rusofone care, după independență, au fost deposedate de poziția dominantă. Pentru moment, ele stau liniștite, căci compară nivelul lor de trai cu cel al fraților ruși. Dar dacă, într-o zi, Rusia se trezește și ele vor să revină la "Rodina" (patria mamă), iar Rusia le va susține, ce vor face atunci UE și NATO? Nu-i văd pe europeni declarând război Rusiei ori apărând Tallin sau Riga...

Europa și Sudul

S-a uitat în același timp că, dacă Europa are interese și responsabilități față de Est, ea are și față de Sud în general și, în mod special, față de lumea mediteraneană. Or, această zonă a căzut în capcană.

Zona mediteraneană reprezintă patru lumi diferite:

1. Statele membre ale Uniunii Europene (Spania, Franța, Grecia, Italia, Portugalia), adică 180 de milioane relativ bogați (PIB-ul pe cap de locuitor variind între 12.000 și 22.000 de euro).

2. Statele europene nemembre ale Uniunii, dar care aspiră să intre în UE: Croația, Serbia, Macedonia, Albania – 35 de milioane de locuitori. Acestea sunt țări

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

sărace (3.000 – 5.000 euro PIB/locuitor).

3. Statele din Machrek, cele patru state arabe (Egipt, Iordania, Liban, Siria), Turcia şi Israel, grupând 135 de milioane de locuitori şi care, cu excepţia Israelului (18.000 euro), sunt la fel de sărace sau foarte sărace.

4. Statele din Maghreb, patru state arabe sau berbere, reunind 75 de milioane de locuitori, cu un PIB mediu de 5.000 euro.

Nu ne vom referi decât la statele din Machrek şi la cele din Maghreb. În afară de statele membre ale Uniunii şi de Israel, toate celelalte state care se află în jurul Mediteranei prezintă trei elemente comune:

- sunt departe de a fi intrat în societatea industrială;
- prezintă importante lacune în domeniul educaţiei şi duc lipsă de cadre;
- în sfârşit, toate cunosc o creştere demografică importantă.

În faţa unei Europe creştine care se depopulează, lumea mediteraneană musulmană îşi întăreşte potenţialul demografic. Dacă azi există un relativ echilibru între statele creştine şi statele Islamului, în douăzeci de ani acesta va fi dispărut. Toate acestea fac din lumea mediteraneană un focar de pericole despre care ne vom întreba într-o zi dacă l-am luat în calcul cu adevărat.

Fără îndoială, Conferinţa de la Barcelona din 1996 şi conferinţele următoare au luat în considerare, teoretic, această situaţie. Ele au elaborat un program bazat pe importante principii: să ajute la dezvoltarea economică, socială şi culturală, să apere drepturile omului şi mediul înconjurător, să favorizeze stabilitatea socio-politică în regiune etc. Este vorba însă de un gest ale cărui consecinţe sunt invizibile: nimeni nu pare să-şi aducă aminte că, dacă aducerea la nivelul PECO, cu cei aproximativ 65 de milioane de locuitori, necesita între 25 şi 40 de miliarde de euro timp de zece ani, un ajutor efectiv la dezvoltarea regiunii sud-mediteraneene (inclusiv Turcia), locuită de 230 de milioane de locuitori, va implica o cheltuială evaluată între 75 şi 110 miliarde de euro, tot pentru zece ani.

În mod cinstit, aceasta nu este o sumă excepţională, ea reprezintă totalul actual al bugetului comunitar. Dar este foarte clar că nici unul din statele membre nu e gata să dubleze sau să tripleze cotizaţia sa comunitară. Trebuie să fii conştient că extinderea spre Est va costa mult mai mult decât cele 25 de miliarde anunţate; probabil, în jur de 40 de miliarde. Prin urmare, bugetul comunitar, care astăzi este de 90 de miliarde, dacă e să fim serioşi şi să nu ne mulţumim cu declaraţii sforăitoare, ar trebui să fie de ordinul a 120 de miliarde euro.

Prin urmare, grandiosul program de la Barcelona este doar o strădanie zadarnică. În rest, aşa cum totdeauna o reamintesc deopotrivă şi Papa şi mass-media sau politicienii, ştiind că viziunea occidentală asupra drepturilor omului se întemeiază pe Thora şi pe Evanghelie, nu este limpede că (exceptând poate statele relativ laice – Turcia, Tunisia şi Liban) ţările musulmane împărtăşesc aceeaşi concepţie în domeniu. Ceea ce ridică, în mod evident, câteva întrebări, chiar dacă există tendinţe de laicizare în Maghreb. În plus, europenii din Nord, care manifestă un puternic dispreţ pentru latini, se dezinteresează total de regiunile din Sud, din moment ce ele pot profita de soare, fără probleme.

Însă cu cele 180 de milioane de locuitori faţă de 390 de milioane, cât numără UE, cele cinci state mediteraneene membre ale Uniunii ar putea, dacă ar vrea, să aibă o mai mare influenţă asupra politicii comunitare. În fond, ele dispun de mai mult de 40% din locurile din Parlament. Ar mai trebui doar să vrea. Numai că la Paris, ca şi la Madrid, Lisabona, Roma sau Atena, se practică politica struţului, în ciuda unor declaraţii răsunătoare recente. În următorii douăzeci de ani, Europa mediteraneană, care se depopulează – după datele ONU, Italia va ajunge, în perioada 1995 – 2025, de la 58 la 53 de milioane de locuitori riscă foarte mult să devină "o gură de aer" pentru populaţiile foarte numeroase condamnate, dacă nu le ajutăm imediat, la un şomaj teribil, estimat între 40 şi 50% din populaţia activă, în Algeria, Maroc, Egipt, Siria şi Turcia. Singurul mijloc de a evita această situaţie este o politică reală de dezvoltare bazată pe un fel de plan Marshall european.

În mod evident, autorităţile europene nu acceptă o astfel de politică. Oficial, politicienii europeni care ne conduc nu au obiecţii în privinţa intensificării prezenţei islamice. Neînglobând viziunea "coranică" a societăţii, multiculturalismul este, în opinia lor, un lucru bun, însă care vor fi reacţiile, când în aceste state europene din Sud vor exista 20-25% musulmani?... Asta se va întâmpla dacă nu dezvoltăm Sudul.

Sondajul realizat în noiembrie în Franţa de către Comisia Naţională Consultativă a Drepturilor Omului (CNCDH), citat de "Le Monde" în numărul din 16 martie 2000, este totuşi semnificativ. El scoate în evidenţă faptul că "se constată o înăsprire sensibilă a opiniei cu privire la chestiunile legate de imigrare, ca şi o sporire a atitudinilor xenofobe şi rasiste". Găsim comportamente similare şi în Italia şi în Spania. Sunt mai rare în Portugalia, care are mai puţini imigranţi magrebieni. În ceea ce priveşte Grecia, aceasta îi respinge pe toţi cei care nu sunt ortodocşi, înţelegând aici şi pe ceilalţi creştini...

Clasa politică europeană însă nu pare să fi devenit conştientă de aceste realităţi. Cum ea nu vrea să-şi supere alegătorii spunându-le adevărul, UE se află într-un impas. Promisiunea extinderii către Turcia a fost într-adevăr o gravă eroare. O uniune vamală întărită cu ajutoare concrete ar fi putut, convenabil prezentată, să fie apreciată.

Astăzi, Europa se află într-un impas socio-economic care explică imobilismul său instituţional şi dificultăţile întâmpinate de moneda euro. Însă fondul crizei este de natură culturală, căci nimeni nu a vrut vreodată să-şi aducă aminte că Uniunea Europeană este, înainte de toate, o uniune întemeiată pe civilizaţia occidentală, deci latină.

(Text preluat din publicaţia "Le Rotarien", noiembrie 2000)

Traducere de Lelia RĂDULESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scrisoare din... Constanța

Biblioteca Județeană Constanța în noul mileniu

Adriana GHEORGHIU

I. Avataruri

La Constanța, ideea fondării unei biblioteci publice a început să câștige teren încă de la sfârșitul secolului trecut. În 1898 ia ființă biblioteca cercului literar "Ovidius", cu un fond de peste 3.000 de volume, cele mai multe provenind din donații (de la I.L. Caragiale, V. Kalinderu, Grigore Tocilescu, Petru Vulcan) și cu acces public; va fi însă abandonată după doi ani de activitate (fie nepăsare oficială, fie lipsă de condiții tehnice). Ideea se reia abia în 1931, când orașul, cel mai mare port maritim românesc, cunoaște o dezvoltare considerabilă (60.000 locuitori față de 4.000 în 1878, anul revenirii Dobrogei la patria-mamă).

La 16 februarie 1931, Consiliul Municipal decide – la insistentele cereri ale intelectualității locale – înființarea unei "biblioteci populare", pentru care alocă suma de 100.000 lei. Câteva luni mai târziu (9 iulie), Primăria este invitată printr-o adresă specială (nr. 27369) de Nicolae Iorga, ministru al Instrucțiunii Publice și Culturii Naționale, să ia măsuri pentru înființarea unei biblioteci, astfel că fruntașii urbei hotărăsc să treacă la acțiune. La 19 iulie se formează un comitet de intelectuali din care făcea parte și profesorul universitar Costantin Brătescu, directorul prestigioasei reviste "Analele Dobrogei", care stabilește ca biblioteca să ia ființă în localul Primăriei. Prospectul bibliotecii cartierului praghez Vinohrody – pus la dispoziție de Consulatul Cehoslovaciei – urma să servească drept model pentru organizarea noii instituții culturale. Cu toate eforturile depuse pentru completarea colecțiilor, biblioteca nu a putut fi deschisă din cauza sărăciei fondurilor decât la sfârșitul anului 1934, când este prevăzută și o remunerație pentru bibliotecar. Instalată în casele poetului și publicistului Ioan N. Roman, biblioteca va cunoaște o oarecare dezvoltare (în 1939 înregistra o frecvență de 2.229 cititori și 2.233 cărți citite), insuficientă însă pentru nevoile orașului.

Au fost parcurse apoi etape comune tuturor bibliotecilor. Pentru Biblioteca Județeană Constanța, specifice au fost:

Biblioteca Județeană Constanța

1950 – Biblioteca Municipală Constanța devine Biblioteca Regională Dobrogea și are autoritate metodologică pentru bibliotecile publice din regiune.

1991– Prin Decizia Prefecturii Județului Constanța nr. 229/28 mai 1991, privind *transferarea unui teren pentru realizarea obiectivului de investiții "Biblioteca Județeană Constanța"*, instituția noastră a primit o asigurare fermă de construire a unui nou sediu.

1994 – Biblioteca Județeană Constanța, prin Hotărârea Guvernului nr. 5442/22 iulie 1994, se subordonează financiar Consiliului Județean Constanța.

1 decembrie 1998 – s-a inaugurat noul sediu al bibliotecii, din strada Mircea cel Bătrân, nr. 104 A.

II. Descrierea generală a bibliotecii: servicii, colecții, lucrări editate

II. 1. Servicii

Prin activitatea pe care o desfășoară, *Biblioteca Județeană Constanța se adresează direct comunității, căreia îi oferă produse și servicii de informare gratuite.*

1. Servicii informaționale și culturale:

• Servicii de lectură, informare și divertisment la sediul central și filiale, realizate prin Serviciul de comunicare a colecțiilor: săli de lectură specializate, depozite de bază, Secția pentru copii, Secția de împrumut, Secția muzicală și Colecții speciale.

• Centrul de Informare Comunitară, serviciu recent înființat, ca răspuns la noile exigențe de informare ale cetățenilor asupra vieții economice, sociale, politice, culturale a municipiului și județului Constanța. Misiunea sa este de a identifica interesele de informare aflate într-o dinamică accentuată și de a depista sursele de informație adecvate, de a iniția pe cetățenii comunității în procedurile obținerii serviciilor publice dorite. Domenii din care CIC oferă informații: asistență și protecție socială, sănătate, învățământ și cultură, activități economice cu accent pe specificul local: port, navigație, turism.

• Manifestări culturale permanente sau ocazionate de marcarea unor evenimente: Clubul Artelor (manifestare tradițională a bibliotecii, reluată după o întrerupere de aproape 15 ani), simpozioane, conferințe, mese rotunde, lansări de carte, expoziții, prin colaborări cu instituțiile de învățământ și de cultură.

2. Servicii de asistență și de îndrumare metodică a bibiotecilor publice din județ, constând în: achiziția de carte, repartiția de carte din Rezerva Națională a Ministerului Culturii, organizarea și diversificarea serviciilor pentru public, organizarea concursurilor de angajare și perfecționare profesională, centralizarea datelor statistice de activitate.

3. Servicii tehnice de specialitate:

• Completarea colecțiilor, corelată corespunzător cu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

noile cerințe de informare și cu schimbările din structura socio-profesională a populației deservite.

• Prelucrarea colecțiilor, concretizată în instrumente de informare pe suport tradițional și electronic.

• Comunicarea colecțiilor prin servicii de consiliere și de informare directă și asistată în compartimentele: Cataloage Generale, Referințe, Serviciul de Informare Bibliografică.

4. Servicii de informare și cercetare bibliografică locală:

• Apariția anuarului *Bibliografia Dobrogei* începând cu anul 1969.

• Editarea de către BJC a unor lucrări referitoare la provincia istorică Dobrogea.

• Redactarea de către persoane fizice, instituții, organizații, societăți comerciale a unor studii și materiale pe baza fondului documentar al BJC.

• Elaborarea instrumentelor specifice de informare și a diferitelor categorii de bibliografii: la cerere, de semnalare etc.

5. Servicii de completare și de conservare a fondului documentar dobrogean:

• Periodice locale, manuscrise, microfilme, iconografie, hărți.

• Completarea permanentă a fondului de carte dobrogeană, prin demersuri la biblioteci, alte instituții deținătoare, persoane fizice.

• Constituirea fondului de Depozit legal local conform legii nr. 111 din 1995.

6. Procesul de informatizare

BJC a abordat procesul de informatizare a proceselor și serviciilor de bibliotecă din 1991, fiind printre primele biblioteci din țară care au implementat sistemul integrat de bibliotecă TINLIB. În prezent se derulează primele două etape ale Planului de Informatizare:

• Automatizarea proceselor și serviciilor de bibliotecă: catalogare, circulație, achiziții, control seriale, OPAC (interfața pentru public); integral operațional este numai modulul Catalogare, modulul Circulație – numai pentru înscrierea cititorilor; celelalte module sunt în faza de testare.

• Conectarea la surse externe de informație: INTERNET, baze de date la distanță (deocamdată numai pentru serviciile interne).

Prin procesul de informatizare se realizează optimizarea proceselor biblioteconomice, cu consecințe benefice în privința accesului complex și rapid al utilizatorilor la informație.

II. 2. Colecțiile Bibliotecii Județene Constanța

Colecțiile Bibliotecii Județene Constanța îi exprimă profilul enciclopedic, constituindu-se din diferite tipuri de documente:

a) Documente tipărite: monografice și seriale (românești și străine), hărți, standarde, acte normative, instrucțiuni etc.

b) Documente grafice și audiovizuale: iconografie (reproduceri de artă, o remarcabilă colecție de cărți poștale și ilustrate cu tematică dobrogeană), diafilme, diapozitive, discuri, casete audio și video, microfilme (presa dobrogeană din perioada 1879 – 1944, microfilmată din colecțiile Bibliotecii Academiei), CD-uri.

c) Manuscrise, din care menționăm trei scrisori ale lui Rabindranath Tagore.

d) Documente electronice: baza de date bibliografice, baza de date legislative LEX, software (TINLIB), CD-ROM-uri.

Din valorile de patrimoniu ale bibliotecii, semnalăm:

• Carte românească veche: *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), *Îndreptarea legii* (Târgoviște, 1652), *Biblia de la Bucureşti* (1688).

• Carte străină veche: Cicero – *Orationes* (Veneția, 1547), Plautus – *Comediae* (Amsterdam, 1640) și mai ales ediții vechi ovidiene (ediția monumentală tipărită la Frankfurt la 1601, 3 volume, ediția completă tipărită la Amsterdam în 1652).

Din edițiile bibliofile se remarcă ediții princeps românești (Eminescu, Coșbuc, Macedonski), ediții princeps străine (N. Lenau – *Sämlichte Werke*, Stuttgart, 1855; Al. Dumas – *La guerre des femmes*, Paris, 1848), ediții de lux românești și străine, lucrări cu ex-librisuri (Mateiu Caragiale, Titu Maiorescu, B.P. Hașdeu), lucrări cu autograf și dedicații (N. Filimon, Al. Macedonski, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu), ediții de dimensiuni neobișnuite (ediții liliput – Machiavelli, *Talmudul*, *Coranul*).

Biblioteca Județeană Constanța posedă un singur incunabul, *Liber Chronicarum* (Nürnberg, 1493) al medicului și umanistului german Hartman Schedel.

Există și un bogat și valoros fond de carte dobrogeană (cel mai bogat după cel al Academiei Române), un fond italienist (cca. 300 volume oferite de oficialitățile din Sulmona – Italia), un fond aromân, un fond Haiku.

Publicație ovidiană, secolul XVII

II. 3. Biblioteca – instituție editoare

Ca instituție editoare, Biblioteca Județeană Constanța a elaborat de-a lungul timpului lucrări bibliografice și monografice precum:

• *Arheologia și istoria veche a Dobrogei* (1985)

• *Bibliofilie la Pontul Euxin* (1973)

• *Reprezentanți ai Dobrogei în știința și cultura românească* (1969)

• *Carte românească în Dobrogea înainte de 1877* (1973)

• *Presa dobrogeană: 1879 – 1980* (1989)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

- *Orizonturi lirice dobrogene* (1984)
- *Reviste dobrogene* (1971)
- *Referate şi comunicări de bibliologie* (1999)
- *Literatura în Dobrogea: Dicţionar bibliografic* (1997).

De asemenea, editează revista "Biblion", semestrial de bibliologie şi buletinul metodic şi bibliografic trimestrial "Cartea".

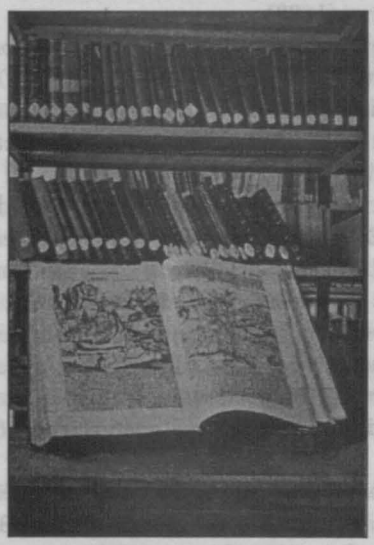

Incunabul *Liber Chronicarum* (1493)

III. Proiecte ale bibliotecii pentru anul 2001

Cu faţa spre comunitate şi spre urgenţele de informare ale unui câmp social cu interese de cunoaştere multiple şi tot mai avizate, Biblioteca Judeţeană Constanţa intră în noul mileniu cu decizia fermă de a-şi intensifica eforturile specifice unei structuri info-documentare de acest tip în direcţia consolidării unor proiecte deja existente, dar şi în conturarea şi punerea în operă a unor proiecte noi, de mare deschidere, consonante cu dinamica şi exigenţele acestui timp.

O primă direcţie este aceea a continuării unei activităţi de anvergură şi de durată: informatizarea bibliotecii. Procesul amplu, cu multiple implicaţii, care a necesitat eforturi deosebite, va fi continuat cu dotări de echipamente pentru compartimentele de comunicare a colecţiilor, cu realizarea integrală a conversiei cataloagelor tradiţionale în cataloage electronice, cu activarea tuturor modulelor programului TINLIB, cu integrarea sistemului automatizat al bibliotecii în Sistemul Naţional de Informare prin stabilirea comunicaţiilor de date cu Biblioteca Naţională, cu Centrul de Informatică şi Memorie Culturală al Ministerului Culturii, cu celelalte biblioteci judeţene, dar şi cu biblioteci universitare, şcolare sau de alt tip. Se are în vedere şi accesul la Internet, nu numai pentru serviciile interne ci şi pentru beneficiari.

În cadrul Centrului de Informare Comunitară s-au constituit deja şi vor deveni foarte curând operaţionale protocoalele de colaborare cu instituţiile, întreprinderile, firmele, ONG-urile de pe raza judeţului Constanţa, prin care biblioteca pune la dispoziţia comunităţii informaţii de interes public referitoare la aceste organisme şi la activitatea lor. Va fi un serviciu specializat, cu solicitări multiple şi variate, care, sperăm, va fi deosebit de bine primit şi util întregii comunităţi locale. Este o nouă dimensiune a instituţiei noastre, prin care se vine în întâmpinarea cerinţelor şi nevoilor de informare ale unui segment cât mai larg de populaţie.

Biblioteca se va orienta şi în vederea extinderii serviciilor către beneficiari cu nevoi speciale (persoane cu dizabilităţi, bătrâni, delicvenţi), ce constituie de regulă masa non-utilizatorilor şi pentru care o instituţie de cultură este abilitată să ofere sprijin. Avem în vedere şi o deschidere mai accentuată către organizaţiile minorităţilor etnice, a căror cunoaştere mai profundă se poate fructifica prin colaborări avantajoase de ambele părţi.

O activitate realizată cu intermitenţă, doar atunci când este posibil, este aceea a contactului şi a colaborării cu bibliotecile orăşeneşti şi comunale, categorii de biblioteci extrem de defavorizate de legislaţia actuală. Ne propunem să intensificăm aceste contacte şi sprijinul acordat, prin ofertă metodologică (buletinul metodic "Cartea", alte materiale documentare), informări periodice pe teme de specialitate; mai mult decât atât, intenţionăm să constituim filiale ale Bibliotecii Judeţene Constanţa în mediul rural. Putem contribui astfel la atenuarea dezechilibrelor între "bogaţii" şi "săracii" informaţiei.

Cerinţele şi presiunile unui sistem bazat pe concurenţă şi pe piaţa liberă ne determină să începem să aplicăm ceea ce la alte biblioteci din ţară, nu puţine, se aplică de ani buni: realizarea de venituri extrabugetare, care, parţial şi conform legii, vor fi folosite pentru îmbunătăţirea dotărilor de bibliotecă.

Un accent aparte dorim să-l punem – pentru că se deschide mileniul consacrat comunicării – pe proiecte de colaborare, de stabilire de relaţii cât mai armonioase şi mai profitabile cu structuri similare sau alte tipuri de organisme rezonante la ideea de bibliotecă.

Menţionăm că în anul 2000, BJC a fost declarată cea mai bună filială a Asociaţiei Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, iar lucrarea bibliografică *Literatura în Dobrogea* a fost premiată cu premiul I de către acelaşi for profesional. Din octombrie 2000 biblioteca deţine preşedinţia Comisiei de Referinţe Bibliografice în cadrul ABBPR.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

EBLIDA

Strategia pentru viitor

Proiect 2.1

Acest proiect al planului strategic a fost realizat, la cererea Comitetului Executiv EBLIDA şi a Consiliului, de către un grup de lucru constituit din preşedintele şi directorul EBLIDA şi din specialişti invitaţi (David Fuegi, Rolf Hapel şi Ariane Iljon). Grupul de lucru a fost aprobat de către Comitetul Executiv. Pentru alte informaţii, vezi Planul-schiţă **Strategia EBLIDA pentru viitor**: www.eblida.org

De la înfiinţarea sa în 1992, EBLIDA a funcţionat bine, atingându-şi obiectivele şi obţinând o reputaţie solidă. Membrii şi executivul consideră că trebuie să se facă o analiză obiectivă şi să se aibă în vedere o strategie corespunzătoare pe termen mediu şi un program de lucru pe termen scurt. Acest document trece în revistă activitatea şi realizările EBLIDA în lumina actualelor circumstanţe şi face recomandări pentru direcţia de urmat în viitor.

Acesta este un document pentru a fi consultat, destinat membrilor EBLIDA. În funcţie de comentariile primite de la membrii EBLIDA, el va fi amendat, dacă va fi necesar. Va fi prezentat apoi Consiliului EBLIDA la întrunirea anuală de la Bremen din luna mai, pentru a fi aprobat.

Documentul cuprinde două părţi. Această introducere va fi eliminată din documentul final aprobat. Partea I (capitolele 1 şi 2) necesită o aprobare în detaliu şi, în forma ei finală, va deveni Strategia EBLIDA pe termen mediu. Partea a II-a (capitolele 3 şi 4) necesită o aprobare în principiu. Aceasta va deveni parte din programul de lucru anual EBLIDA, dacă directorul şi Comitetul Executiv preiau elemente din el în unul sau mai multe programe anuale de lucru.

Partea I: Strategia pe termen mediu

1. Analiză raţională

1.1 De ce EBLIDA?

Problemele-cheie ale societăţii informaţionale şi politica comercială care afectează bibliotecile şi serviciile de informaţii sunt rezolvate din ce în ce mai mult la nivel internaţional. Instituţiile Uniunii Europene, un singur bloc comercial în stadiu global, sunt de o mare importanţă în prezent, când globalizarea ia amploare.

Problemele cruciale sunt dezbătute şi rezolvate la nivel european, unde se fixează cadrul pentru legislaţie şi politicile naţionale. Cadrul decis la nivelul UE influenţează rezultatul acordurilor internaţionale. Membrii EBLIDA au sprijin naţional. Pentru a avea influenţă la nivel UE şi, implicit, la nivel global, ei au nevoie de un mecanism pentru coordonarea punctelor lor de vedere şi pentru activitatea de lobby în modul cel mai eficient şi convenabil. Ei au nevoie să vorbească cu o singură voce. Vocea lor este EBLIDA.

1.2 De ce analiză?

De la înfiinţarea sa în 1992, EBLIDA a funcţionat bine, realizându-şi obiectivele şi câştigând o solidă reputaţie. Membrii şi executivul au considerat că trebuie să se facă o analiză obiectivă şi să se aibă în vedere o strategie corespunzătoare pe termen mediu şi un program de lucru pe termen scurt. Analiza a rezultat din recomandările de întărire a organizaţiei şi de creştere a eficienţei acesteia.

Strategia şi acţiunile au reieşit din următoarea analiză SWOT (puncte tari, puncte slabe, oportunităţi, ameninţări).

Puncte tari

EBLIDA:

- este vocea tuturor bibliotecilor din Europa;
- a fost înfiinţată pentru a veni în întâmpinarea nevoilor reale care încă există;
- este în mod real reprezentativă şi legitimă;
- are o bună reputaţie bazată pe produse performante ale informaţiei şi pe un lobby plin de succes;
- are finanţări legale, deşi restrânse;
- are o echipă bună, este administrată în mod judicios şi se bucură de aprobarea şi sprijinul membrilor ei;
- este flexibilă şi nebirocratică.

Puncte slabe

EBLIDA:

- este percepută de către unele persoane ca o organizaţie cu prea mare accent pe bibliotecile publice;
- este mică, cu resurse umane limitate şi nu îşi realizează potenţialul;
- nu obţine suficient sprijin activ de la membri, în comparaţie cu amploarea şi importanţa problemelor europene pe care le abordează;
- reacţionează la problemele de pe agenda altora decât la fixarea propriilor probleme;
- suferă din faptul că principala ei bază de finanţare din subscripţii ale membrilor nu este dinamică.

Oportunităţi

EBLIDA ar putea:

- să se bazeze pe propria putere, devenind mai proactivă şi angajându-se în probleme care îi inspiră pe membri;
- să lărgească gama problemelor în care se angajează;

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

• să lărgească şi să aprofundeze calitatea de membru şi să obţină un sprijin mai activ din partea membrilor;
• să îmbunătăţească gama serviciilor;
• să-şi consolideze puterea financiară.

Ameninţări

EBLIDA ar putea:

• să piardă din vedere scopul urmărit sau să sufere o reducere a eficienţei;
• să piardă sprijinul membrilor;
• să sufere de slăbiciune financiară sau de pe urma concurenţei din partea altor organizaţii.

2. Strategia pentru EBLIDA

2.1 Declaraţia de misiune

În conformitate cu rolul-cheie al bibliotecilor şi arhivelor în:

• educaţia formală şi informală la toate nivelele;
• a face cultura şi diversitatea culturală accesibile în toate formele lor şi asigurarea conservării lor;
• asigurarea accesului la informaţie în toate formatele;
• sprijinirea dezvoltării economice şi sociale la nivel de individ, corporaţie, comunitate;
• asigurarea accesului pentru toţi la avantajele societăţii informaţionale,

EBLIDA se pronunţă în cele ce urmează.

Declaraţia de misiune

EBLIDA este reprezentanta şi vocea legitimă a bibliotecarilor, specialiştilor în informaţie şi documentariştilor din Uniunea Europeană. Misiunea ei este să facă lobby şi să participe la decizii relevante de politică şi pe lângă organele executive la nivel european, în ceea ce priveşte problemele care îi preocupă pe membrii ei, având grijă ca aceste puncte de vedere să fie reflectate în documentele politice şi în legislaţie. Ea acţionează ca o purtătoare de cuvânt unică, reprezentativă la nivel internaţional. EBLIDA asigură membrilor servicii în ceea ce priveşte misiunea ei.

2.2 Obiective

Obiectivele EBLIDA sunt expuse în documentul juridic de înfiinţare. Textul următor reformulează şi consolidează originalul.

Declararea obiectivelor EBLIDA

Obiectivele EBLIDA sunt:

• să fie vocea bibliotecilor şi a centrelor de informare din Europa;
• să reprezinte punctele de vedere ale membrilor în faţa Comisiei Europene, a Parlamentului European, a altor instituţii din Uniunea Europeană şi organisme politice internaţionale relevante, iar prin activitatea de lobby şi alte mijloace să se asigure că interesele legitime ale membrilor sunt luate în considerare;
• să crească influenţa, impactul şi coeziunea bibliotecarilor şi profesioniştilor din ştiinţa informaţiei, acţionând ca purtătorul lor de cuvânt în probleme europene;
• să obţină implicarea activă a membrilor şi un număr cât mai mare de membri, precum şi un sprijin compatibil cu misiunea şi obiectivele ei;
• să-şi mobilizeze membrii la nivel european în probleme de interes comun;
• să identifice problemele de politică europeană de interes legitim şi să facă lobby pentru obţinerea unor rezultate favorabile;
• să caute implicarea în proiecte şi în parteneriate care cresc influenţa şi impactul organizaţiei;
• să asigure servicii compatibile cu misiunea şi obiectivele ei.

2.3 Probleme de politică

Câştigându-şi reputaţia în primul rând în domeniul copyright, EBLIDA ar trebui să se implice în aspecte relevante, dintr-o gamă mai mare de probleme de politică, care includ:

• copyright;
• politici privind cărţile şi lectura;
• aspectele biblioteconomice ale politicii comerciale;
• politică regională;
• lărgirea UE;
• Directiva TVA;
• combinări şi preluări de firme.

Politici ale societăţii informaţionale:

• politica telecomunicaţiilor (inclusiv probleme ale serviciului universal);
• învăţarea continuă;
• conservarea materialelor digitale şi tradiţionale;
• libertatea informaţiei;
• accesul la informaţia din sectorul public;
• integrarea socială şi "The Digital Divide" (Prăpastia digitală);
• definirea noilor abilităţi profesionale ale sectorului;
• comerţul electronic.

2.4 Membri

EBLIDA ar trebui să-şi mărească dimensiunea şi eficienţa prin:

• creşterea numărului de membri;
• adoptarea unui procedeu de "membri activi";
• creşterea puterii financiare;
• căutarea unor parteneriate specifice;
• analizarea serviciilor din perspectiva politicii de marketing.

Partea a II-a: Operaţii

3. Analiza elementelor operaţionale

Deşi realizările EBLIDA au fost impresionante, există loc pentru mai multe succese. Este clar faptul că EBLIDA are posibilitatea să se dezvolte în mod substanţial în anii următori.

Numărul de membri este o problemă crucială deoarece de el depind legitimitatea şi puterea financiară. Este nevoie ca numărul de membri să crească şi ca aceştia să joace un rol mai activ. În legătură cu aceasta, dezvoltarea relaţiei cu organizaţiile arhivelor şi arhivarilor constituie o problemă importantă.

Serviciile reprezintă o problemă-cheie. EBLIDA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

oferă membrilor servicii făcând lobby în favoarea acestora și elaborând scurte rezumate. Este necesară revizuirea serviciilor în unele detalii pentru a fi siguri că acestea vin, în mod eficient și convenabil, în întâmpinarea nevoilor piețelor cărora li se adresează.

Resursele financiare și umane constituie o parte importantă din sănătatea oricărei organizații. EBLIDA se află în situația de a putea să-și mărească venitul și resursele umane. Cooperarea cu alte organizații este o problemă importantă pentru EBLIDA.

4. Elemente recomandate pentru viitoarele programe anuale de lucru

4.1 Creșterea numărului de membri

Marea putere potențială a organizației este legitimitatea ei bazată pe calitatea de membru a asociațiilor naționale și a instituțiilor individuale. EBLIDA este singura purtătoare autorizată de cuvânt a bibliotecarilor și specialiștilor în știința informației din UE.

4.1.1 Creșterea numărului de membri și membri asociați

Într-un termen scurt – mediu EBLIDA ar trebui să îndeplinească următoarele:

Recrutarea membrilor

Țări candidate UE. Să facă un efort susținut pentru a atrage asociațiile digitale din țările candidate UE să devină membre asociate, acolo unde lipsesc membri, de exemplu Republica Cehă, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovenia și Turcia. De asemenea, ar trebui stabilite contacte cu alte țări europene care doresc înscrierea în EBLIDA, de exemplu Moldova, Albania, Ucraina. Remarcăm faptul că EBLIDA s-a hotărât să caute sprijin la asociațiile arhivelor.

Creșterea numărului de membri asociați. EBLIDA caută să mărească în mod substanțial numărul de membri asociați, față de cel actual de 120, prin anunțarea misiunii sale și îmbunătățirea politicii de marketing pentru serviciile sale.

Recrutarea sponsorilor. EBLIDA caută să mărească în mod substanțial numărul sponsorilor din țările UE.

Asociațiile arhivelor. EBLIDA elaborează un program de lucru în vederea includerii asociațiilor arhivarilor, pentru a reprezenta arhivele și bibliotecile în probleme de interes comun, cum ar fi conservarea, copyright-ul și în probleme tehnice vizând găsirea și livrarea resurselor.

4.1.2 Implicarea membrilor în recrutarea noilor membri

Membrii EBLIDA cu drepturi depline ar trebui să îndeplinească următoarele:

Recrutarea de noi membri. Devine clar faptul că, deși există asociații care doresc să se afilieze, ele nu își pot permite acest lucru. Membrii EBLIDA mai bogați ar trebui să se ofere să-i sponsorizeze pe noii membri pe o bază voluntară, plătindu-le taxele de membru.

Recrutarea membrilor asociați. Membrii EBLIDA ar trebui să se ofere voluntar în recrutarea membrilor asociați. Ar trebui fixat un obiectiv de aproximativ 50 de noi membri asociați în anul 2001 și 150 în anul 2002. Fiecare membru EBLIDA ar trebui să-și propună un obiectiv. EBLIDA nu trebuie să neglijeze piața potențială din afara Europei. Țările mai bogate, unde limba engleză este înțeleasă în mare măsură, oferă un mare potențial. Ar trebui să se desemneze responsabilitatea abordării acestei piețe. Instituțiile implicate în proiecte internaționale sunt o sursă potențială de membri asociați din Europa.

Recrutarea sponsorilor. Membrii EBLIDA ar trebui să se ofere voluntar în recrutarea a cel puțin 3 sponsori de bază din fiecare țară, în anul 2001, cu o creștere în anul 2002. Organizațiile capabile a fi sponsori trebuie identificate și abordate în mod corect. Lista sponsorilor de bază trebuie revăzută în prezent și ar trebui revăzută în mod regulat în viitor, în scopul de a-i invita să-și mărească contribuția (poate prin sponsorizarea unor membri noi sau devenind sponsori-patroni). EBLIDA nu trebuie să neglijeze piața potențială din afara Europei.

4.2 Cooperarea cu alte organizații

Din cauza dimensiunii mici, EBLIDA trebuie să obțină mult din cooperare. Ar trebui dezvoltată o politică riguroasă despre organizațiile care au fost selectate și motivele selecției. Pot fi oportune diferite nivele de cooperare, cum ar fi schimbul de informații, obținerea statutului de observator la conducerea organizației sau un acord formal de cooperare. Ca o parte a acestui exercițiu, ar fi util să se facă taxonomia organizațiilor, de exemplu:

- organizații ale bibliotecilor la nivel european, de exemplu Asociația Europeană a Informațiilor, LIBER;
- organizații ale bibliotecilor la nivel internațional, de exemplu IFLA;
- secții europene ale organizațiilor din SUA;
- organizații similare, de exemplu Forumul European pentru Artă și Patrimoniu.

4.3 Resurse financiare și umane

4.3.1 Resurse financiare

Principala sursă de finanțare EBLIDA este venitul rezultat din cotizațiile membrilor, și acest lucru trebuie să continue. Deși această sursă de venit este solidă și asigură independența, ea nu este dinamică. Această sursă de venit va crește doar dacă mai mulți membri și membri asociați pot fi atrași în organizație. În prezent, există posibilitatea să fie atrași mai mulți membri. Totuși, pe termen mediu, dacă EBLIDA are nevoie de mai mulți bani pentru activitatea sa, va trebui să apeleze la alte surse, dacă membrii nu doresc să crească în mod substanțial contribuțiile lor.

EBLIDA trebuie să-și extindă activitățile, de aceea va avea nevoie de mai multe resurse, dar o creștere generală a cotizațiilor nu este posibilă. Asociațiile membre EBLIDA ar trebui să aducă voluntar contribuții bănești suplimentare și contribuții în natură care vor conduce la o bază de venit mai puternică. **Implementarea recomandărilor privind membrii și serviciile poate crește considerabil venitul de bază.**

Rezerva financiară EBLIDA este prea mică. De aici rezultă și prudența în abordarea noilor oportunități, din cauza temerii (justificate) privitoare la problema banilor numerar. Membrii ar trebui să-și propună să permită organizației să-și formeze o rezervă financiară. Existența unei rezerve adecvate nu ar trebui să fie un motiv de automulțumire sau de reducere a cotizațiilor, ci mai degrabă o cale spre o organizație dinamică și proactivă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

4.3.2 Resurse umane

EBLIDA este şi va rămâne o organizaţie mică pentru viitorul previzibil. Cu toate acestea, a produs un impact extern considerabil. Ea rămâne o organizaţie nebirocratică, preocupată de necesitatea de a fi proactivă şi deschisă spre exterior.

EBLIDA ar putea să-şi crească resursele umane în mod substanţial prin participări la proiecte şi, implicit, să-şi mărească potenţialul de a se angaja în noi zone de politică. Creşterea rezervei este un mijloc de evitare a problemelor de numerar.

În ceea ce priveşte extinderea resurselor umane, EBLIDA are nevoie să ia în considerare avantajele relative ale posturilor de birou, convenţionale de la Haga şi o structură organizaţională virtuală mai răspândită. Totodată, ar trebui avută în vedere folosirea consultanţilor în locul angajaţilor, mai ales dacă aceasta se extinde la sectoare noi şi complexe de politică, aşa cum recomandăm noi.

Un ajutor extern de planificare financiară şi de marketing ar putea fi folositor. Sprijinul mai puternic din partea asociaţiilor membre EBLIDA şi cooperarea pot juca un rol în asigurarea specialiştilor de care este nevoie.

4.4 Îmbunătăţirea produselor şi serviciilor

Publicaţiile "Hot News" şi "Update on EU developments" sunt produse valoroase şi puţin exploatate. EBLIDA ar trebui să exploreze posibilitatea lanţului informaţional şi câştigarea de venituri ca un furnizor de informaţii pentru alţii. Clienţii care preiau toate informaţiile sau o parte din acestea ar trebui să plătească pentru acest privilegiu. Publicaţiile electronice ar putea fi săptămânale, dacă beneficiarii doresc acest lucru. Încurajarea abonaţilor de a opta pentru forma electronică a publicaţiilor ar putea reduce cheltuielile de producţie. Asociaţiile membre ar putea recruta beneficiari pentru aceste servicii.

Publicaţia "Information Europe" este un produs bun care are nevoie să fie mai strâns legat de piaţa lui. În mod potenţial, este un instrument valoros de marketing pentru EBLIDA iar circulaţia mai mare a acestei publicaţii nu poate decât să servească interesul EBLIDA. Ar trebui elaborat un plan de marketing, fundamentat pe cercetarea beneficiarilor, pentru a creşte considerabil numărul actual de 103 abonaţi. În acest context, ar trebui luată în considerare schimbarea numelui. Asociaţiile membre ar putea susţine EBLIDA în realizarea planului de marketing.

EBLIDA Website. În calitate de organizaţie internaţională, EBLIDA are nevoie de un website informativ, adus la zi, ca o resursă-cheie de marketing şi de furnizare de servicii. Este nevoie de mai multe resurse umane în acest scop.

Proiecte. EBLIDA ar trebui să-şi ofere sprijinul în iniţiativele valoroase şi ea însăşi să se lanseze pe piaţă în noi domenii, prin asociere sau prin elaborarea unor proiecte fundamentale. Implicarea EBLIDA în proiectul PULMAN este un bun început.

Conferinţe şi ateliere. Prin proiectul PULMAN, EBLIDA va organiza o conferinţă internaţională de politică. EBLIDA ar trebui să ia în considerare posibilitatea organizării unor astfel de evenimente, la fiecare doi ani, în ţara care deţine preşedinţia UE, cu implicarea activă şi sprijinul membrilor ei din ţara respectivă. Credem că astfel de evenimente ar putea fi profitabile şi influente.

Premii. EBLIDA ar trebui să examineze fezabilitatea înfiinţării unui premiu european pentru realizări în lumea informaţională. Acest lucru ar creşte prestigiul EBLIDA şi al profesiunii membrilor.

4.5 Alte probleme de management

Priorităţi

Prioritatea pentru EBLIDA este creşterea numărului de membri şi a venitului în scopul îmbunătăţirii serviciilor şi eficienţei. Serviciile pe care le oferă ar trebui analizate permanent iar îmbunătăţirile care necesită resurse suplimentare ar trebui introduse pe lista de priorităţi pe măsură ce vin resursele.

Planificarea economică şi darea de seamă

- EBLIDA trebuie să elaboreze un scurt raport anual nebirocratic. Asociaţiile membre şi cele care au statutul de membri asociaţi ar trebui să fie invitate să traducă şi să publice acest raport în revistele lor (cu un editorial adăugat, dacă se doreşte), să-l discute în comitetele lor şi să dea un răspuns. Odată publicat, raportul ar trebui să fie însoţit de informaţii despre ratele de cotizaţie şi modul cum se face asocierea la EBLIDA.
- Stilul programului de lucru anual EBLIDA ar trebui să fie cumva modificat pentru a fi mai precis în privinţa obiectivelor şi rezultatelor.
- EBLIDA ar trebui să ia în considerare organizarea unui atelier de marketing pentru a se concentra asupra produselor şi serviciilor ei:

– să identifice breşe pe piaţă pentru serviciile existente şi cele noi, breşe pe care să le acopere;

– să identifice categorii de clienţi care vor utiliza serviciile;

– să conceapă serviciile în mod adecvat categoriilor de clienţi;

– să revadă aspectele privind preţurile şi condiţiile de utilizare;

– să identifice acţiunile promoţionale şi de marketing care trebuie întreprinse;

– să decidă cine va răspunde pentru acţiunile de pe piaţă;

– să elaboreze un plan de marketing.

Rolul Comitetului Executiv

Noul Comitet Executiv ar trebui să-şi revizuiască rolul. Funcţiile de trezorier de onoare şi de secretar de onoare ar trebui reexaminate. Pentru a sprijini secretariatul în aspectele-cheie ale programului de lucru, ar trebui acordate responsabilităţi precise membrilor Comitetului Executiv, de exemplu recrutarea de membri EBLIDA, cooperarea cu alte organizaţii şi reprezentarea, într-o măsură mai mare, a asociaţiilor de arhive.

(Din Buletinul **EBLIDA** "Hot News", februarie 2001)

Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu"
Calendarul acțiunilor culturale – 2001

Ianuarie

• ***Mihai Eminescu la ceas aniversar***. Lansarea volumului *Eminescu și editorii săi* de N. Georgescu, Editura Floare Albastră, 2000 – Biblioteca "Mihai Eminescu"

• ***Omagiu lui Eminescu*** – Biblioteca "N. Bălcescu" (participă elevi ai Școlii generale nr. 111)

Februarie

• ***125 de ani de la nașterea lui Constantin Brâncuși*** – Bibliotecile "M. Sadoveanu", "N. Bălcescu", "G. Coșbuc", "Gh. Șincai", "I. Văcărescu", "D. Cantemir", "A. Russo", "Șt.O. Iosif", "P. Istrati"

• ***2001 – An aniversar Constantin Brâncuși*** – Biblioteca "I. Slavici" (expoziție de albume și monografii)

Martie

• ***180 de ani de la Proclamația de la București a lui Tudor Vladimirescu*** – Biblioteca "N. Iorga"

Aprilie

• ***120 de ani de la nașterea lui Octavian Goga*** – Biblioteca "Gh. Șincai"

• ***Expoziție aniversară Mircea Eliade*** – Biblioteca "N. Iorga"

• ***Ziua internațională a cărții pentru copii*** – Bibliotecile de profil (expoziții tematice)

• ***90 de ani de la nașterea lui Emil Cioran*** – Bibliotecile "M. Sadoveanu", "C. Negruzzi", "A. Pann"

• ***180 de ani de la nașterea lui Charles Baudelaire*** – Biblioteca "I. Neculce"

• ***Cum sărbătoresc românii Sf. Paști – obiceiuri, tradiții*** – Bibliotecile "P. Maior", "A. Pann", "A. Russo", "D. Cantemir", "Șt.O. Iosif", "C.D. Gherea"

• ***Aniversare N. Tonitza*** – Biblioteca "I.L. Caragiale" (concurs de desene)

• ***15 ani de la moartea lui Mircea Eliade*** – Bibliotecile "M. Sadoveanu", "L. Blaga"

• ***385 de ani de la moartea lui W. Shakespeare*** – Bibliotecile "L. Rebreanu", "T. Arghezi"

Mai

• ***140 de ani de la nașterea lui Rabindranath Tagore*** – Bibliotecile "N. Iorga" (expoziție), "C. Negruzzi"

• ***355 de ani de la tipărirea la Iași a* Cărții Românești de Învățătură de la pravilele împărătești și de alte giudite (primul cod de legi în limba română)** – Biblioteca "M. Sadoveanu"

• ***130 de ani de la nașterea lui G. Ibrăileanu*** – Biblioteca "L. Rebreanu"

• ***180 de ani de la moartea lui Tudor Vladimirescu*** – Biblioteca "P. Istrati"

Iunie

• ***Evocare: 125 de ani de la moartea lui Hristo Botev*** – Biblioteca "N. Iorga" (program adresat comunității bulgare)

• ***Basmele copilăriei*** (expoziție de desene ale copiilor de la Liceul "Nicolae Iorga") – Biblioteca "C. Bolliac"

• ***360 de ani de la nașterea lui N. Milescu-Spătarul.*** Prezentarea cărții *N. Milescu-Spătarul* de D.H. Mazilu – Biblioteca "G. Călinescu"

• ***Ziua Mondială a Copilului*** – program special în toate bibliotecile pentru copii și Bibliotecile "I. Slavici", "G. Bacovia", "Gh. Lazăr", "M. Preda", "G. Coșbuc", "T. Arghezi"

• ***Expoziție aniversară: Pierre Corneille*** – Biblioteca "I.L. Caragiale"

• ***130 de ani de la nașterea lui Nicolae Iorga*** – Biblioteca "Gh. Șincai"

• ***190 de ani de la nașterea scriitoarei americane H. Beecher-Stowe*** – Biblioteca "C.D. Gherea" (copii)

• **Expoziție omagială: *Eminescu – pururi tânăr*** – Biblioteca "P. Maior"

Iulie

• ***380 de ani de la nașterea lui Jean La Fontaine*** – Biblioteca "I. Neculce"

• ***130 de ani de la nașterea lui Marcel Proust*** – Biblioteca "P. Istrati"

• ***395 de ani de la nașterea lui Rembrandt*** – Biblioteca "L. Rebreanu"

• ***180 de ani de la nașterea lui Vasile Alecsandri*** – Biblioteca "M. Sadoveanu"

August

• **Expoziție aniversară: *Ovid S. Crohmălniceanu*** – Biblioteca "I.L. Caragiale"

• ***Ziua Presei Române*** – întâlnire între cititori și publicista Marcela Dumitrescu – Biblioteca "N. Bălcescu"

• ***Memorial Mihai Viteazul – mărturii bucureștene*** – Biblioteca "N. Iorga"

• ***120 de ani de la nașterea lui George Enescu*** – Bibliotecile "M. Sadoveanu", "I. Văcărescu", "G. Enescu"

• ***145 de ani de la nașterea lui C.B. Bacalbașa*** – Biblioteca "M. Eminescu"

Septembrie

• ***120 de ani de la nașterea lui George Bacovia*** – Bibliotecile "G. Bacovia", "N. Stănescu", "Gh. Lazăr", "N. Bălcescu", "C.D. Gherea", "G. Enescu", "P. Istrati", "M. Sadoveanu", "G. Coșbuc"

• ***Ziua Bucureștilor*** – Bibliotecile "I.L. Caragiale", "N. Iorga"

Octombrie

• ***Expoziție aniversară Petre Țuțea*** – Biblioteca "I.L. Caragiale"

• ***Ziua Internațională a Muzicii*** – Bibliotecile "D. Bolintineanu" (audiție de muzică clasică), "G. Călinescu", "N. Labiș" (prezentarea volumului *Legenda lui G. Enescu* de S. Dumitrescu)

• ***110 ani de la nașterea lui Perpessicius*** – Biblioteca "L. Rebreanu"

• ***120 de ani de la nașterea lui Eugen Lovinescu*** – Bibliotecile "M. Sadoveanu", "C. Negruzzi"

Noiembrie

• ***110 ani de la moartea lui Arthur Rimbaud*** – Biblioteca "P. Istrati"

• ***180 de ani de la nașterea lui F.M. Dostoievski*** – Biblioteca "I. Neculce"

Decembrie

• ***125 de ani de la nașterea Hortensiei Papadat Bengescu*** – Biblioteca "M. Sadoveanu"

• ***Iată vin colindătorii!*** – Bibliotecile "C. Bolliac", "P. Maior"

• ***45 de ani de la moartea lui Nicolae Labiș*** – Biblioteca "L. Rebreanu"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Alexandru BRAD, ***Brazde verticale***
Fundația Națională "Satul Românesc", Bucureşti, 2001, 359 p.

Răsfoindu-mi cartea, iubite cititorule şi frate, s-ar putea să ai sentimentul că subsemnatul se află în postura unui câine care latră la Lună. Ar fi, de fapt, senzația pe care o încerc şi eu din 1989 încoace, ca gazetar de probleme agrare, chiar mai acută azi ca la începutul carierei, din urmă cu peste 30 de ani.

Drama satului şi, mai ales, problemele agriculturii româneşti postdecembriste sunt în mare măsură şi ale societății româneşti în ansamblu. De aceea, din punctul meu de vedere, care nu-i deloc original, după deschiderea granițelor şi jefuirea sistemului național de irigații, distrugerea deliberată a exploatațiilor agricole a fost o "prostie monumentală", zdrobitoare lovitură dată României de forțe bine organizate, şi dinăuntru, şi dinafară. (Alexandru Brad)

Codul de procedură civilă
Ediție adnotată şi îngrijită de conf. univ. dr. Gabriel Boroi, av. Gabriela Răducan, Editura ALL BECK, Bucureşti, 2000, 496 p., 139.000 lei

Lucrarea de față – Codul de procedură civilă – *este concepută pentru a servi drept mijloc de informare juridică, un instrument de lucru cât mai complet şi eficient. Veți regăsi aici întreaga legislație procesual-civilă în vigoare, actualizată cu cele mai recente dispoziții legale în materie. [...]*

Modalitatea concepută de noi pentru sistematizarea şi codificarea informației vă ajută să consultați această lucrare cât mai rapid cu putință, fie că stați la birou, fie că vă aflați în instanța de judecată.

Larousse. Dicționar de mari muzicieni
Coordonatori: Antoine Goléa şi Marc Vignal, traducere şi completări privind compozitorii români de Oltea Şerban-Pârâu, Editura Univers enciclopedic, Bucureşti, 2000, 539 p., 139.000 lei

Dicționarul cuprinde articole despre viața şi opera a peste 1000 de compozitori din întreaga lume, de la Monteverdi, Bach sau Beethoven până la Wagner, Debussy sau Enescu. Atât compozitorii contemporani cât şi cei din trecut sunt abordați dintr-o perspectivă internațională. [...] Articolele furnizează informații despre cariera compozitorului, despre stilul şi creațiile sale muzicale şi îi conturează locul în istoria muzicii.

Traducătoarea a dat curs permisiunii acordate de Editura Larousse de a include compozitori români, introducând aproximativ 80 de creatori care au contribuit la evoluția şcolii muzicale româneşti şi refăcând articolele deja existente într-o proporționare corespunzătoare. Dicționarul este o lucrare concepută într-un limbaj accesibil şi cuprinde articole ample despre fiecare creator, echilibrând datele necesare specialiştilor şi pe cele utile melomanului.

Boris Marian MEHR, ***Evreii. Istorie. Valori***
Editura Hasefer, Bucureşti, 2000, 320 p., 30.000 lei

Boris Marian Mehr s-a născut la 19 noiembrie 1941, dintr-o familie de evrei bucovineni, în Caucazul de Nord, ocupat vremelnic de armata germană. A venit în România, cu familia, în anul 1945, odată cu cei care s-au repatriat cu sprijinul organizațiilor evreieşti din țările aliate. A absolvit în 1959 liceul "Nicolae Bălcescu" (Sf. Sava) din Bucureşti. Studii de inginerie chimică la Moscova (1965). Fiind cercetător ştiințific, a publicat studii şi articole în presa de specialitate. Este autor a 14 brevete de invenție. În paralel a publicat poezii şi articole în revistele din țară ("România literară", "Luceafărul", "Poesis", "Flacăra") şi din Israel ("Viața noastră", "Ultima oră", "Tribuna") şi trei volume de versuri la editurile Cartea Românească şi Litera. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România şi redactor la revista "Realitatea evreiască".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ion NICOLAE, Silviu NEGUȚ, Horia C. MATEI, Caterina RADU, *Enciclopedia Australiei și Oceaniei*

Editura Meronia, București, 2000, 207 p., 39.000 lei

... după volumele enciclopedice consacrate Europei și Asiei, Editura Meronia a decis să ofere cititorilor români o sinteză consacrată exclusiv Australiei și Oceaniei, spațiu situat, pentru europeni, "la capătul lumii". Un volum menit nu doar satisfacerii curiozității unor împătimiți ai geografiei și istoriei, sau a amatorilor de peisaje exotice ale insulelor, privite ca un "paradis pierdut" în Mările Sudului de scriitori ca Robert L. Stevenson și Joseph Conrad sau de pictori ca Paul Gauguin. Într-o lume care s-a "contractat" (sunt suficiente 24 – 36 de ore de zbor pentru a ajunge din România în Australia sau în insulele Oceaniei) și a cărei economie s-a globalizat, informațiile despre ele pot servi și unor scopuri mai pragmatice.

Jan NERUDA, *De la Praga la Paris și Ierusalim*

Traducere, selecție și tabel cronologic de Helliana Ianculescu, Editura Minerva, BPT, București, 2000, 394 p., 35.000 lei

[...] Rând pe rând în foiletoanele care surprind impresii și imagini din Viena, Istanbul, Veneția, Berlin, München, Bremen, Augsburg, București, Belgrad și Ierusalim se observă aceeași tendință de a surprinde o mare varietate de aspecte locale specifice de natură istorică, geografică, etnografică, socială și politică. Astfel, fiecare ciclu de foiletoane se constituie într-un adevărat "mozaic de viață și oameni" prezentat cu un deosebit simț realist critic, dar și cu umor. (Helliana Ianculescu)

Desmond O'GRADY, *Roma remodelată. O istorie a jubileelor (1300 – 2000)*

Traducere de Tatiana Petrache și Ileana Nețoiu-Achim, Editura Anastasia, București, 2000, 278 p., 51.000 lei

Publicistul Desmond O'Grady, directorul lunarului anglo-italian ***Inside the Vatican****, ne oferă în* ***Rome Reshaped (Roma remodelată)****, volum ce s-a bucurat deja de un mare succes în Australia și Statele Unite, o istorie neconvențională a celor 26 de Jubilee celebrate în lumea catolică începând din zorii secolului al XIV-lea.*

Scrisă cu eleganță stilistică, vervă narativă și neostentativă erudiție, cartea reprezintă o excelentă călăuză prin șapte secole de istorie și spiritualitate occidentală, până în actualitatea febrilă a Marelui Jubileu 2000 – eveniment crucial ce reamintește tuturor creștinilor, dincolo de varietatea istorică a tradițiilor, că sunt – și se cade să rămână – ***sarea pământului****.* (Teodor Baconsky)

Claude RIVIÈRE, *Socio-antropologia religiilor*

Traducere de Mihaela Zoicaș, Editura Polirom, Iași, 2000, 208 p., 65.000 lei

Lucrarea asociază și confruntă, deopotrivă, ideile recente ale sociologiei cu problemele clasice ale etnologiei. Autorul analizează din perspectiva comparatistă și istorică domeniul antropologiei religioase, credințele și miturile, sărbătorile, riturile și ritualurile de posedare. O atenție deosebită este acordată magiei, vrăjitoriei, șamanismului și dinamicii religioase în general.

Claude Rivière este profesor de antropologie la Sorbona. De același autor: Antropologie religieuse des Évé du Togo *(NEA, 1981),* Les Liturgies politique (*PUF, 1988),* Union et procréation en Afrique *(L'Harmattan, 1990),* Les Rites profanes *(PUF, 1995).*

NOTĂ: Cărți achiziționate de Serviciul *Dezvoltarea Colecțiilor* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Ziua Internațională a Francofoniei

Pe data de 19 martie a.c., la Biblioteca de Francofonie "Elena Văcărescu" a avut loc o manifestare dedicată **Zilei Internaționale a Francofoniei**. Cu acest prilej, a fost prezentată donația de carte oferită de Primăria Parisului Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu", donație care cuprinde și casete audio pentru Biblioteca de nevăzători, de curînd deschisă în București.

În cadrul întîlnirii au luat cuvîntul d-nul ministru consilier Andrei MAGHERU, reprezentantul personal al Președintelui României în Consiliul Mondial al Francofoniei, scriitorul Romulus VULPESCU și d-na Rodica COSMACIUC, director adjunct al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu".

A urmat un moment muzical susținut de elevi ai Colegiului "Elena Cuza" din Capitală. (*Horia FRUNZĂ*)

O nouă inițiativă a Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu": "Foaia Cartierului"

După evenimentele din decembrie 1989, pe fondul libertății de expresie, se produce amorsarea mijloacelor de informare și divertisment.

În scurt timp, media vizuale și scrise intră într-o acerbă emulație cu biblioteca. Sub imperativul lucrativului căminele culturale, casele de cultură, cluburile sindicale se metamorfozează în cîrciumi, cazinouri, centre de fitness etc. În acest context, diriguitorii bibliotecilor publice au fost nevoiți să redefinească rolul acestor instituții în sistemul informațional și în cadrul comunităților pe care le deservesc. Astfel, biblioteca publică trebuie să iasă din inerția tradițională, să se transforme în centru activ de informare, documentare și loisir comunitar, să vină în întîmpinarea trebuințelor spirituale ale cetățenilor, să-i seducă pe utilizatorii ei cu noi ispite, să-și multiplice cromatica inițiativelor, să fie atractivă și dinamică.

Sub impulsul acestor deziderate, simultan cu accesul electronic la infosferă, în rețeaua BMMS s-au introdus programe adecvate prin care s-a revitalizat comunicarea cu comunitatea. "Cultură și Cartier", "Roata Copilăriei", "Fan Club" și alte asemenea programe au fost primite cu entuziasm de către beneficiarii bibliotecii. S-a considerat, însă, că dialogul cu obștea deservită poate fi accentuat și permanentizat. Așa s-a născut ideea de "Foaia Cartierului", periodic artizanal cu rol interactiv.

Sumarul "Foii..." trebuie să reflecte istoria comunitară, activitatea instituțiilor oficiale și doleanțele cetățenilor în relație cu acestea, acte normative emise de autoritatea locală, probleme de cultură, educație morală și civică etc. Mobilizînd exemplar resursele umane și materiale, s-a reușit ca în primul trimestru al acestui an să fie editate douăsprezece titluri ("Noutăți din Cotroceni", "Inter-Activ-Cartier", "Domenii", "Kilometrul zero", "Aperto Libro", "Ex Bibliotheca", "Alpha", "Gaudeamus", "Sic Transit...", "Infolio", "Semnal", "Semnal B") care acoperă aproape întreaga capitală, împărțită în zone de monitorizare.

"Foaia Cartierului", parte constitutivă a programului "Cultură și Cartier", chiar dacă a demarat cu inocențe și mici erori inerente începutului, s-a bucurat de o primire entuziastă din partea utilizatorilor bibliotecilor din rețeaua BMMS. Prezente la Salonul de Carte și Presă, care s-a desfășurat la Muzeul Național de Istorie, aceste produse culturale au stîrnit ecouri favorabile în presa centrală, fapt ce ne îndreptățește să continuăm inițiativa noastră.

Liviu BUTUC

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendarul evenimentelor culturale

aprilie 2001

♦ aprilie 1431. 570 de ani de la naşterea lui **François Villon**, poet francez (apr. 1431 – 1463)

♦ aprilie 1861. 140 de ani de la apariţia la Bucureşti a **"Revistei Române"**, prima revistă românească cu caracter enciclopedic, condusă de Alexandru Odobescu

♦ 1 aprilie 1866. 135 de ani de la înfiinţarea **Societăţii Literare Române**, care din august 1867 se va numi Societatea Academică Română, iar din aprilie 1879, Academia Română

♦ 1 aprilie 1881. 120 de ani de la naşterea lui **Octavian Goga** (1 apr. 1881 – 6 mai 1938)

♦ 2 aprilie. **Ziua Internaţională a Cărţii pentru Copii** instituită din 1967

♦ 2 aprilie 1851. 150 de ani de la naşterea **Matildei Cugler-Poni**, poetă (2 apr. 1851 – 9 sept. 1931)

♦ 4 aprilie 1806. 195 de ani de la moartea lui **Carlo Gozzi**, poet, prozator şi dramaturg italian, autorul piesei *Turandot* (13 dec. 1720 – 4 apr. 1806)

♦ 4 aprilie 1896. 105 ani de la naşterea lui **Tristan Tzara**, poet francez de origine română, fondator al dadaismului (4 apr. 1896 – dec. 1963)

♦ 4 aprilie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Ion Breazu**, istoric şi critic literar (4 apr. 1901 – 11 mai 1958)

♦ 5 aprilie 1946. 55 de ani de la moartea poetului **Ilarie Voronca** (31 dec. 1903 – 5 apr. 1946)

♦ 6 aprilie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Paul Jelescu**, compozitor şi profesor de pian

♦ 6 aprilie 1941. 60 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Zamfir**, muzician şi interpret

♦ 7 aprilie 1836. 165 de ani de la moartea lui **Vasile Fabian-Bob**, poet (31 dec. 1795 – 7 apr. 1836)

♦ 7 aprilie 1966. 35 de ani de la moartea lui **Gheorghe D. Anghel**, sculptor (22 aug. 1904 – 7 apr. 1966)

♦ 8 aprilie 1911. 90 de ani de la naşterea lui **Emil Cioran**, filosof şi scriitor român (8 apr. 1911 – 20 iun. 1995)

♦ 8 aprilie 1931. 70 de ani de la naşterea lui **Octavian Olariu**, sculptor

♦ 9 aprilie 1626. 375 de ani de la moartea lui **Francis Bacon**, filosof şi om de stat englez (22 ian. 1561 – 9 apr. 1626)

♦ 9 aprilie 1821. 180 de ani de la naşterea lui **Charles Baudelaire**, poet francez (9 apr. 1821 – 31 aug. 1867)

♦ 9 aprilie 1916. 85 de ani de la naşterea **Corneliei Bodea**, istoric, membru al Academiei Române

♦ 9 aprilie 1961. 40 de ani de la moartea lui **Alexandru Kiriţescu**, dramaturg (28 mart. 1888 – 9 apr. 1961)

♦ 10 aprilie 1936. 65 de ani de la naşterea lui **Horia Gane**, poet şi prozator

♦ 11 aprilie 1901. 100 de ani de la naşterea lui **Theodor Rogalski**, compozitor (11 apr. 1901 – 2 feb. 1954)

♦ 13 aprilie 1886. 115 ani de la naşterea lui **Nicolae Tonitza**, pictor (13 apr. 1886 – 26 feb. 1940)

♦ 16 aprilie 1871. 130 de ani de la naşterea lui **John Millington Synge**, dramaturg irlandez (16 apr. 1871 – 24 mart. 1909)

♦ 16 aprilie 1916. 85 de ani de la moartea lui **Nicolae Gane**, prozator (1 feb. 1838 – 16 apr. 1916)

♦ 17 aprilie 1896. 105 ani de la moartea poetului **Traian Demetrescu** (3 nov. 1866 – 17 apr. 1896)

♦ 17 aprilie 1911. 90 de ani de la naşterea lui **Hervé Bazin**, scriitor francez

♦ 17 aprilie 1916. 85 de ani de la naşterea poetei **Magda Isanos** (17 apr. 1916 – 17 sept. 1944)

♦ 17 aprilie 1941. 60 de ani de la moartea lui **Nicolae Titulescu**, om politic şi diplomat (4 mart. 1882 – 17 apr. 1941)

♦ 18 aprilie 1846. 155 de ani de la naşterea lui **Nicolae Densuşianu**, istoric, membru corespondent al Academiei Române (18 apr. 1846 – 25 mart. 1911)

♦ 18 aprilie 1936. 65 de ani de la moartea lui **Ottorino Respighi**, compozitor italian (9 iul. 1879 – 18 apr. 1936)

♦ 21 aprilie 1896. 105 ani de la naşterea lui **Henry Millon de Montherlant**, poet, eseist, romancier şi dramaturg francez (21 apr. 1896 – 21 sept. 1972)

♦ 22 aprilie 1891. 110 ani de la naşterea lui **George Enacovici**, compozitor (22 apr. 1891 – 26 ian. 1965)

♦ 22 aprilie 1901. 100 de ani de la naşterea poetului **George Dumitrescu** (22 apr. 1901 – 22 oct. 1972)

♦ 22 aprilie 1916. 85 de ani de la naşterea violonistului **Yehudi Menuhin** (22 apr. 1916 – 12 mart. 1999)

♦ 22 aprilie 1986. 15 ani de la moartea lui **Mircea Eliade** (28 feb. 1907 – 22 apr. 1986)

♦ 23 aprilie. **Ziua Mondială a Cărţii şi a Dreptului de Autor** instituită în 1995 de către UNESCO

♦ 23 aprilie 1616. 385 de ani de la moartea lui **William Shakespeare** (26 apr. 1564 – 23 apr. 1616)

♦ 23 aprilie 1616. 385 de ani de la moartea lui **Miguel de Cervantes** (29 sept. 1547 – 23 apr. 1616)

♦ 23 aprilie 1891. 110 ani de la naşterea lui **Serghei Sergheevici Prokofiev**, compozitor şi pianist rus (23 apr. 1891 – 5 mart. 1953)

♦ 23 aprilie 1921. 80 de ani de la naşterea lui **Edmond Deda**, compozitor

♦ 24 aprilie 1731. 270 de ani de la moartea lui **Daniel Defoe**, romancier şi publicist englez (1660 – 24 apr. 1731)

♦ 24 aprilie 1886. 115 ani de la naşterea lui **Ştefan Bezdechi**, filolog şi traducător (24 apr. 1886 – 25 mart. 1958)

♦ 24 aprilie 1911. 90 de ani de la naşterea poetului **Eugen Jebeleanu** (24 apr. 1911 – 21 aug. 1991)

♦ 27 aprilie 1521. 480 de ani de la moartea lui **Fernando Magellan**, navigator portughez (1480 – 27 apr. 1521)

NOTĂ: Rubrică realizată de Serviciul *Bibliografic* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

The Brâncuși Anniversary Year 2
Ana Maria ORĂȘANU – Old Bucharest Buildings – The Royal Palace (II) 4
Cristina CHIȚA – Bucharest in the Inter-War Years. Architecture and Mentality 6
Eduard STEMPLINGER – The Book Trade in Antiquity 10
Anniversary – Octavian Goga 18
Ioan LĂCUSTĂ – How I became a Writer 20
Anniversary – Charles Baudelaire 22
Teofil BĂLAJ – The "Coandă Effect" – in Springtime... (III) 24
François DREYFUS – How Far goes Europe? 25
Adriana GHEORGHIU – Constanța County Library 28
EBLIDA. Strategy for the Future 31
2001 Cultural Calendar of Mihail Sadoveanu Metropolitan Library 35
Catalogue 36
Horia FRUNZĂ – The International Day of Francophony 38
Liviu BUTUC – "District Paper" – A New Initiative of Mihail Sadoveanu Metropolitan Library 38
The Calendar of Cultural Events – April 2001 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4,
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: abidob1@fx.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar general de redacție: Teofil BĂLAJ
Secretar de redacție: Iulia MACARIE
Culegere text: Irina BĂLAN
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA
„BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **„Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Municipală București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **„BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 $ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "Semne"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CHARLES BAUDELAIRE

1821 – 1867

180 de ani de la naştere

Binecuvîntare

.....

– «Blagoslovit fii, Doamne, că este cu putinţă
Un leac de curăţire adînc, prin suferinţă,
Şi că această dulce, curată doctorie
Ne dă învrednicirea la sfînta bucurie.

Eu ştiu că îl aşteaptă în văile senine,
În rînd cu heruvimii preafericiţi, la tine,
Pe cîntăreţ o strană la veşnicul ospăţ,
Al cetelor de îngeri, şi caut să mă-nvăţ.

Ştiu că durerea este cea mai înnaltă treaptă
Spre care nici ţărîna, nici omul nu se-ndreaptă,
Şi că-mpletind cununa mea nouă, tu mă legi
Să birui lumea toată şi timpurile-ntregi».

.....

Traducere de Tudor Arghezi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

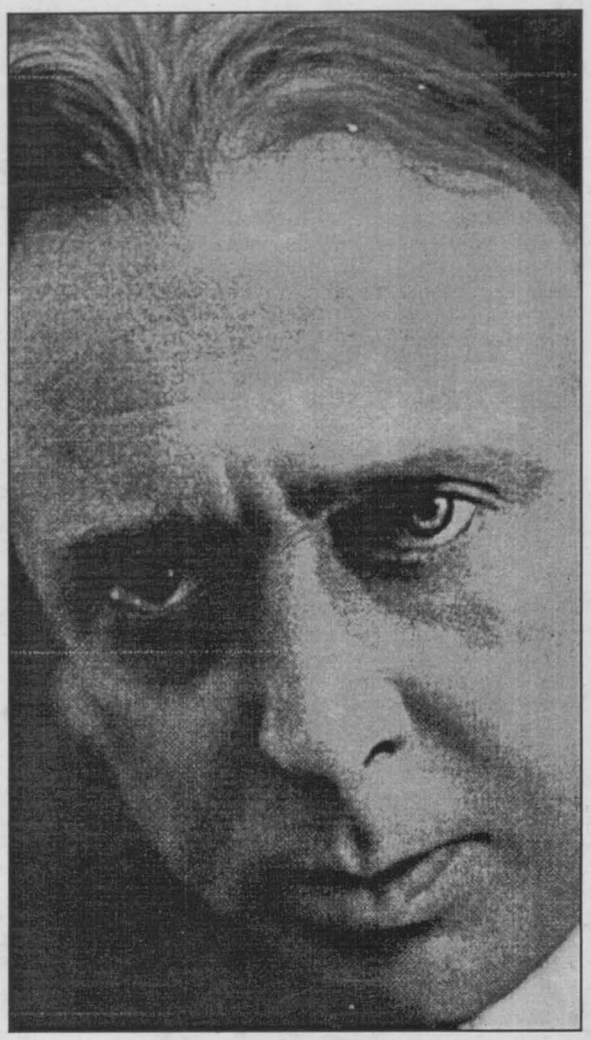

OCTAVIAN GOGA

1881 – 1938

120 de ani de la naştere

Noi

"La noi sunt codri verzi de brad
Şi cîmpuri de mătasă;
La noi atîția fluturi sunt
Şi-atîta jale-n casă.
Privighetori din alte țări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cîntece şi flori
Şi lacrimi multe, multe...

Pe boltă, sus, e mai aprins,
La noi, bătrînul soare,
De cînd pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...

La noi de jale povestesc
A codrilor desişuri,
Şi jale duce Murăşul
Şi duc tustrele Crişuri.

La noi nevestele plîngînd
Sporesc pe fus fuiorul,
Şi-mbrățişîndu-şi jalea plîng
Şi tata, şi feciorul.
Sub cerul nostru-nduioşat
E mai domoală hora,
Căci cîntecele noastre plîng
În ochii tuturora". [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro